

UNIVERSITATEA DE ARHITECTURA SI URBANISM "ION MINCU" – BUCURESTI
UNIVERSITE D'ARCHITECTURE ET URBANISME "ION MINCU"
"ION MINCU" UNIVERSITY OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
Strada Academiei 18–20, Telefon: (+40-21) 307.71.59, (+40-21) 315.54.82, Fax: (+40-21) 312.39.54. cod
010014, București, România

Revista Școlii Doctorale de Urbanism

Vol. 8 / 2023

Revista Școlii Doctorale de Urbanism (Online)
= ISSN 2537 - 3587
ISSN-L 2537 - 3587

© 2017 Editura Universitară „Ion Mincu”
Str. Academiei 18-20, sect. 1, București, 010014
<http://editura.uauim.ro>
Tel.: 40.21.30.77.193
Redactor șef: dr. ing. Elena Dinu

Cuprins

Anne Marie Gacichevici – <i>Dezvoltarea arhitecturală a localităților, cultura mediului construit și constrângerile legislative / Architectural development of localities, culture of the built environment and legislative constraints</i>	5
Atena-Ioana Gârjoabă, Cerasella Crăciun – <i>Rețeaua de arii naturale protejate din intravilanul municipiilor din România în contextul reglementărilor urbanistice existente / The network of natural protected areas within the Romanian municipalities in the context of the existing urban planning regulations</i>	31
Tania Victoria Colță – <i>Modalități de răspuns ale orașului în contexte de criză. Similarități între lupta împotriva terorismului și lupta împotriva pandemiei / Urban coping models in critical contexts. Similarities between the fight against terrorism and the one against the pandemic</i>	47
Ali O. Khalil – <i>Către o dezvoltare durabilă în regiunea Dyală din Irak / Towards sustainable development in the Dyalah Region of Iraq</i>	57
Lucian Pavel – <i>Orașul inteligent în contextul actual al dezvoltării durabile / The smart city in the current context of sustainable development</i>	71
Simona Rodica Șoldan – <i>Schimbare și adaptare în satul românesc în contextul dezvoltării durabile / Transformation and adaptation in the Romanian village in the context of sustainable development</i>	81
Instrucțiuni pentru autori / Author guidelines	91

Redacția

Director publicație

Prof./CSI dr. ecol., dr. geogr., habil. urb. Alexandru-Ionuț PETRIȘOR

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, Universitatea Tehnică a Moldovei și INCD URBAN-INCERC

Colegiul editorial

Lect. dr. arh., habil. urb. Dragoș-Horia BUHOCIU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh. Cerasella CRĂCIUN
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. em. dr. arh. Rodica Mariana EFTENIE
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh. Tiberiu Constantin FLORESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh. Walid HAMMA
Universitatea din Tlemcen, Algeria

Prof. dr. arh., habil. urb. Adrian IANCU
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

Prof. dr. geogr. Ioan IANOȘ
Universitatea din București, Facultatea de Geografie

Prof. em. dr. arh. Corneliu Florin MACHEDON
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Dr. arh. Abdelkhaliq MEBARKI
Universitatea din Oran, Algeria

Conf. dr. arh., habil. urb. Vasile MEITĂ
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Mihaela Hermina NEGULESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof./CSI dr. ecol., dr. geogr., habil. urb. Alexandru-Ionuț PETRIȘOR
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, Universitatea Tehnică a Moldovei și INCD URBAN-INCERC

Prof. em. dr. arh. Alexandru SANDU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Cătălin Niculae SÂRBU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Angelica Ionela STAN
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Gabriel SZEKELY
Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară a Banatului Timișoara

Prof. dr. arh., habil. urb. Monica RĂDULESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Coperta

Dr. urb. Corina Teodora CHIRILĂ
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Dezvoltarea arhitecturală a localităților, cultura mediului construit și constrângerile legislative / Architectural development of localities, culture of the built environment and legislative constraints

Anne Marie Gacichevici (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Arhitectură, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract

The study analyzes the architectural development of localities through the prism of the civil servant, the chief architect who witnesses both the witness of the appearance of architectural productions on the site and actively the realization of works financed from non-reimbursable external funds or fully financed from public administrations from the incipient phase of strategy and urbanism to the stage of implementation and interior design. Analyzing the multitude of laws and related technical norms that regulate the architectural space, a series of inconsistencies were identified that generated a legislative vacuum that most designers resorted to in an abusive way. The research theme was born precisely from this issue that determined that the result of the architectural development of many localities, in different stages of historical and cultural evolution, to be a dubious one, uncertain in terms of quality, a product that does not bring added value. The space in which it is inserted. Although the projects are technically correct, respecting the framework content present in Annex 1 of Law 50/1991, updated, which lists the mandatory parts that the chief architect must take into account in the construction authorization procedure, the lack of framework legally, through which the quality can be obligatorily requested at the level of aesthetics, determines him to helplessly witness the appearance of some projects whose architecture is derisory.

Key words: harmonious and unitary development of localities, architectural quality, architectural aesthetics, local and central public administrations

1. Introducere

Natura bivalentă- științifică și cultural-artistică, a domeniului de activitate complex al arhitecturii- disciplina ce are ca scop organizarea spațiului la orice scară, dar în principal cea în care trăiește ființa umană, identifică activitatea de arhitect ca pe o practică a unui „artist-creator”¹, aspect ce determină implicit recunoașterea unui drept de autor al arhitectului asupra creațiilor sale în domeniu- operele de arhitectură. Activitatea arhitectului poate fi definită ca un „act de cultură de interes public cu implicații urbanistice, economice, sociale și ecologice”², iar produsul final este considerat o creație arhitecturală, ce ar trebui să se identifice cu răspunsul estetic la problemele funcționale, organizând atât funcțional cât și estetic spațiul construit.

Pornind de la ideea că dreptul de autor este foarte bine fundamentat și reglementat legislativ în comparație cu latura calității estetice a unei localități, care nu este cuantificată în nici o formă de reglementare, în lucrarea de față am etalat și analizat aspecte pozitive și negative ce influențează evoluția arhitecturală a unui oraș și datoria morală a Arhitectului-

¹ Rusu, L., (1946), „Logica frumosului”, Editura Universității Regele Ferdinand I, Cluj-Napoca, România.

² Parlamentul României (2001). „Legea nr. 184 din 12 aprilie 2001(**republicată***) privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect” *Monitorul Oficial*, 470

Şef-care nu ar trebui să se rezume strict la avizarea și autorizarea proiectelor de arhitectură, aşa cum se face referire în actele normative în vigoare- de a promova estetica la cel mai înalt nivel, atât prin poziția pe care o ocupă în cadrul administrației publice locale sau centrale, cât și prin obligațiile stabilite prin Codul Deontologic al Arhitectului. Neconcordanțele dintre actele normative care au generat apariția acestui numitului vid legislativ, determină în final ca arhitectura rezultată să își rateze vocația de a oferi sens locurilor și implicit de a determina identități locale și de grup. Acest fapt demonstrat, obligă funcționarul public din postura Arhitectului-Şef, să păstreze, protejeze și să transmită de la o generație la alta, patrimoniul arhitectural pe care îl moștenește și care reprezintă totodată esența identității culturale a societății noastre.

Deși titulatura de „artist-creator”, pe care o putem da arhitectului, nu este una uzuale, ea este susținută după cum se vede în Legea nr. 184/2001 privind profesia de arhitect³ și în Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe⁴. În conformitate cu prevederile Legii nr. 184/2001, arhitectul își desfășoară activitatea în domeniul arhitecturii și în cel al amenajării teritoriului și urbanismului, iar produsul rezultat este considerat o creație arhitecturală ce ia forma unei opere originale de creație intelectuală, destinată organizării funcționale și estetice a spațiului construit și inserării armonioase a acestuia în mediul înconjurător⁵. Activitatea arhitectului- este definită de legea ca un „act complex de creație tehnică și estetică și de furnizare de servicii, care se realizează prin întocmirea de proiecte, coordonarea studiilor și documentațiilor conexe întocmite de alți specialiști, studii, teme și programe de cercetare, proiectare și concursuri, documentații tehnice, machete, relevă și alte asemenea activități”⁶.

Conform prevederilor articolului 7, Legea nr. 8/1996, obiectele protejate de dreptul de autor sunt „operele originale de creație intelectuală în domeniul artistic sau științific, indiferent de tipul de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor, între care și operele de arhitectură, inclusiv planșele, machetele și lucrări grafice ce formează proiectele de arhitectură”⁷, prevederi formulate într-un mod exemplificativ.

Problemele generate de „vidul legislativ”, completate cu dispozițiile Legii nr. 184/2001 coroborate cu cele ale Legii nr. 8/1996 din care rezultă că arhitectul este un „artist-creator”, iar operele sale de arhitectură sunt protejate de dreptul de autor, determină în final ca arhitectura rezultată să își rateze chemarea de a conferi sens locurilor și implicit, de a determina identități locale și de grup. Pornind de la ideea că dreptul de autor este foarte bine fundamentat și reglementat legislativ și de la faptul că latura calității estetice nu este cuantificată în nici o reglementare- se fac referiri vagi la protecția construcțiilor, prin Legea nr. 554/2003 privind măsuri pentru asigurarea aspectului estetic al Capitalei și al altor

³ Parlamentul României (2014). „Legea nr. 184 din 12 aprilie 2001(**republicată**) privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect” *Monitorul Oficial*, 470

⁴ Parlamentul României (2018). „Legea nr. 8 din 14 martie 1996(*republicată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe” *Monitorul Oficial*, 489

⁵ art. 2 alin. 1 coroborat cu art. 1 alin. 2, Legea nr. 184/2001

⁶ art. 8 alin. 2 din Legea nr. 184/2001

⁷ Parlamentul României (2018). „Legea nr. 8 din 14 martie 1996(*republicată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe” *Monitorul Oficial*, 489

localități (formă ce nu a mai primit îmbunătățiri până în prezent), unde practic se reglementează doar sancțiunile privind „înscrierea sau aplicarea pe ziduri, pe fațadele imobilelor proprietate publică sau privată, pe monumente istorice și de arhitectură sau pe orice alt tip de construcții a inscripțiilor neautorizate, prin utilizarea de vopsele, sprayuri și alte asemenea materiale care murdăresc sau produc deteriorarea ori distrugerea bunurilor în cauză”⁸- dar nu se materializează concret conceptul de estetică arhitecturală în legislația actuală, în lucrarea de cercetare, am identificat și analizat cauzele care au generat eșuări în diversele încercări de a constitui o comisie de estetică urbană și arhitecturală- un for înființat în vederea creșterii calității mediului construit și protecției împotriva urâtului, a kitch-ului-demersuri inițiate atât în cadrul administrației publice locale din municipiul Alexandria, unde activez în prezent ca Arhitect-Şef, cât și în alte localități unde mi-am exercitat atribuțiile și nu numai.

Știm cu toții sau ar trebui să știm că viitorul oricărei comunități depinde de modul în care își administrează resursele, mediul construit putând fi o resursă extrem de valoroasă sau din contră, doar un consumator de resurse. De aceea consider că datoria Arhitectului-Şef nu se rezumă strict la avizarea și autorizarea proiectelor de arhitectură, aşa cum se face referire în Legea 50/ 1991⁹, ci are în primul rând datoria morală de a promova estetica la cel mai înalt nivel, atât prin poziția pe care o ocupă în cadrul administrației publice, cât și prin obligațiile stabilite prin Codul Deontologic al arhitectului.

Arhitectul-Şef are obligația de a păstra, proteja și de a transmite de la o generație la alta, patrimoniul arhitectural pe care îl moștenește, întrucât el reprezintă „esența identității culturale a societății noastre”¹⁰. Prezentată sub această formă, arhitectura rămâne în mod cert singura artă care nu a încetat vreodată să satisfacă nevoile cotidiene ale locuirii, îndeplinind concomitent atât funcțiile utilitare și pe cele de reprezentare, arhitectura fiind considerată „veriga teoretică de legătură între concepțiile despre artă ale zilelor noastre, și cele ale vîrstelor arhaice mediteraneene, esențialmente diferite, și care odinioară au fost și ale noastre”¹¹. De aceea, ar trebui să vorbim astăzi despre arhitectură în cazul fiecărei construcții și nu numai atunci când ne referim la cele simbolice, religioase sau ale puterii publice. În ciuda vechimii sale, chestiunea frumosului arhitectural- venustas la Vitruviu, care deja întâmpina dificultăți pentru a defini acest concept, cel mai problematic al triadei sale- rămâne un subiect nerezolvat. „Actualitatea frumosului”- titlul unei cărți fundamentale a lui Gadamer¹²- este chestionată și în deceniul actual și cu toate că sinteza lui Huizinga¹³ tratează nuanțat și în profunzime subiectul convenției jocului în cultură, de care jocurile arhitecturale ale prezentului nu pot fi străine, frumusețea arhitecturii contemporane în relație cu utilitatea sa- calitatea ei de a fi și frumoasă și bună- își mai așteaptă încă teoreticienii.

⁸ Parlamentul României (2003). „Legea nr. 554 din 18 decembrie 2003 privind măsuri pentru asigurarea aspectului estetic al Capitalei și al altor localități” *Monitorul Oficial*, 915

⁹ Parlamentul României (2004). „Legea nr. 50 din 29 iulie 1991(**republicată**) privind autorizarea executării lucrărilor de construcții” *Monitorul Oficial*, 993

¹⁰ Georgiu, G. (2002), „*Istoria culturii romane moderne*”, Editura Comunicare.ro, București, România.

¹¹ Ingold, T., (2013), „*Making. Archaeology, Archaeology, Art and Architecture*”, Editura Routledge, Londra, Marea Britanie.

¹² Gadamer, H.G., (2000), „*Actualitatea frumosului*”, Editura Polirom, București, România.

¹³ Huizinga, J., (2012), ” *Homo Iudens*”, Editura Humanitas, București, România.

Ideea frumosului peisajer, mult diferită, nu poate da răspuns întrebărilor celor mai dificile privitoare la frumosul arhitectural. Ultima încercare semnificativă în acest sens este cea subsumabilă „stilului internațional” unde proiectul estetic era indisolubil legat de funcționalitatea și raționalitatea edificiului. Orice tentativă de a regăsi rădăcinile comune ale frumosului și binelui - ale expresiei și utilității- în arhitectură și de a urmări separarea lor de-a lungul timpului pretinde imersuni punctuale în istoria amenajărilor locuirii, recursul la o diversitate de discipline: antropologie, etologie umană, filosofie, psihologie, istoria artei, arheologie. Speculațiile livrești trebuie raportate fără încetare la diverse lucrări de arhitectură socotite exemplare pentru a confrunta ideile cu realitatea de pe teren. Aici se cuvine a preciza că proiectul de arhitectură- compus dintr-o parte desenată și una scrisă- rămâne o lucrare strict teoretică până la începerea șantierului. Abia atunci se alcătuiește opera propriu-zisă.

Desenele de arhitectură oricât de expresive, de la primele schițe până la detaliile de execuție cele mai elaborate și trecând prin planșele de prezentare, rămân o reprezentare grafică a operei. Cât privește memoriile tehnice întocmite oricât de meticolos, ele nu pot constitui mai mult decât o reprezentare în proză a viitorului edificiu. Diferitele componente ale proiectului scris cuprind toate aspectele amenajării proiectate. Începând cu studiile de amplasament- explorări geologice, relevu topografic, de instalații edilitare, studiu de însorire, peisajer, istoric, etc., continuând cu cele de rezistență structurală și de echipare tehnică, de funcționalitate în general și terminând cu cele de plastică arhitecturală referitoare la compoziție, volumetrie, materiale, finisaje, culoare, ele constituie un amalgam de tehnici, tradiție, meșteșuguri, istorie, intuiție, empatie, gust, exprimând caracterul eterogen al genului și totodată trăsătura definitorie, inevitabil utilitară a artei de a edifica.

Ansamblul pieselor acestor culegeri de studii pregătitoare este reglementat printr-un corpus de texte normative. Construirea și administrarea așezărilor a constituit dintotdeauna și va trebui să rămână o chestiune publică. Este de domeniul evidenței că nici cel mai obișnuit proiect de arhitectură sau de urbanism nu se poate lipsi de o semnificativă parte de cercetare specifică, supusă- schimbând ceea ce e de schimbă- regulilor metodologice ale investigației științifice: istorică- de arhivă, empirică- pe sit, în teritoriu, sociologică, economică și altele. Fiind întotdeauna vorba de o intervenție vizând amenajarea locuirii într-un teritoriu real, omiterea studierii datelor de context exclude orice sansă pentru realizarea unui proiect adecvat. Este util să facem distincție între textele de istorie, teorie și critică din orice epocă, menite să interpreze fenomenul arhitectural în manifestările sale mai vechi sau mai recente și textele prescriptive, care își propun să stabilească reguli și norme în ceea ce privește evoluția fenomenului arhitectural din vizuina autorilor. Fiind vorba de meserii care presupun activitatea de amenajare și implică realizarea de proiecte, acest ultim aspect poate apărea și implicit. Poate singura caracteristică comună a majorității teoriilor de arhitectură este că se constituie de regulă, din amestecul, în proporții inegale, a celor două categorii de abordare, descriptiv-analitic și prescriptiv.

Pornind de la ideea că proiectele viitoare trebuie să ofere sens locurilor, iar creația artistică a arhitectului să nu „contribuie” la distrugerea identității locului- genius loci- dezvoltarea durabilă a localităților ar putea fi consolidată în cadrul administrației publice locale prin

stabilirea unui set de obiective principale printre care, cel mai important pentru Instituția Arhitectului-Şef ar consta în consolidarea legislației în domeniul urbanismului și a sistemului de guvernare, planificarea teritorială și urbană, respectiv plasarea culturii în inima dezvoltării durabile urbane.

Recunoscând dezvoltarea urbană și teritorială durabilă ca fiind importantă pentru atingerea dezvoltării durabile și a prosperității pentru toți, înțelegând faptul că a crește calitatea arhitecturală înseamnă a crește calitatea vieții, administrațiile publice locale ar trebui să profite de oportunitățile urbanizării- motor al creșterii economice durabile și incluzive, a dezvoltării sociale și culturale, a protejării mediului- gestionând dezvoltarea localităților pe baza seturilor de măsuri prevazute în Politica Urbană- proiect de asistență tehnică, ce reprezintă viziunea de dezvoltare urbană durabilă, incluzivă și rezilientă a României, derulat de Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației și Banca Mondială: „Elaborarea politicii urbane ca instrument de consolidare a capacitatii administrative și de planificare strategică a zonelor urbane din România”¹⁴, proiect cofinanțat din Fondul Social European (F.S.E.) prin Programul Operational Capacitate Administrativă (P.O.C.A.).

Dar cum poate administrația publică să conștientizeze necesitatea dezvoltării urbane durabile și să profite de oportunitățile urbanizării, când lipsa personalului calificat este acută? O altă problemă identificată și analizată în lucrarea de cercetare, nu se aplică doar primăriilor din comune sau orașe de mici dimensiuni, unde absența personalului specializat în domeniul urbanismului este critică, ci și serviciilor/departamentelor de amenajarea teritoriului din cadrul Consiliilor județene, care conform Codului Administrativ¹⁵ ar trebui să ofere asistență tehnică în domenii specifice unităților administrativ-teritoriale din județ, la cererea acestora. Absența personalului cheie în amenajarea teritoriului și urbanismului care să participe la elaborarea strategiilor de dezvoltare urbană a localităților, generează în mod clar sincopă în dezvoltarea durabilă urbană, o evoluție lacunară care este prezentă nu numai în interiorul localităților, între cartierele același oraș, cât și între localități.

În perspectivă, dezvoltarea urbană din țara noastră va fi în continuare influențată atât de factori interni, precum finalizarea tranzitiei în economia românească, continuarea procesului de descentralizare încurajat și de aplicarea principiilor europene ale politicii de dezvoltare regională, constrângeri de natură economico-socială, cooperare redusă între localitățile învecinate, dificultăți în ameliorarea problemelor de mediu, e.t.c., cât și de factori externi, printre care putem enumera consolidarea economiei bazate pe cercetare, inovare, crearea rețelelor europene între orașe, afirmarea fenomenului de globalizare, extinderea U.E., starea migrației internaționale, s.a.m.d. Influența acestor factori asupra zonelor urbane se va traduce în timp prin diferite aspecte, ca de exemplu nașterea pericolului de amplasare a unor activități cu funcții economice incompatibile cu statutul zonei respective și apariția de activități economice în centrul localităților cu repercusiuni

¹⁴ Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (2021), *Elaborarea politicii urbane ca instrument de consolidare a capacitatii administrative și de planificare strategică a zonelor urbane din România*, disponibil la: <https://www.mdlpa.ro/pages/elaborarepoliticiurbanesipoca711>, [Accesat 25 octombrie 2021].

¹⁵ Guvernul României (2019). „Ordonanța de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019, privind Codul Administrativ” *Monitorul Oficial*, 555

vizibile asupra prețurilor terenurilor, în sensul creșterii explozive a prețurilor în zonele de interes.

De asemenea, discrepanțele de dezvoltare între oraș și imediata lui vecinătate comparativ cu zona adiacentă pot constitui și ele factori ce influențează dezvoltarea armonioasă a localităților - ca urmare a șomajului se intensifică naveta localnicilor dinspre și înspre centrul urban al zonei, ceea ce în lipsa unei infrastructuri adecvate afectează calitatea vieții. Degradarea fondului locativ din mediul urban ca urmare a creșterii costurilor de întreținere cărora proprietarii nu le mai pot face față și lipsa infrastructurii adecvate și în zonele înconjurătoare ale centrelor urbane, determină întreruperea comunicării și a accesului spre civilizație.

Lipsa accesului către zone urbane atrage după sine reducerea posibilităților de dezvoltare a serviciilor și implicit de ridicare a nivelului de dezvoltare a întregii zone înconjurătoare, iar fenomenul de excludere economico-socială antrenează o serie de efecte negative, precum scăderea natalității, creșterea șomajului, a criminalității, deconsiderarea valorilor locale, scăderea spiritului întreprinzător. Pe fondul unor performanțe economice scăzute va apărea în mod cert și imposibilitatea tratării și amenajării mediului înconjurător cu efecte dezastroase în timp asupra calității vieții noastre.

Pentru a putea controla într-o oarecare măsură efectele factorilor interni și externi asupra dezvoltării urbane, reducând și de ce nu chiar eliminând rezultatele negative ale acestora, autoritățile administrației publice ar trebui să acorde și o atenție deosebită organizării și derulării procesului de participare a cetățenilor la deciziile administrative precum și furnizarea de informații către aceștia. Consultarea cetățenilor reprezintă procesul prin care aceștia își exprimă opiniile cu privire la conținutul măsurilor privind dezvoltarea locală în cadrul procesului de elaborare și aprobată a acestora, participarea acestora fiind absolut necesară deoarece deciziile administrației locale au în primul rând un impact direct asupra oamenilor. Participarea cetățenească reprezintă astfel procesul prin care preocupările, valorile și nevoile cetățenilor sunt incorporate procesului de luare a deciziei din administrația publică locală.

În materie de amenajare a teritoriului, nu se pot separa utilizarea acestuia de repartizarea activităților, mobilitatea actuală în materie de utilizare a teritoriului și trecerea dintr-o categorie de utilizare în alta, dovedindu-se ca fiind neviabilă pe termen lung. Aplicarea procedurilor Agendei 21 locale¹⁶ are în vedere mobilizarea actorilor interesați către atingerea obiectivelor strategice de dezvoltare, implicit în materie de gestiune a teritoriului, obiective strategice ce ar trebui să aibă în vedere valorificarea durabilă a patrimoniului și resurselor unui teritoriu prin utilizarea indicatorilor de dezvoltare locală adaptați fiecărei situații, proiectele de dezvoltare teritorială, amenajarea și dezvoltarea durabilă a teritoriului, agricultura și spațiul rural, turismul și transporturile.

¹⁶ Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă (2000), *Agenda Locală 21*, disponibil la: <http://www.mmediu.ro/beta/domenii/dezvoltare-durabila/agenda-locala-21>, [Accesat 12 septembrie 2021].

2. Context

2.1. Administrația publică

Conceptul de „administrație publică” beneficiază de un dublu sens- unul care definește activitatea realizată pentru satisfacerea interesului public, iar celălalt, care semnifică organul de stat care prestează această activitate. Pornind de la acest concept, noțiunea de „serviciu public” poate fi identificată cu ideea de prestație, atât ca activitate, cât și ca organism care realizează această prestație, administrația publică. Administrația publică are misiunea de a servi interesului public și de a realiza valorile politice care exprimă interesele generale ale societății organizate de către stat, deschizând și perspectiva necesității instanței de contencios administrativ, instituție menită să asigure respectarea legii de către administrația publică însăși.

Apariția și evoluția preocupărilor administrației în materie de urbanism datează la noi încă de pe timpul „Regulamentelor organice”(1831), prin care s-au instituit „sfaturile orășenești”, având ca atribuții principale administrarea și gospodărirea orașelor în componentele sale: administrarea drumurilor publice, iluminatul stradal, politica de înfrumusețare urbană e.t.c.¹⁷ Nevoia acordării de personalitate juridică localităților urbane s-a numarat printre obiectivele programelor Revoluției de la 1848, idee care avea să fie concretizată prin reglementările timpului.

2.1.1. Structura instituțională

Ordonanța de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 stabilește că administrația publică, în unitățile administrativ-teritoriale, se organizează și funcționează în temeiul principiilor autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale, legalității și consultării cetățenilor în soluționarea problemelor locale de interes deosebit¹⁸. Autoritățile administrației publice prin care se realizează autonomia locală în comune și orașe, sunt consiliile locale, comunale și orășenești, ca autorități deliberative și primarii, ca autorități executive. În fiecare județ, se constituie un consiliu județean, ca autoritate a administrației publice locale, pentru coordonarea activităților consiliilor comunale și orășenești, în vederea realizării serviciilor publice de interes județean.¹⁹

Potrivit legii²⁰, responsabilitatea privind amenajarea teritoriului și urbanismul revine autorităților administrației publice centrale și locale, acestea fiind direct responsabile de gestionarea corespunzătoare a acestora, având obligația de a asigura pentru toți cetățenii, condiții de viață corespunzătoare, cu respectarea principiilor și normelor legale, aferente proprietății. Proiectele de organizare și amenajare a teritoriului județului,

¹⁷ Profiroiu, A., Popescu, I. (2005), „Bazele administrației publice”, Editura Economică, București.

¹⁸ Guvernul României (2019). „Ordonanța de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019, privind Codul Administrativ” *Monitorul Oficial*, 555

¹⁹ Idem

²⁰ Guvernul României (2021). „Ordonanța de urgență nr.79 din 30 iunie 2021 pentru modificarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul Oficial*, 646

precum și de dezvoltare urbanistică generală a județului și a unităților administrativ-teritoriale componente, inițiate de administrația publică prin intermediul structurilor de specialitate- Direcția Arhitect-Şef, sunt supuse analizării și aprobării în condițiile legii, Consiliului Local, acesta, în baza consultării autorităților administrației publice locale, comunale și orășenești, stabilind mijloacele materiale și financiare necesare în vederea realizării acestora și urmărind ulterior modul în care acestea sunt realizare și implementate în colaborare cu autorităților administrației publice locale, comunale și orășenești implicate.

Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (M.D.L.P.A.)- organ al administrației publice centrale de specialitate care aplică strategia dezvoltării și politica Guvernului în domeniul amenajării teritoriului, urbanismului, lucrărilor publice și construcțiilor, cu respectarea autonomiei locale- având ca atribuții asigurarea elaborării Planului de amenajare a teritoriului și stabilirea de măsuri pentru protejarea zonelor cu valoare istorică, arhitecturală și peisagistică în colaborare cu autoritățile administrației publice centrale și locale care au atribuții în domeniu, gestionează activitatea de cercetare științifică de interes public în domeniile amenajării teritoriului, urbanismului și pentru creșterea stabilității, siguranței construcțiilor și protecției antiseismice și organizează elaborarea, avizarea și aprobarea normativelor, prescripțiilor și reglementărilor tehnice pentru domeniile sale de activitate, urmărind concomitent și controlul privind aplicarea acestora.

Dacă M.D.L.P.A are atribuții în aplicarea strategiei dezvoltării și politica Guvernului în domeniul amenajării teritoriului, urbanismului, lucrărilor publice și construcțiilor, controlul de stat din domeniul construcțiilor, lucrărilor publice, urbanismului și amenajării teritoriului privind respectarea regimului de autorizare a construcțiilor, precum și aplicarea sistemului calității cu privire la proiectarea, executarea, exploatarea și utilizarea construcțiilor, se realizează prin intermediul Inspectoriei de Stat în Construcții, aceasta fiind organizată, în cadrul ministerului ca organ de inspecție centrală, iar în plan teritorial funcționând ca servicii publice descentralizate- inspecții județene. Alături de aceste structuri administrative, organismele guvernamentale și/sau neguvernamentale precum consiliile interministeriale, consiliile tehnice, Uniunea Arhitecților, Asociația Profesională a Urbaniștilor, Uniunea Artiștilor Plastici și alte organizații științifice, profesionale, de creație, e.t.c., concură la promovarea și realizarea politicilor și reglementărilor de urbanism.

2.1.2. Arhitectul-Şef și atribuțiile sale în administrația publică locală

Arhitectul-Şef reprezintă autoritatea tehnică în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului din cadrul administrației publice județene și locale, conducând structura de specialitate din cadrul aparatelor consiliilor județene sau primăriilor și „desfășurând o activitate de interes public, ale cărui scopuri principale sunt dezvoltarea durabilă a comunității, coordonarea activităților de dezvoltare teritorială, amenajarea teritoriului și urbanism, protejarea valorilor de patrimoniu și a calității arhitecturale la nivelul unității administrativ-teritoriale”²¹

²¹ Guvernul României (2021). „Ordonanța de urgență nr.79 din 30 iunie 2021 pentru modificarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul Oficial*, 646

Lucrarea de cercetare analizează activitatea structurii de specialitate a Arhitectului-Şef de municipii reşedinţă de județ, consolidată prin studii de caz, identificând riscuri și dezvoltând ipoteze, respectiv măsuri de remediere sau chiar eliminare a efectelor riscurilor identificate la nivelul esteticii arhitecturale a localităților.

Primerul, prin structura de specialitate condusă de Arhitectul-Şef, asigură elaborarea de proiecte de strategii de dezvoltare urbană și teritorială și coordonează din punct de vedere tehnic elaborarea planurilor urbanistice aflate în competența autorităților publice locale, în conformitate cu prevederile legii și ulterior, în baza referatului de specialitate al Arhitectului-Şef elaborat în colaborare cu compartimentele resort, le supune aprobării Consiliului Local. O dată aprobate, acționează pentru respectarea și punerea în practică a prevederilor documentațiilor de urbanism. La baza deciziei de avizare a acestor documentații de amenajare a teritoriului și de urbanism, stau observațiile și indicațiile Comisiei tehnice de amenajare a teritoriului și urbanism, organism consultativ cu atribuții de analiză, expertizare tehnică și consultantă, care asigură fundamentarea tehnică de specialitate a Avizului Arhitectului-Şef, comisie constituită în baza legii 350/2001 actualizată, privind amenajarea teritoriului și urbanismul, conform art. 37 alin. (1).

Comisia tehnică de amenajare a teritoriului și urbanism, denumită în continuare C.T.A.T.U., este formată din „specialiști din domeniul amenajării teritoriului și al urbanismului și din reprezentanți ai instituțiilor tehnice, economice, sociale și de protecție a mediului cu care administrația publică locală colaborează pentru desfășurarea activităților de amenajare a teritoriului și de urbanism”²². Regulamentul de organizare și funcționare a C.T.A.T.U. și componența nominală a membrilor comisiei- stabilită în baza recomandărilor asociațiilor profesionale din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului, construcțiilor, ale instituțiilor de învățământ superior și ale Arhitectului-Şef- sunt aprobate prin hotărârea Consiliului Local²³.

În urma analizei comparative la nivelul administrațiilor publice locale, s-a identificat faptul că atribuțiile C.T.A.T.U. se reduc în prezent doar la avizarea din punct de vedere tehnic a documentațiilor de amenajare a teritoriului sau a documentațiilor de urbanism (PUZ și PUD), care respectă legislația în vigoare, reglementările Planului Urbanistic General și reglementările Planurilor Urbanistice Zonale, analiza estetică urbana și a direcției în care aceasta se dezvoltă la nivelul unităților administrativ-teritoriale, identificarea disfuncționalităților apărute în structura urbană- incompatibilități funcționale, agresarea cadrului natural, alterarea estetică urbana, a morfologiei spațiale, afectarea patrimoniului construit, și.a.m.d., propuneri de întocmire a unor documentații care să conducă la diminuarea sau chiar înlăturarea disfuncționalităților identificate, rămânând în responsabilitatea structurii Arhitectului-Şef, care în dorința de a constrânge dezvoltările neduite, propune și elaborează regulamente locale sau ghiduri de bune practici. În momentul de față legislația nu sprijină estetica arhitecturală.

²² Parlamentul (2001). „Legea nr. 350 din 6 iunie 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul Oficial*, 373

²³ Idem

Alte localități, cum ar fi municipiul Târgoviște, județul Dâmbovița- format dintr-o suită de micro și macro cartiere construite în perioade diferite de timp, bazate pe planuri urbanistice diferite și neunitare, în concordanță cu politicile de locuire ale perioadelor de construire, din nevoie de a restrânge și chiar diminua, factorii ce favorizează dezvoltarea haotică, de a coordona dezvoltarea urbană și de a menține în limitele normale, de a regăsi un echilibru în evoluția spațială și arhitecturală a orașului , a aprobat în Consiliul Local un regulament de organizare și funcționare a C.T.A.T.U., în care a inserat acesteia și atribuții privind avizarea din punct de vedere tehnic a studiilor de fundamentare și cercetare, identificarea disfuncționalităților aparute în structura urbană și înaintarea de propunerি Consiliului Local cu privire la întocmirea unor documentații care să conducă la diminuarea sau chiar înlăturarea disfuncționalităților identificate.

Dacă în majoritatea țărilor europene, gama cromatică este clar reglementată atât pentru zonele istorice protejate, cât și pentru zonele de construcții noi, fiind impuse restricții riguroase în ceea ce privește estetica arhitecturală, în legislația românească nu există indicații concrete referitoare la gamele de culori permise și, mai ales, interzise- în ultima perioadă au fost elaborate ghiduri de bună practică, dar acestea se referă strict la acele localități reper, în care valorile istorice și arhitecturale au trasat o dezvoltare urbană și arhitecturală cu conștiință clar definite.

În ultimii ani, orașele românești au experimentat diverse grafice de colorare, stabilite de cele mai multe ori de proprietari sau de arhitecți, fără a exista o abordare unitară, fie că vorbim de cazul reabilitărilor termice ale blocurilor sau de intervenții greșite asupra clădirilor istorice. Pentru a putea elibera neconcordanțele cromatice rezultante în urma acestei abordări și chiar în unele cazuri a disconfortului vizual, unele din autoritățile administrației publice locale prin Instituțiile Arhitecților-Şefi, au considerat necesară elaborarea și aprobatarea unor regulamente cromatice, în Consiliile Locale. Este cazul Timișoarei care, înțelegând importanța culorii, element esențial în percepția vizuală, care împreună cu volumetria constituie un factor generator al imaginii urbane, în lipsa unor norme care să controleze evoluția estetică urbane, a înființat Comisia de Estetică Urbană, elaboreând un Regulament de identitate cromatică a clădirilor din municipiu. Primii pași au fost făcuți cu sprijinul experților germani din cadrul Societății Germane pentru Cooperare Tehnică (G.T.Z.) Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, când a fost elaborat Îndrumarul pentru intervențiile asupra clădirilor din Cartierul Cetate și din zonele istorice protejate din Timișoara care cuprinde recomandări pentru clădirile aflate în zonele istorice.

Primăria municipiului Baia Mare elaborează și ea un regulament prin care stabilește cadrul unitar în vederea autorizării intervențiilor ce se vor realiza atât pe clădirile, cât și pe fațadele acestora, eliminând astfel haosul cromatic, incoerența imaginii urbane și senzația de disconfort vizual. În baza prevederilor legii 153/2011 privind măsuri de creștere a calității architectural-ambientale a clădirilor și a prevederilor legii 215/2001 privind administrația publică locală, primăria municipiului Baia Mare a înființat Comisia de Arhitectură și Estetică Urbană, organizată ca subcomisie a Comisiei Tehnice de Amenajarea Teritoriului și Urbanism, aprobată prin H.C.L. nr. 171/2015, organ consultativ cu atribuții de avizare, expertiză tehnică și consultanță, aflată sub coordonarea directă a primarului municipiului

Baia Mare și funcționând în baza Regulamentului Local de Arhitectură și Estetică Urbană al Municipiului Baia Mare.

Primăria Sectorului 5, București și-a constituit la rândul ei Comisia Tehnică de Amenajare a Teritoriului și Urbanism în cadrul căreia funcționează două subcomisii: comisia operativă și comisia de estetică urbană, a căror atribuții constau în analizarea și emiterea de acorduri pentru lucrări de artă monumentală, amenajări ambientale, amenajări peisagere, mobilier stradal, diverse alte lucrări în spațiile publice; analizarea și emiterea de acorduri pentru activitatea de publicitate în conformitate cu Regulamentul de publicitate, panotaj stradal și pe construcții, bannere, meshuri; analizarea și emiterea de acorduri pentru propunerile de fațadizare/ refațadizare în special pe zona centrală și arterele principale de circulație-fațadele clădirilor publice sau private; comunicarea petenților a recomandărilor și observațiilor referitoare la documentațiile analizate în vederea completării și corelării acestora.

După cum putem observa, deja Comisia de Estetică Urbană constituie ca subcomisie a C.T.A.T.U. sau în formă independentă în cadrul Instituției Arhitect-Şef, începe să prindă contur și să se dezvolte la scară largă la nivelul administrațiilor publice locale. Problema cu care se confruntă majoritatea localităților din țară, este însă lipsa specialiștilor în cadrul comisiei C.T.A.T.U., deficit ce duce automat la pierderea calității opiniei comisiei, ce stă la baza emiterii Avizului Arhitectului-Şef. De asemenea, frica de responsabilitate a arhitectilor pe plan local, absența remunerării membrilor comisiei, care nu au statut de funcționari publici, presiunile externe, neparticiparea la vot a membrului C.T.A.T.U. care a elaborat documentația de urbanism²⁴, §.a.m.d.- pentru a elibera conflictul de interes, teama de a nu genera resentimente în rândul colegilor de breaslă a căror lucrări sunt respinse în vederea completării sau nu primesc aviz favorabil pe diverse criterii tehnice, determină ca în cadrul comisiei C.T.A.T.U. să dispară tot mai mult specialiștii în domeniul amenajării urbane, aşa cum prevede legea, comisie a cărei existență, ajunge să rămână doar la nivel formal.

C.T.A.T.U. este organizată tocmai în scopul îmbunătățirii calității deciziei referitoare la dezvoltarea spațială durabilă a localităților și funcționează pe lângă compartimentul/serviciul specializat din cadrul primăriilor, în baza unor regulamente de organizare și funcționare aprobată de Consiliile Locale, sprijinind compartimentele specializate în domeniul de activitate, fundamentând din punct de vedere tehnic emiterea avizului Arhitectului-Şef pentru documentațiile de amenajarea teritoriului și urbanism, precum și pentru studiile de fundamentare sau alte cercetări prealabile, conform competențelor existente, stabilite prin reglementările în vigoare, iar calitatea componentei acesteia poate sprijini o dezvoltare urbană echilibrată și nu în ultimul rând calitatea estetică a construcțiilor.

Pentru a trasa liniile directoare de dezvoltare durabilă la nivel local și a fi în concordanță cu direcțiile de dezvoltare la nivel național, cu politicile sectoriale, programele naționale și proiectele prioritare, Arhitectii-Şefi de municipii cooperează sau ar trebui să coopereze permanent cu departamentele de specialitate din cadrul Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor

²⁴ Observatorul Urban București, (2010), „Dezbateri privind C.T.A.T.U. și P.M.B.”.

publice și Administrației, stabilind întâlniri de lucru cu ceilalți Arhitecți-Şefi din Corpul Profesional al Arhitectilor-Şefi de municipii, prin intermediul Asociației Municipiilor din Romania- organizație neguvernamentală, apolitică, înființată pentru sprijinirea și reprezentarea intereselor autorităților locale, la nivel național și internațional, cu specialiștii din cadrul Consiliilor Județene, asociațiilor profesionale din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului, construcțiilor, §.a.m.d.

Dacă liniile directoare de dezvoltare urbană durabilă²⁵ sunt clar trasate la nivel local de către minister, Arhitecții-Şefi și alți actori interesați, ceea ce nu se tratează în schimb, este modul prin care administrația publică poate gestiona dezvoltarea arhitecturală a localităților pe a căror rază activează. De aceea, având în vedere necesitatea stabilirii unor condiții legislative și instituționale pentru asigurarea dezvoltării durabile urbane și arhitecturale, coerente și integrate a teritoriului național, se impune identificarea rapidă a condițiilor necesare și adoptarea unor soluții eficiente și aplicate și la nivelul esteticii urbane, care pe lângă activitățile de planificare urbană și teritorială să asigure o stare de echilibru- în conformitate cu principiile europene ale dezvoltării teritoriale și urbane durabile, asumate de România prin semnarea Agendei teritoriale europene- pentru promovarea unui cadru coherent pentru politica de dezvoltare urbană, ținând totodată seama de principiul subsidiarității și de necesitatea unei mai bune alinieri a Agendei teritoriale a U.E. la Agenda urbană U.E., semnarea Cartei de la Leipzig privind orașele europene durabile din 25 mai 2007, prin care se stabilește un cadru coherent pentru dezvoltarea urbană integrată și durabilă în Europa, a Declarației de la Toledo privind regenerarea integrată și nu în ultimul rând a Convenției europene a peisajului.

Neidentificarea unor instrumente clare prin care administrația publică, prin Instituția Arhitectului-Şef să poată diminua sau chiar înlătura disfuncționalitățile identificate în estetica urbană, nestabilirea clară a responsabilităților și atribuțiilor administrației publice de specialitate în ceea ce privește estetica arhitecturală a localităților și lipsa consolidării rolului autorităților publice în dezvoltarea durabilă și coerentă a urbanismului și arhitecturii unei localități, conduc în mod cert la afectarea ireparabilă a mediului de viață al locuitorilor, la distrugerea peisajelor naturale și construite și mai grav, la pierderea identității arhitecturale și culturale a localităților urbane și rurale.

Identificarea problemelor cu care se confruntă administrația publică locală în finalizarea cu succes a procedurilor de actualizare a planurilor urbanistice generale, elaborate și prelungite prin hotărâri de Consiliu Local pe perioade ce depășesc lejer perioada de valabilitate de 10 ani stabilită prin lege, respectiv clarificarea modului de prelungire a termenelor de valabilitate ale planurilor urbanistice generale, în condițiile în care pentru aproximativ 50% dintre unitățile administrativ-teritoriale acestea au fost deja depășite, iar în lipsa unor prevederi legale clare hotărârile de consiliu local de prelungire a valabilității au fost anulate de către prefecti, având drept consecință lipsirea autorităților administrației publice locale de instrumentele legale de gestiune a teritoriului, implicit imposibilitatea eliberării de către acestea a autorizațiilor de construire, identificarea

²⁵ Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor publice și Administrației (2013), *Raport 3.3.- Ghid pentru promovarea activităților de dezvoltare urbană durabilă*, disponibil la: https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/48101/11._Ghid_promovare_activ_dezv_urba_durabila_ro.pdf, [Accesat 12 septembrie 2021].

direcției de dezvoltare a unei localități prin centralizarea diferitelor solicitări de intervenții importante prin intermediul planurilor urbanistice zonale, ar putea de asemenea să reprezinte un pas important care să contribuie în rezolvarea problemelor legate de dezvoltarea arhitecturală a localităților.

Fără un plan urbanistic general actualizat la nevoile în continuă modificare ale societății, la strategiile de dezvoltare durabilă și la planurile de mobilitate urbană, stabilind pe lângă reglementările locale, restricții și permisivități în construire și liniile directoare de dezvoltare urbană și arhitecturală, Instituția Arhitectului-Şef nu va avea instrumentul legal pentru a reduce sau chiar înlătura disfuncționalitățile identificate în estetica urbană.

2.2. Statutul Arhitectului-Şef în cadrul breslei. Arhitectul-Şef versus proiectanți? Reputația profesiei

Orice persoană care a intrat în contact direct sau tangențial cu activitatea de planificare urbană, proiectarea, administrația publică sau construcțiile, știe de existența acestui post cu rezonanță mare, însă nu toate au aceeași înțelegere despre rolul Arhitectului-Şef și responsabilitățile stabilite prin fișa postului, pe care acesta trebuie să le îndeplinească.

Din experiența acumulată în funcția de Arhitect-Şef, pot emite o constatare și anume că există discrepanțe între activități și rolul efectiv pe care îl joacă reprezentanții autoritatii tehnice în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului în cadrul administrației publice, fapt ce face dificilă conturarea unui profil corect- necesitate ce apare din ce în ce mai acut, fundamental pentru păstrarea intactă a imaginii și reputației arhitecților ce ocupă această funcție publică.

Având în vedere că cele mai multe posturi, mai ales în localitățile mici și în mediul rural sunt ocupate de oameni cu alte competențe și formare diferită decât cele prevăzute prin lege, iar posturile înaintate la concurs din cadrul administrației publice, din domeniul urbanismului și amenajării teritoriului din structura Arhitectului-Şef, nu sunt atractive și motivaționale pentru profesioniștii din domeniu, concursuri organizate pe modelul pentru funcționarii publici care se bazează doar pe cunoașterea legislației în domeniu- total insuficient și irelevant, mai ales când legislația se schimbă atât de frecvent încât nici cei care lucrează în administrație nu beneficiază de timpul necesar să o interpreteze și să se obișnuiască cu noile prevederi, toate acestea fac ca integritatea și imaginea Arhitectului-Şef să fie afectată.

Problema perceptiei Arhitectului-Şef în societate este de fapt, problema imaginii arhitectului atât ca rol, cât și ca reputație generică. Dezvoltarea continuă a capacităților profesionale ar trebui să facă parte dintr-o strategie națională de dezvoltare, promovând astfel ocuparea posturilor cu profesioniști competenți, formați în acest sens.

Imaginea și integritatea Arhitectului-Şef ajunge să se degradeze din ce în ce mai mult și din cauza colegilor de breaslă, care la rândul lor, sunt percepți în relația cu beneficiarii, ca un element care trebuie bifat în procesul de construire și de care, cel puțin la nivel teoretic, clientul nu se poate desprinde. Beneficiarii apelează la serviciile unui arhitect, nu pentru cunoștințele arhitecturale pe care o astfel de persoană le poate transpune în

proiecte de calitate, ci mai degrabă pentru autoritatea formală cu care arhitectul este investit prin legislația în domeniu, ce impune prezența arhitectului ca o condiție obligatorie a realizării proiectului, acceptând sau nu, prezența esteticului fără înțelegerea fondului de idei.²⁶

În prezent, imaginea arhitecților și urbașilor în societate și a profesiei lor, nu este clar conturată, fiind adeseori confundată cu proiectanții sau inginerii de construcții, fapt ce a favorizat în prezent acțiunea Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor publice și Administrației de a contura proiectul de O.U.G. pentru modificarea și completarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, ce avea ca obiectiv modificarea condițiilor de ocupare a funcției de Arhitect-Şef, prin introducerea, la articolul 36, alineatul (1), a posibilității ocupării acestuia de către un „inginer în domeniul construcțiilor sau inginer cu specialitatea inginerie economică în construcții, absolvent cu licență și master ori studii postuniversitare în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului la municipiile reședință de județ, municipiului București și sectoarelor municipiului București”²⁷.

Dacă pentru beneficiar, arhitectul are rol de pârghie în relația cu administrația, deținând formal calitatea de a obține autorizații, nu același lucru putem spune despre imaginea pe care o au ceilalți arhitecți din breaslă, proiectanții și inginerii despre Arhitectul-Şef, acesta fiind perceput, nu de puține ori ca un obstacol în procesul de obținere al autorizațiilor, opinie pe care o promovează atât în cadrul societății, cât și în cadrul instituției în care activează acesta, portretizând Arhitectul-Şef ca fiind o persoană intransigentă, cu idei preconcepute asupra construirii spațiului și uneori, din cauza faptului că de semnătura sa depinde soarta autorizațiilor de construcție, coruptibilă.

În percepția beneficiarilor și a funcționarilor publici, există arhitecți care, pentru beneficii financiare, eludează cerințele profesionale, în special cele de natură estetică și fac foarte multe compromisuri în relația cu clienții. Unul dintre cele mai frecvente comportamente de acest tip este cel al semnăturii de complezență, fapt ce conturează ideea că rolul arhitectului în procesul de proiectare este nesemnificativ, chiar inutil.

În urma întâlnirilor de lucru organizate de Asociația Municipiilor din România, Corpul Profesional al Arhitecților Șefi de Municipii a adus în discuție o problemă actuală, stringentă, privind rolul pe care ar trebui să îl aibă Arhitectul-Şef în cadrul administrației publice și ceea ce a ajuns efectiv să îndeplinească din lista atribuțiilor stabilite prin fișa postului. S-a conturat ideea că rolul Arhitectului-Şef în ziua de astăzi s-a redus, în mare parte, la procesele de eliberare a certificatelor de urbanism, a diferitelor avize din procedura de aprobare a documentațiilor de urbanism și a autorizării construcțiilor, supraîncărcarea burocratică nelăsând loc pentru rolul strategic și coordonator, conform atribuțiilor principale din fișa postului.

Legea 350/2001 (*actualizată*) privind amenajarea teritoriului și urbanismul descrie Arhitectul-Şef ca fiind o funcție publică cu rol decizional în procesul de planificare urbană, atât la nivel strategic, cât și la nivel operațional, ceea ce însemnă practic că acestuia i se

²⁶ Mihailescu, M. (1985), „Abordarea interdisciplinara a binomului tehnico-estetic”, Revista Construcții, nr. 10-11.

²⁷ Guvernul României (2021). „Ordonanța de urgență nr. 79/ 2021 privind modificarea Legii nr.350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” Monitorul oficial, 646

Încredințează importantul rol de a fundamenta hotărârile Consiliului Local într-un domeniu strict de specialitate. În aceste condiții, Arhitectul-Şef este împuternicit să exercite o funcție de autoritate tehnică publică, a cărei importanță este esențială în gestionarea dezvoltării teritoriale, amenajarea teritoriului și urbanism, respectiv protejarea patrimoniului architectural la nivelul unității administrativ-teritoriale.

Exceptând zonele rurale unde nu există personal care să ocupe funcția de Arhitect-Şef, și care pentru o bună funcționare necesită asistentă tehnică din partea Comisiei Tehnice din cadrul Consiliilor Județene, în majoritatea orașelor și municipiilor, structura Instituției Arhitectului-Şef suferă din lipsa de personal și mai ales de personal calificat. Multitudinea de solicitări în vederea eliberării certificatelor de urbanism și autorizațiilor de construire, în cea mai mare perioadă a anului și lipsa acută de personal calificat în cadrul Instituției Arhitectului-Şef, blochează efectiv timpul pe care acesta ar trebui să îl dedice elaborării de strategii de dezvoltare a orașului, fiind nevoie/constrâns de circumstanțe și necesitățile actuale ale cetățenilor, să emită autorizații pentru extinderi de balcoane la parterul locuințelor colective, construcții pe domeniul public, să elaboreze documentații în vederea aprobării în Consiliul Local de închirieri, superficie, e.t.c., transformându-l într-un simplu birocrat, care verifică documentațiile depuse de beneficiar/investitor, redactează certificatele de urbanism și autorizațiile de construire/desființare și le semnează, respectiv urmărește și aplică procedura privind consultarea publicului în vederea emiterii avizului Arhitectului-Şef. Aceasta situație determină apariția unei stări nocive asupra localităților, care ar fi trebuit să se dezvolte armonios, atât din punct de vedere urbanistic, dar mai ales estetic.

Acest fenomen ar putea fi stopat, prin elaborarea de către administrațiile publice locale, a unor Registre reale ale Spațiilor Verzi, a Inventarierii Domeniului Public- care ar trebui să fie permanent actualizate și elaborarea de documentații de urbanism- planuri urbanistice zonale- care să stabilească reglementări clare privind dezvoltarea zonelor atât urbanistic cât și estetic și să stabilească strategii și regulamente locale care să determine o dezvoltare armonioasă. Autoritățile locale trebuie să asigure, în primul rând, o finanțare corespunzătoare și planificări pentru regenerarea patrimoniului urban și cultural al orașului/municipiului pe termen lung, patrimoniul construit fiind victimă unei administrații locale fără strategie de dezvoltare sau care beneficiază de o strategie cu sincope, elaborată de firme care au în echipă de lucru personal cu pregătire sub cerințele minime sau care contractează serviciile unor specialiști externi, a căror lucrări nu sunt corelate ulterior între specialități astfel încât să se obțină un produs final de calitate. Practic multe primării au ca instrument de lucru, strategii de dezvoltare slabe din punct de vedere calitativ, din cauza lipsei de comunicare între instituții și experți, a lipsei de dialog între comunitate și autorități dar și a lipsei de specialiști în echipele de elaborare, fapt ce conturează ideea că relația dintre arhitectură și calitatea vieții nu a fost înțeleasă în adevăratul sens și cu atât mai puțin valorile economice și instrumentele financiare necesare pentru ca patrimoniul să devină motor de dezvoltare durabilă.

Majoritatea autorităților locale nu au date referitoare la situația zonelor istorice și la clădirile de patrimoniu pe baza cărora să poată lua decizii pertinente. Este momentul ca autoritățile locale să conștientizeze importanța Instituției Arhitectului-Şef și constituirei unei organigrame complete, astfel încât aceasta să aibă toate resursele necesare alocării

timpului cuvenit pentru dezvoltarea durabilă a localităților, canalizându-se spre corecta înțelegere a dinamicilor creative, spre potențialul de dezvoltare a orașului, spre rezolvarea cât mai multor probleme care complică viața celor care îl populează, iar interesul real și investiția de resurse la o asemenea ampoloare nu poate genera, în timp, decât impact pozitiv.

În sprijinul administrației publice ar putea veni și proiectanții, cu soluții care să se încadreze armonios în contextul architectural al orașului, dar și cetățenii, prin participarea activă la procesul de informare și consultare al publicului. Exemple de orașe care au implementat strategii în sectorul cultural ne demonstrează că succesul nu poate fi asigurat decât prin cooperare și comunicare între departamentele autorității publice, dar și cu operatorii culturali, societatea civilă, mediul de afaceri, mediile profesionale; cooperare cu agenți economici sau proprietari de terenuri și clădiri pentru implementarea strategiei, prin elaborarea și aprobarea în Consiliile Locale a unor proceduri de acordare a unor facilități fiscale, proceduri de parteneriat public-privat, proceduri de garantare pentru a încuraja parteneriate în mediul privat, aprobarea de protocoale de colaborare cu alte administrații publice locale în ce privește sectorul cultural, schimburi de experiență și de bune practici la nivel național și internațional în domeniul politicilor culturale locale. O dată implementate aceste strategii și regulamente locale, Instituția Arhitectului-Şef ar putea, prin comportamentele de specialitate, să realizeze o monitorizare permanentă și o evaluare sistematică a impactului măsurilor implementate și reluarea procesului de analiză, planificare și decizie dacă acest lucru se dovedește necesar.

Pentru a soluționa problema absenței personalului de specialitate în cadrul administrației publice din zonele rurale, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (M.D.L.P.A.) a elaborat un proiect de O.U.G pentru modificarea și completarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, prin care a urmărit modificarea condițiilor de ocupare a funcției de Arhitect-Şef prin introducerea la articolul 36 , alin.(1) a posibilității ocupării acesteia de către un „inginer în domeniul construcțiilor sau inginer cu specialitatea inginerie economică în construcții, absolvent cu licență și master ori studii postuniversitare în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului la municipiile reședință de județ, municipiului București și sectoarelor municipiului București”²⁸.

Privită din prisma M.D.L.P.A., soluția este una oportună, creind facilități în ocuparea posturilor vacante de Arhitect-Şef din zonele rurale sau urbane mai puțin favorizate și oferind astfel localităților în cauză posibilitatea unei dezvoltări de care au fost private până acum, dar la o privire de ansamblu, acest aspect poate avea influențe negative în dezvoltarea armonioasă a localităților sub coordonarea unui „Arhitect-Şef” având formația profesională de inginer în domeniul construcțiilor sau inginer cu specialitatea inginerie economică în construcții. Soluția nu este oportună și reprezintă un real pericol pentru dezvoltarea mediului construit, argumentele aduse de Asociația Arhitecților-Şefi pentru o Dezvoltare Durabilă și Ordinul Arhitecților în România fiind simple și foarte clare- absolenții de inginerie economică în construcții nu dețin cunoștințele profesionale necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor prevăzute pentru poziția de Arhitect-Şef, întrucât programa

²⁸ Guvernul României (2021). „Ordonanța de urgență nr. 79/ 2021 privind modificarea Legii nr.350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul oficial*, 646

disciplinelor studiate în cadrul instituțiilor de învățământ superior pentru specializarea în inginerie economică în construcții, nu cuprinde sub nici un aspect problematica disciplinelor care stabilesc bazele teoretice în domeniul urbanismului și al planificării spațiale, iar informațiile și cunoștințele necesare îndeplinirii funcției nu pot fi însușite în urma unui program de formare de scurtă durată, de complexitate redusă, program care nu poate înlocui studiile universare. În concluzie, modificarea legislativă propusă, ce vizează completarea formațiunii profesionale a Arhitectului-Şef cu cea de inginer cu specializarea de inginerie economică în construcții la nivelul municipiilor, orașelor precum și la nivelul comunelor este ineficientă și nu poate garanta calitatea în aplicarea principiilor unei dezvoltări urbane durabile.

2.3. Identificarea problemelor cu care se confruntă Arhitectul-Şef în administrația publică

Pentru ca administrația să țină pasul cu direcția de dezvoltare a localităților, având ca obiectiv principal susținerea proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice sau private, primăriile trebuie să aibă în vedere și strategiile pe care trebuie să le elaboreze în mod obligatoriu în vederea accesării fondurilor europene, strategii care se actualizează o dată la 5 ani și trebuie corelate cu Planurile Urbanistice Generale aflate în lucru. Este cazul Planului de mobilitate urbană durabilă (P.M.U.D.)²⁹, o strategie care tratează problema mobilității oamenilor în orașe, elaborarea sa fiind obligatorie pentru accesarea fondurilor U.E. pentru circulație, drumuri, transport public, e.t.c. Având în vedere că această strategie implică și obținerea Avizului de la Agenția pentru Protecția Mediului, a cărui procedură este crono-fagă, acest aspect poate genera probleme cu impact asupra finalizării Planurilor Urbanistice Generale aflate în diverse etape de aprobare și consultare publică.

O situație similară o crează și Planul Integrat de Dezvoltare Urbană (P.I.D.U.), pe care primăriile îl elaborează în vederea accesării de fonduri europene nerambursabile, pentru spațiul public, dezvoltare comunitară, regenerare urbană, e.t.c. Există situații în care valabilitatea P.I.D.U. a expirat fără ca proiectul să fie pus în practică, absorbiția fondurilor printr-o nouă axă fiind condiționată de elaborarea unei noi documentații, Strategia de Dezvoltare Urbană (S.D.U.)³⁰, care să actualizeze P.I.D.U., fapt ce determină apariția unei noi etape de actualizare în cadrul Planurilor Urbanistice Generale aflate deja în procedura de actualizare.

Totodată, regulamentele de zonă construită protejată (P.U.Z.-Z.C.P.) necesită atât o revizie conceptuală, cât și o actualizare în baza evaluării situației din teren, fapt ce impune automat o corelare cu Planurile Urbanistice Generale aflate deja în procedura de actualizare.

Regulamentele de publicitate stradală, document-cadru pentru amplasarea publicității stradale, conform prevederilor Legii nr. 185/2013 (*republicată*) privind amplasarea și

²⁹ INSTITUTUL DE CERCETĂRI ÎN TRANSPORTURI- INCERTRANS S.A., (2021), „Planul de mobilitate urbană durabilă a municipiului Alexandria”, Municipiul Alexandria, Alexandria, Teleorman.

³⁰ CIVITTA Strategy & Consulting S.A., (2021), „Strategia de dezvoltare locală a municipiului Alexandria pentru perioada 2021-2027”, Municipiul Alexandria, Alexandria, Teleorman.

autorizarea mijloacelor de publicitate³¹, o dată finalizate, implică încetarea contractelor cu administrația publică prin direcțiile de specialitate în domeniul public și privat al municipiului și revizuirea criteriilor de amplasare a mijloacelor de publicitate prevăzute în Planurile Urbanistice Generale.

În același timp, ținând cont de viziunea municipiilor din Strategiile de dezvoltare locale-respectiv Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă și Registrul Local al spațiilor verzi, trebuie prevăzute rezolvări clare pentru cât mai multe din situațiile speciale care apar în localități, în zonele consolidate, în zonele centrale ale municipiilor și de asemenea în zonele de creștere urbană, respectiv completarea cu soluții/propuneri adecvate pentru cazuri noi identificate, reducerea situațiilor de ocupări și desființări ale spațiilor verzi, ce au generat probleme grave de mediu, precum și identificarea exactă și centralizarea situațiilor litigioase care au afectat/pot afecta securitatea juridică a investițiilor.³²

Toate aceste documente strategice menționate mai sus, elaborate în perioada de actualizare a planurilor urbanistice generale și neintegrate în acestea, pot genera efecte negative, de natură să afecteze logica unei reglementări spațiale unitare și coerente, menținând veșnicul statut de improviație ce crează situații favorabile perpetuării fenomenelor derogatorii, ce conduc în mod direct și ireversibil la reale dificultăți în ceea ce privește o funcționare optimă a activității autorităților administrației publice de specialitate, la scăderea atractivității localităților afectate și la reducerea competitivității pe plan european a orașelor și regiunilor României.

Pentru a putea aplica prevederile Directivei 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului și Directivei 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului, Instituția Arhitectului-Şef ar trebui să aibă de asemenea, la îndemână, toate instrumentele necesare în vederea reducerii până la eliminare a practicilor la care proiectanții apelează în mod abuziv, de modificare a reglementărilor urbanistice existente pentru intrarea în legalitate a unor construcții ilegale, executate fără autorizație de construire sau fără respectarea prevederilor acesteia³³, practici care, nesoluționate, afectează în mod direct calitatea arhitecturală și dezvoltarea armonioasă și unitară a localităților.

Actualizarea planurilor urbanistice generale va trebui să insereze și să adapteze condițiile impuse de instituțiile și societățile abilitate prin avizele/acordurile emise, să adapteze concluziile privind linia spre care ar trebui direcționată dezvoltarea municipiului conform strategiilor și politicilor de dezvoltare ale municipiului, respectiv completarea documentației cu noi zone și subzone destinate unor viitoare investiții, să actualizeze lista de proiecte și investițiile necesare pentru implementarea viziunii de dezvoltare și să prescrie indicatorii urbanistici atractivi în condițiile asigurării unei dezvoltări sustenabile și controlate pentru aceste zone și subzone, fapt ce urmărește să reducă la maximum practicile urbanismului

³¹ Parlamentul României (2018). „Legii nr. 185/2013 (*republicată*) privind amplasarea și autorizarea mijloacelor de publicitate” *Monitorul oficial*, 147

³² Titirișcă, C., Stroiu, A., Dobrev, D. (2019), „Dreptul urbanismului Practică judiciară I. Planuri urbanistice, avize, certificate de urbanism”, Editura Hamangiu, București, România.

³³ Duțu, M. (2000), „Dreptul urbanismului, teorie și practică judiciară”, Editura Economică, București, România.

derogatoriu, practici ce au determinat până în prezent extinderea necontrolată și dezvoltarea incoerentă a localităților, alterarea imaginii acestora și agresarea zonelor protejate.

Situată intrările în legalitate, se agravează cu atât mai mult cu cât, conform reglementărilor actuale, construcțiile edificate fără autorizație, pot fi autorizate conform legislației în vigoare, dar fără ca Arhitectul-Şef să alibă la îndemâna, instrumentele și pârghiile legale pentru a putea condiționa aspectul arhitectural al acestora. În Codul Deontologic al profesiei de arhitect, se menționează în cadrul Capitolului II, art. 12, că arhitectul, în exercitarea profesiei, este dator să promoveze și să folosească principiile estetice și pe cele ale limbajului arhitectural și să își păstreze independența în raport cu eventualele presiuni ale autorităților publice sau ale unor persoane fizice sau juridice, astfel încât să nu prejudicieze interesele clientului ori interesul public. Tot în Codul Deontologic, la art. 21, se subliniază obligativitatea arhitectului de a promova și menține la cel mai înalt nivel de calitate standardele profesionale, pentru aceasta fiind dator să își îmbogățească permanent cunoștințele artistice și tehnice în domeniul arhitecturii, precum și să aprofundeze evoluțiile relevante în plan profesional.

Dar ce se întâmplă cu dezvoltarea arhitecturală a localităților dacă arhitectul, în exercitarea profesiei, nu promovează și nu utilizează „principiile estetice” și pe cele ale „limbajului arhitectural”, cedând alienării culturale a multor clienți, asupra căror mediocritatea și-a spus cuvantul? - „o alienare culturală rezultată din dezechilibrul numeric dintre producție și consumul de bunuri culturale”³⁴. Este de înțeles faptul că obiectul de artă, ca orice alt produs își creează un public care înțelege „arta” și este capabil „să guste frumosul”³⁵, producând aşadar, nu numai un „obiect pentru subiect, ci și un subiect pentru obiect”. „Producția produce, deci, consumul, furnizându-i în primul rând materiale, în al doilea rând schimbând modul de consum și, în al treilea rând, trezind în consumator nevoia de produsele servite de ea ca obiecte. Ea produce, deci, obiectul de consum, modul de consum și nevoia de consum”³⁶. Arhitecții au ajuns să facă multe compromisuri în proiectare din cauza beneficiarilor, câștigând în final profilul beneficiarului în detrimentul calității obiectului arhitectural.

O soluție ar putea fi reglementarea posibilității de a verifica minimal calitatea proiectelor de către filiala O.A.R., la depunerea cererii de eliberare a dovezilor, posibilitatea respingerii acestora dacă nu corespund unor cerințe minimale și sanctionarea drastică sau chiar impunerea recalificării profesionale în cazul persoanelor care întocmesc astfel de documentații. Implicarea O.A.R., ar trebui să se facă nu doar consultativ, ci și activ, cu drepturi și îndatoriri legiferate, în elaborarea tuturor actelor normative ce stau la baza proiectării de arhitectură și reprezentarea vizibilă în cadrul autorităților locale prin desemnarea a câte unui reprezentant în Comisia de arhitectură și estetică urbană, care ar trebui înființată în mod obligatoriu în cadrul fiecărei unități administrativ-teritoriale. Nu în

³⁴ Moles, A. (1980), „*Psihologia Kitsch-ului. Artă Fericirii*”, trad. de Rădulescu, M., Editura Meridiane, București, România.

³⁵ Schelling, F.W.J. (1992), „*Filosofia artei*”, trad. de Pârvu, R. și Licean G., Editura Meridiane, București, România.

³⁶ Marx, K. (1972), *Bazele criticii economiei politice*, Editura Politica, București, România

ultimul rând, s-ar putea găsi o formă ca dovedă de înregistrare a proiectelor de arhitectură să fie de fapt transformată într-un aviz/acord eliberat de O.A.R., în baza analizării de către comisia internă a calității proiectării de arhitectură, care poate fi constituită ca subcomisie a C.T.A.T.U.

O localitate fără o bună strategie de dezvoltare, nu poate aprecia proiectele cu care se întâlnește și nici nu poate genera proiecte altfel decât în raport cu direcțiile strategice, de aceea una din marile responsabilități ale Arhitectului-Şef este aceea de a deveni lantul dintre strategie și proiecte, operând în zona de legătură dintre acestea, analizând și înțelegând fenomenele urbane în complexitatea lor, având obligația de a verifica și corela orice ipoteză cu principiile strategiei. Arhitectul-Şef trebuie să fie un profesionist implicat în strategia de dezvoltare a localității, care construiește o cultură durabilă a dezvoltării urbane, care refuză, apelând la argumente fundamentate pe legislația în vigoare, orice proiect care nu respectă standardele de calitate ale localității, găsind găsește metode adecvate de a direcționa propunerile proiectanților într-o direcție de dezvoltare în care calitatea primează.

În documentațiile urbanistice, apar de multe ori analize și stabilite permisivități și/sau constrângeri urbanistice, dar și anumite reglementări cu privire la estetica arhitecturală, stabilindu-se relații funcționale și estetice cu vecinătatea- densități, distanțe, retrageri, aliniamente, alinierea construcțiilor, suprafețe maxim edificabile, regim de înălțime, volumetrie e.t.c., ajungându-se uneori chiar la detalii fine asupra elementelor ce definesc balcoanele/logiile, profilele decorative ale fațadelor cu rol de a sublinia individualitatea construcției și stilul său unic. De exemplu, pentru Cluj, s-a introdus în documentația de urbanism precizări concrete cu privire la rezolvarea raportului plin-gol de la parterul clădirilor, pentru a nu bloca fluxul pietonal, de exemplu, stabilindu-se reguli clare privind regimul tehnic al străzilor- pentru străzi cu lățimi de minimum 8 m, vitrinele și ancadramentele pot avea un relief de maximum 20 cm, în timp ce pentru străzile cu o lățime de peste 12 m, se recomandă un relief de maximum 25 cm. Nu în ultimul rând apar indicații cu caracter de recomandare, cu privire la coloratura fațadelor- arhitecții fiind sfătuți să evite utilizarea culorilor stridente³⁷.

Aceste regulamente privind estetica urbană și arhitecturală sunt corelate atât cu reglementările anterioare, cât și cu cele propuse, continuitatea atitudinilor de edicare- deși evenimentele politice au fost de o mare diversitate și eterogenitate în mai toate localitățile țării- demonstrând atașamentul față de problemele orașului și subliniind totodata scopul pentru ridicarea calității vieții.

Tratarea estetică arhitecturală și stabilirea reglementărilor cu privire la aceasta, nu este constantă în toate documentațiile de urbanism, deși acest aspect este esențial în obținerea unui produs final de calitate; înscrierea volumului și tratarea lui arhitecturală în raport cu cadrul construit și natural învecinat, ar trebui să reprezinte un capitol obligatoriu care să condiționeze avizarea documentațiilor de urbanism de către C.T.A.T.U. și implicit de către

³⁷ Agachi, M. (2004), „Urban identity and modernization- Cluj in the 19th century”, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 1 2000 Studia Historica LIII, „We” & „the Others” modern european societies in search of identity, Editura CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE ,The Karolinum Press, Czech Republic.

Arhitectul-Şef și supunerea lui spre aprobarea Consiliului Local. Organizarea părților țesutului urban, omogene din punct de vedere morfologic, în sectoare urbane, ar putea facilita aprecierea unor elemente de identificare fizico-spațiale caracteristice unui oraș, coerente din punct de vedere urbanistic și arhitectural, care pot deveni zone de referință și de evidențiere, în absența unor zone istorice de referință, părți de oraș ușor identificabile, lizibile, cu impact în orientarea în oraș și în relația cu teritoriul, consolidând ideea instituirii unor „zone de protejare a unei identități”³⁸.

Într-o analiză comparativă a regulamentelor de construire ale unei alte localități importante a Transilvaniei, Sibiu, se remarcă atitudini diferite în abordarea dezvoltării, preconizate pe specificul devenirii anterioare- dacă regulamentele de urbanism ale Clujului sunt structurate pe trei zone istorice care conform evoluției medievale, corespund dezvoltării în incinte succesive, la Sibiu există reglementări cu caracter general, fără delimitări de zone, din care rezultă clar o dezvoltare coerentă, fără discontinuități. O altă diferență de abordare, constă în măsurile punitive, cetățenii sibieni nefiind constrânsi prin sancțiuni grave, în schimb se limitează construirea pe înălțime la cel mult 3 etaje, în timp ce la Cluj se încearcă impulsionarea realizării construcțiilor mai înalte decât cele cu un singur nivel.

O altă problemă majoră, care influențează negativ elaborarea corectă și în timp real a P.U.G.-urilor, ce determină implicit un blocaj în procesul de dezvoltare armonioasă a localităților o constituie lipsa unei baze de date, atât în mediul rural, cât și în orașe, o evidență centralizată a intervențiilor, avizelor și autorizațiilor, care să permită monitorizarea eficientă a implementării proiectelor și strategiilor urbane. Este și cazul Bucureștiului care nu beneficiază de un inventar centralizat al domeniului public, al proprietăților private, al Administrației Fondului Imobiliar, al spațiilor verzi; cadastrul terenurilor și clădirilor corelat la G.I.S. (Geographic Information System) și respectiv monitorizarea intervențiilor urbane pe suport G.I.S. În plus, furnizorii de utilități, deși prevederile art. 80 Banca de date ale autorităților administrației publice din Normele metodologice din 12 octombrie 2009 de aplicare a Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, alin.(3)³⁹ obligă ca pentru constituirea băncii de date, toți posesorii de rețele tehnico-edilitare, supra- și subterane să transmită autorităților administrației publice județene, respectiv a municipiului București planurile cadastrale cuprinzând traseele rețelelor existente pe teritoriul județului și al localităților, respectiv al municipiului București. Aceste planuri vor fi puse la dispoziția tuturor primăriilor municipiilor, orașelor și comunelor. În situația în care posesorii de utilități nu transmit situația reală a traseelor rețelelor pe planuri topografice în sistem STEREO 70, baza de date suport a hărții de bază a P.U.G. nu va fi niciodată completă și nu va indica coordonatele corecte pentru documentația de urbanism aflată în procedura de actualizare.

O altă modificare legislativă recentă, în ceea ce privește utilitățile se referă la completarea articolului 11, alin. (1), lit.m) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, „se pot executa fără autorizație de construire/desființare următoarele

³⁸ Agachi, M. (2000), „Orașul ca artefact- arhitectura ca element de referință structurant”, teză de abilitare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, România.

³⁹ Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței (2009), „Norme metodologice din 12 octombrie 2009 de aplicare a Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții” *Monitorul oficial*, 797 bis

lucrări care nu modifică structura de rezistență și/sau aspectul arhitectural al construcțiilor amplasate în zone de protecție a monumentelor sau în zone construite protejate, care nu sunt monumente istorice clasate sau în curs de clasare, ori dacă acestea nu reprezintă construcții cu valoare arhitecturală sau istorică, stabilite prin documentații de urbanism aprobate: e) lucrări de branșamente și racorduri executate pe domeniul public la infrastructura tehnico-edilitară existentă în zonă, cu acordul/ autorizația administratorului drumului”⁴⁰, modificare legislativă ce încurajează furnizorii de utilități ce execută astfel de investiții ce nu necesită autorizare, să renunțe la centralizarea acestora și implicit la efectuarea de măsurători cadastrale în vederea stabilirii unor coordonate clare ce definesc traseul branșamentelor sau racordurilor la rețelele existente.

De asemenea, o altă problemă identificată care face ca sistemul calității în construcții să nu fie funcțional, constă atât în lipsa specialiștilor care elaborează documentațiile tehnice în baza contractelor câștigate la licitații sau în slaba pregătire a specialiștilor ca rezultat al neimplicării statului în asigurarea unei pregătiri continue a acestora, a informațiilor deținute de cei care absolvenți și care nu sunt corelate cu practica curentă, dar și în distrugerea sistemului de învățământ care să scoată pe piață muncitorii certificați și responsabili. Colegiul Tehnic al Dirigintilor de Șantier a susținut certificarea firmelor de construcții și proiectare ca și condiție necesară pentru a se dispune de specialiști și a exista responsabilitate, proiect aprobat în cele din urmă prin lege.

Pentru evitarea execuției de proastă calitate, o recomandare ar consta în reglementarea clară și concretă a conceptului de „regie proprie”, întrucât aceasta în cea mai mare parte nu reprezintă decât o modalitate de eludare fiscală a legii. Deși legea impune ca execuția unei lucrări, indiferent dacă se realizează de către o firmă specializată sau în „regie proprie”, să fie monitorizată de un diriginte de șantier, aceasta de cele mai multe ori se realizează fără a exista un proiect tehnic, investitorii construind în baza unor soluții tehnice stabilite ad-hoc sau a indicațiilor șefului de echipă a cărui calificare este rezultatul din experiența muncii prestate pe șantier, fără nici o pregătire în domeniul calității. Au fost semnalate numeroase situații în care atunci când specialiștii au dispus suspendarea lucrărilor până la remediere, investitorul nu a ținut cont de recomandare, renunțând în mod nejustificat la serviciile specialistului în cauză pentru simplul motiv că este prea exigent, deși făcea acest lucru în limita prevederilor legale și reglementărilor tehnice.

În vederea remedierii situației generale create, documentațiile de urbanism esențiale pentru dezvoltarea urbanistică a localităților, cu consecințe asupra esteticii arhitecturale- Planurile Urbanistice Generale- nu trebuie să rămână o simplă colecție de planșe colorate, ci ar trebui să fie în permanență actualizate, informațiile putând fi adunate și centralizate, pentru început, de un grup de lucru format din specialiști proiectanți, dar și din domenii conexe pentru cercetare permanentă în urbanism, iar ulterior, în baza datelor centralizate, actualizarea să fie realizată în timp real pentru diverse construcții noi, actualizări majore pentru parcelări de mari dimensiuni sau introduceri în intravilan de suprafețe importante de teren, de către un departament de specialiști din domenii conexe proiectării și managementului urban, în mod integrat în sistemul digitalizat G.I.S.

⁴⁰ Parlamentul României (2019), „Legea 193/2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrarilor de construcții” *Monitorul oficial*, 873

2.4. Codul Deontologic al profesiei de arhitect- mit sau realitate? Principii încălcate?

Arhitectura orașului este produsul tuturor aspirațiilor cetățeanului născut liber, potențialul și cultura societății de care depinde și prin care se definește și contextul care permite realizarea de sine, creat de societatea urbană prin elementele sale de referință, clădirile publice⁴¹.

În prezent imaginea arhitecturală a localităților din Romania s-a degradat, atât din cauza gradului scăzut de cultură al beneficiarilor sau potențialilor investitori, cât și din cauza unui număr destul de mare de proiectanți, care refuză în mod conștient să promoveze și să utilizeze principiile estetice și pe cele ale limbajului arhitectural, în conformitate cu prevederile Codului deontologic al profesiei de arhitect. Mulți arhitecți au uitat sau preferă să nu acorde importanță obligației pe care o au în ceea ce privește promovarea și menținerea la un înalt nivel de calitate standardele profesionale. În dorința avidă de cantitate și nu calitate, marea majoritate a proiectanților au omis voit etape esențiale în proiectarea arhitecturală, evitând de cele mai multe ori studierea expresiei urbane existente, atât de necesare pentru încadrarea în context a proiectelor de arhitectură, ignorând cu bună știință datoria de a conserva și îmbogăți moștenirea culturală și naturală a comunității în care își exercită profesia.

3. Metodologie

3.1. Metode

Lucrarea se bazează pe abordarea inductivă și deductivă, prin colectarea de date din cadrul administrațiilor publice locale și centrale, pentru a putea răspunde la întrebarea care a generat subiectul lucrării de cercetare, „Dezvoltarea arhitecturală a localităților, cultura mediului construit și constrângerile legislative”. Ulterior, am realizat evaluarea și compararea informațiilor acumulate, ierarhizarea și sintetizarea acestora în raport cu relevanța lor în ceea ce privește relația dintre dezvoltarea urbană și arhitecturală a localităților și instrumentul legal la care Arhitectul-Şef poate apela pentru a reduce sau chiar înălătura disfuncționalitățile identificate în estetica urbană.

Sintetizarea informațiilor relevante, ca efecte ale amprentei unui număr însemnat de factori cu influență asupra esteticii urbane, a pornit de la stabilirea unui set de paliere în raport cu natura efectelor descrise, după cum urmează: efecte inițiale- generate de instrumentele de planificare operațională cu caracter director și strategic, neactualizate, expirate și prelungite în mod repetat și efectele finale vizibile la scară largă, în dezvoltarea arhitecturală a localităților.

⁴¹ Agachi, M. (2000), „Orașul ca artefact- arhitectura ca element de referință structurant”, teză de abilitare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, România.

3.2. Strategia de cercetare

Strategia de cercetare a urmărit, în primul rând, colectarea și sintetizarea informațiilor centralizate în urma experienței acumulate în cadrul administrației publice locale și centrale și a ipotezelor formulate în baza sondajelor făcute în rândul Arhitecților-Şefi cu privire la impactul pe care l-ar putea avea lipsa unor instrumente de planificare operațională cu caracter director și strategic actualizate, modificate succesiv prin regulamente zonale cu derogări exagerate, care au ca efect comun aglomerarea necontrolată, generând confuzii ce au de cele mai multe ori ca rezultat conflicte ce nasc procese civile și chiar penale în justiție și respectiv existența unor regulamente locale incoerente conceptual asupra dezvoltării arhitecturale a localităților.

Centralizarea acestor date este utilă, în primul rând, prin prisma faptului că, până în acest moment nu există o lucrare care să sintetizeze informațiile cu privire la impactul diversilor factori asupra dezvoltării arhitecturale a localităților, lucrările recente axându-se în special pe strategii de dezvoltare urbană și totodată, exercițiul ajută la identificarea unor zone încă neexplorate, care pot face subiectul unor studii viitoare.

3.3. Calitatea datelor și a surselor

Colectarea informațiilor s-a realizat din surse diverse precum cărți, studii, strategii, politici și articole de specialitate din domeniul administrației publice, planificării urbane și mobilității urbane.

Din punct de vedere calitativ, informațiile de natură tehnică prezintă un grad ridicat de acuratețe, fiind preluate din arhivele instituțiilor publice, în timp ce alte tipuri de informații, obținute în baza efectuării unor sondaje, au caracter ipotetic, fiind necesare experimente intelectuale, deducții logice în vederea identificării unor concluzii relevante pentru obiectivul cercetării.

4. Concluzii și întrebări deschise

4.1. Concluzii

Ca și concluzie, neadoptarea unor măsuri urgente în vederea clarificării responsabilităților și atribuțiilor administrației publice de specialitate, consolidarea rolului Institutiei Arhitectului-Şef în dezvoltarea durabilă și coerentă a urbanismului și arhitecturii unei localități- în calitate de responsabil în procesul de planificare și control al dezvoltării localităților, diminuarea aplicării derogărilor substanțiale de la caracterul unei zone reglementat deja prin planul urbanistic general, practici care au dus la un proces de transformare internă incoerentă a localităților și de extindere necontrolată ce au determinat dezvoltarea incoerentă a orașului, alterarea imaginii localităților, agresarea zonelor protejate, desființări ale spațiilor verzi ce au generat probleme grave de mediu, suprasolicitări ale infrastructurii, precum și o avalanșă de situații litigioase care au afectat securitatea juridică a investițiilor, toate acestea vor conduce în mod cert la distrugerea ireversibilă a mediului de viață al locuitorilor, la pierderea identității arhitecturale și

culturale a localităților urbane și rurale, la reale dificultăți în ceea ce privește desfășurarea activității, respectiv funcționarea și organizarea optimă autorităților administrației publice de specialitate, la scăderea atractivității localităților afectate și la reducerea competitivității pe plan european atât a localităților cât și regiunilor din România.

4.2. Întrebări deschise

Cum poate împiedica Arhitectul-Şef autorizarea unor construcții kitsch, în care principiile estetice nu sunt respectate, fără a avea la dispoziție instrumente legale, chiar dacă construcția executată deține caracteristicile tehnice ce confirmă compatibilitatea situației de fapt cu normele juridice general obligatorii, inclusiv cu actele administrative cu caracter normativ, cum sunt planurile de urbanism și regulamentele aferente?

Ce poate face Arhitectul-Şef în aceste condiții, pentru a evita posibilele acuzatii de abuz în serviciu?

Cum se vor dezvolta localitățile sub conducerea unui „Arhitect-Şef” având formația profesională de inginer în domeniul construcțiilor sau inginer cu specialitatea inginerie economică în construcții? Mai are sens păstrarea funcției de „Arhitect-Şef” sau ocuparea postului de către personal cu altă formăție profesională impune și revizuirea denumirii și atribuțiilor funcției publice?

Cum poate administrația publică să conștientizeze necesitatea dezvoltării urbane durabile și să profite de oportunitățile urbanizării, când lipsa personalului calificat este acută?

În exercitarea profesiei, promovează arhitectul și utilizează „principiile estetice” și pe cele ale „limbajului arhitectural” sau cedează alienării culturale a multor clienți, asupra căror mediocritatea și-a spus cuvântul? Care sunt formele de cuantificare a aplicabilității Codului deontologic al arhitectului?

Cum poate însă C.T.A.T.U. să funcționeze corect fără a se rezuma doar la avizarea din punct de vedere tehnic a documentațiilor supuse analizei? Cum poate C.T.A.T.U. să abordeze problema estetică arhitecturală a proiectelor supuse avizării, să identifice și să înălăture disfuncționalitățile în estetica urbană și arhitecturală în lipsa unui cadru legal în baza căruia specialiștii să poată să exprime opinii clare, corecte, susținute și care să fundamenteze tehnic Avizul Arhitectului-Şef?

5. Bibliografie

- Agachi, M. (2004), „*Urban identity and modernization- Cluj in the 19th century*”, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 1 2000 Studia Historica LIII, „We” & „the Others” modern european societies in search of identity, Charles University in Prague, The Karolinum Press, Czech Republic.
- Agachi, M. (2000), „*Orașul ca artefact- arhitectura ca element de referință structurant*”, teză de abilitare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, România.
- CIVITTA Strategy & Consulting S.A., (2021), „*Strategia de dezvoltare locală a municipiului Alexandria pentru perioada 2021-2027*”, Municipiul Alexandria, Alexandria, Teleorman.
- Duțu, M. (2000), „*Dreptul urbanismului, teorie și practică judiciară*”, Editura Economică, București, România.

- Georgiu, G. (2002), „*Istoria culturii romane moderne*”, Editura Comunicare.ro, București, România.
- Ingold, T., (2013), „*Making. Archaeology, Archaeology, Art and Architecture*”, Routledge, Londra, Marea Britanie.
- Institutul de Cercetări în Transporturi- INCERTRANS S.A. (2021), „*Planul de mobilitate urbană durabilă a municipiului Alexandria*”, Municipiul Alexandria, Alexandria, Teleorman.
- Marx, K. (1972), „*Bazele criticii economiei politice*”, Editura Politică, București, România.
- Mihăilescu, M. (1985), „*Abordarea interdisciplinara a binomului tehnico-estetic*”, Revista Construcții, nr. 10-11.
- Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor publice și Administrației (2013), *Raport 3.3 - Ghid pentru promovarea activităților de dezvoltare urbană durabilă*, disponibil la: https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/48101/11_Ghid_promovare_activ_dezv_urbana_durabila_ro.pdf [Accesat 12 septembrie 2021].
- Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (2021), *Elaborarea politicii urbane ca instrument de consolidare a capacitatii administrative si de planificare strategică a zonelor urbane din România*, disponibil la: <https://www.mdlpa.ro/pages/elaborarepoliticiurbanesipoca711> [Accesat 25 octombrie 2021].
- Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței (2009), „Norme metodologice din 12 octombrie 2009 de aplicare a Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții” *Monitorul oficial*, **797 bis**.
- Moles, A. (1980), „*Psihologia Kitsch-ului. Arta Fericirii*”, trad. de Rădulescu, M., Editura Meridiane, București, România.
- Observatorul Urban București, (2010), „*Dezbateri privind C.T.A.T.U. a P.M.B.*”.
- Parlamentul României (2003), „Legea nr. 554 din 18 decembrie privind măsuri pentru asigurarea aspectului estetic al Capitalei și al altor localități” *Monitorul Oficial*, **915**.
- Parlamentul României (2004), „Legea nr. 50 din 29 iulie 1991(**republicată**) privind autorizarea executării lucrărilor de construcții” *Monitorul Oficial*, **993**.
- Parlamentul României (2014), „Legea nr. 184 din 12 aprilie 2001(**republicată**) privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect” *Monitorul Oficial*, **470**.
- Parlamentul României (2018), „Legea nr. 8 din 14 martie 1996(*republicată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe” *Monitorul Oficial*, **489**.
- Parlamentul României (2018), „Legii nr. 185/2013 (*republicată*) privind amplasarea și autorizarea mijloacelor de publicitate” *Monitorul Oficial*, **147**.
- Profiroiu, A., Popescu, I. (2005), „*Bazele administrației publice*”, Editura Economică, București.
- Rusu, L., (1946), „*Logica frumosului*”, Editura Universității Regele Ferdinand I, Cluj-Napoca, România.
- Schelling, F. W. J. (1992), „*Filosofia artei*”, traducere de Pârvu, R. și Liiceanu G., Editura Meridiane, București, România.
- Titirișcă, C., Stroiu, A., Dobrev, D. (2019), „*Dreptul urbanismului Practică judiciară I. Planuri urbanistice, avize, certificate de urbanism*”, Editura Hamangiu, București, România.

Primit: 6 decembrie 2021; Acceptat: 17 decembrie 2021

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Rețeaua de arii naturale protejate din intravilanul municipiilor din România în contextul reglementărilor urbanistice existente / The network of natural protected areas within the Romanian municipalities in the context of the existing urban planning regulations

Atena-Ioana Gârjoabă (1), Cerasella Crăciun (2)

(1) Doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România; (2) Prof. dr. arh., habil. urb., Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.

Abstract. The natural protected areas occupy approximately 1,234,710 hectares (5.18% of the total area of Romania). More than half of the urban localities (approximately 59%) overlap with at least one NPA. Although in Romania there is only one NPA of urban type, it is subject to the same legal norms as any other one. In Romania there is no legislation dedicated to urban NPAs. The main purpose of the paper is to identify at national level, the means by which urban planning and spatial planning documents address NPAs partially integrated in urban areas and the relationship of their landscape boundary, urban morpho-typological fabric and urban development pressures. Four different case studies are analyzed from the point of view of the biogeographical region in which it is located, the spatial relationship with NPAs in the context of the relationship with urban areas, including radiography of regulatory tools and existing strategy and planning principles analyzed. Following the research, it will be possible to draw conclusions regarding the frequency of the situation of the presence of NPAs in the built-up area, as well as related to the existence, successful application or finding of a specific regulatory vacuum and legislative gaps in these particular situations.

Key words: sensitive boundary, urban planning, landscape, green infrastructure, biodiversity, urban indicators, functional zoning, urban ecology

1. Introducere

Dezvoltarea spațială din ce în ce mai accelerată a orașelor și nevoie de reconectare a omului cu natura, în special a locuitorilor din orașe, subliniază importanța conservării naturii în toate formele ei: de la microbiom la peisaj sau macroteritoriu. Peisajul se află într-o continuă schimbare din momentul în care omul a început să îl exploateze¹. Ariile naturale protejate sunt printre cele mai importante moduri de conservare a naturii și de diminuare a pierderii biodiversității², indiferent de obiectivul pentru care au obținut acest statut – pentru protejarea unei specii în pericol de dispariție, pentru protejarea unui peisaj valoros, a unui habitat etc. Pentru conservarea cât mai puternică a biodiversității, este necesar ca toate ariile naturale protejate și toate ecosistemele de la nivel mondial să fie interconectate, iar din acest motiv, managementul poartă un rol aparte în administrarea adecvată a acestor arii și în conservarea tuturor ecosistemelor valoroase³.

¹ Gavrilidis et al. 2015

² McCarthy et al. 2021

³ Kubacka et al. 2022

Astfel, administrarea și managementul ariilor naturale potejate devin procese foarte complexe, luând în considerare resursele naturale valoroase și numărul mare de actori interesați⁴, în special în zonele urbane, unde acestea sunt supuse în permanență presiunilor imobiliare. Presiunile antropice generate de nerespectarea condiționărilor specifice ariilor naturale protejate au un impact crucial asupra biodiversității⁵. În ceea ce privește statutul de conservare al ariilor Natura 2000 - cea mai mare rețea de arii naturale protejate⁶, conform definiției statutului de conservare cuprins în Directiva Habitatielor adoptată pentru protejarea habitatelor Rețelei Natura 2000⁷, siturile Natura 2000 se află într-o stare favorabilă în ceea ce privește capitalul natural, dar se îndreaptă către o stare nefavorabilă din punctul de vedere al structurii peisajului⁸.

Prin planificarea peisajului, proces în care este necesară implicarea unei echipe multidisciplinare, pot fi prevenite, diminuate și eliminate procesele sau elementele care pot pune în pericol și destabiliza sau modifica structura peisajului. Din acest motiv, planificarea peisajului este considerată, de asemenea, o componentă importantă în dezvoltarea durabilă⁹.

O planificare omogenă a peisajului din punctul de vedere al calității managementului, poate preveni destabilizarea structurii peisajelor și, implicit, prevenirea și stoparea de pierderi economice și de patrimoniu. În prezent, fragmentarea peisajului și modificările impuse de om în utilizarea terenurilor sunt două dintre principalele amenințări privind conservarea naturii¹⁰.

Fragmentarea peisajelor, generează, totodată, fragmentarea habitatelor, iar Europa, deși este caracterizată de un capital natural deosebit, prezintă și cel mai mare grad de fragmentare a ecosistemelor¹¹. La rândul său, fragmentarea ecosistemelor pune în pericol flora și fauna specifice habitatelor afectate și constituie una dintre principalele cauze pentru care anumite specii sunt pe cale de dispariție¹².

Prin instrumentele de planificare a peisajului poate fi combatută fragmentarea ecosistemelor. Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (I.U.C.N.¹³) subliniază necesitatea de a valorifica toate resursele și modelele disponibile pentru a asigura strategii globale de conservare a biodiversității¹⁴. Un aspect important este, totodată, corelarea acestor strategii care vizează un anumit teritoriu, cu strategiile de turism. În multe state, câștigurile provenite din turism sunt utilizate ca sursă de finanțare pentru acțiunile de conservare¹⁵. Ecoturismul și turismul în ariile naturale protejate sunt promovate din ce în ce mai mult (aspect care se remarcă inclusiv în România), având în vedere capitalul natural care merită exploatat, însă turismul neplanificat riscă să devină o amenințare pentru propriile

⁴ Martinez et al. 2019

⁵ Ponta et al. 2021

⁶ Chețan și Dornik 2021

⁷ Consiliul European 1992

⁸ Chețan și Dornik 2021

⁹ Elizbarashvili et al. 2019

¹⁰ Santiago-Ramos și Feria-Toribio 2021

¹¹ Kubacka et al. 2022

¹² Morar și Peterlanean 2012

¹³ International Union for Conservation on Nature

¹⁴ Opuni-Frimpong et al. 2021

¹⁵ Ndlovu et al. 2021

resurse, generând amenințări precum: deșeuri, camping spontan, incendii de vegetație, parcări spontane de automobile în interiorul ariilor naturale protejate etc.¹⁶.

Având în vedere pericolele cu care se confruntă ariile naturale protejate și dificultățile în echilibrarea dezvoltării sociale și a conservării ecologice¹⁷, situația devine cu atât mai complicată în cazul ariilor naturale protejate suprapuse (total sau parțial) cu zonele de intravilan ale orașelor sau situate în proximitatea acestora. Un mod de abordare a acestei situații, adoptat inclusiv în misiunea rețelei Natura 2000, este de a considera activitățile umane ca parte componentă a ecosistemului¹⁸. Deși ecologia urbană nu este un concept nou, începând să se dezvolte la începutul anilor 1920, în România recunoașterea sa este în fază incipientă¹⁹. Un alt aspect specific ariilor naturale protejate din zonele urbane este diversitatea de organisme – specii autohtone, specii alohtone, specii care produc servicii ecosistemice, specii care produc deservicii, specii partenere, neutre, concurente etc²⁰.

Principalul scop al lucrării este de a identifica pericolele la care sunt expuse ariile naturale protejate din România, relateionate cu intravilanul localităților urbane. Analiza ia în considerare doar localitățile cu rang de municipiu, datorită complexității lor, dar și datorită disponibilității mai mari a instrumentelor de planificare a peisajului în comparație cu celelalte localități.

2. Metodologie, metode și materiale de cercetare

Studiul a pornit de la harta ariilor naturale protejate, peste care au fost suprapuse Unitățile Administrativ-Teritoriale cu rang de municipiu, și zonele de intravilan ale acestora, conform bazei de date O.C.P.I., consultată în septembrie 2021 (Fig. 1). Un criteriu important în alegerea studiilor de caz a fost diversitatea lor din punctul de vedere al amplasării. Selectarea lor a fost realizată astfel încât să cuprindă toate cele cinci regiuni biogeografice suprapuse cu teritoriul național. Un alt criteriu important a fost modul de relaționare a orașului (mai exact, a zonei de intravilan) cu ariile naturale protejate, din punct de vedere spațial.

Au fost selectate patru studii de caz – municipiile Oradea, Piatra-Neamț, Tulcea și Constanța. În primă fază au fost analizate din punctul de vedere al relației spațiale dintre zona de intravilan și ariile naturale protejate, iar ulterior, din punctul de vedere al planificării urbanistice a zonelor adiacente ariilor naturale protejate (A.N.P.). Pentru fiecare studiu de caz studiul a pornit de la Planul Urbanistic General (P.U.G.) aprobat și în vigoare în momentul întocmirii lucrării și a continuat cu analiza altor instrumente de planificare urbanistică sau instrumente strategice conexe, puse la dispoziția publicului.

Studiul se încheie cu extragerea reglementărilor specifice, a principiilor de strategie și de planificare caracteristice documentațiilor de urbanism și instrumentelor conexe analizate și

¹⁶ Erdeli și Dinca 2011

¹⁷ Zhang et al. 2020

¹⁸ Ioja et al. 2016

¹⁹ Ionașcu et al. 2019

²⁰ Ioja et al. 2020

cu un set de concluzii și de recomandări bazate pe situația evidențiată în urma analizării studiilor de caz.

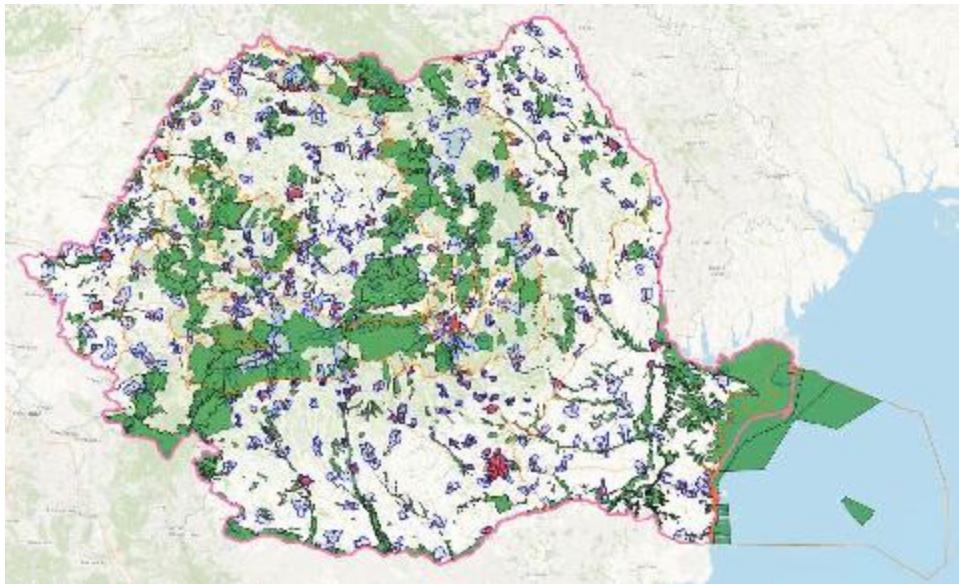

Fig. 1. Ariile naturale protejate din România

3. Analiza Studiilor de caz

3.1. Municipiul Oradea, județul Bihor

Primul studiu de caz vizează municipiul Oradea, situat parțial în regiunea biogeografică panonică și parțial în cea continentală. Cele patru arii naturale protejate relateionate în mod direct din punctul de vedere al dispunerii spațiale cu intravilanul municipiului Oradea fac parte din rețeaua Natura 2000. În partea de vest, intravilanul este tangent la situl ROSCI „Valea Roșie”. De-a lungul defileului Crișului Repede, în zonele de est și de vest, intravilanul se suprapune cu celelalte trei situri: în est – situl ROSCI „Lunca Inferioară a Crișului Repede”, iar în vest – situl ROSCI „Crișul Repede amonte de Oradea” și situl ROSPA „Lacurile de acumulare de pe Crișul Repede” (Fig. 2).

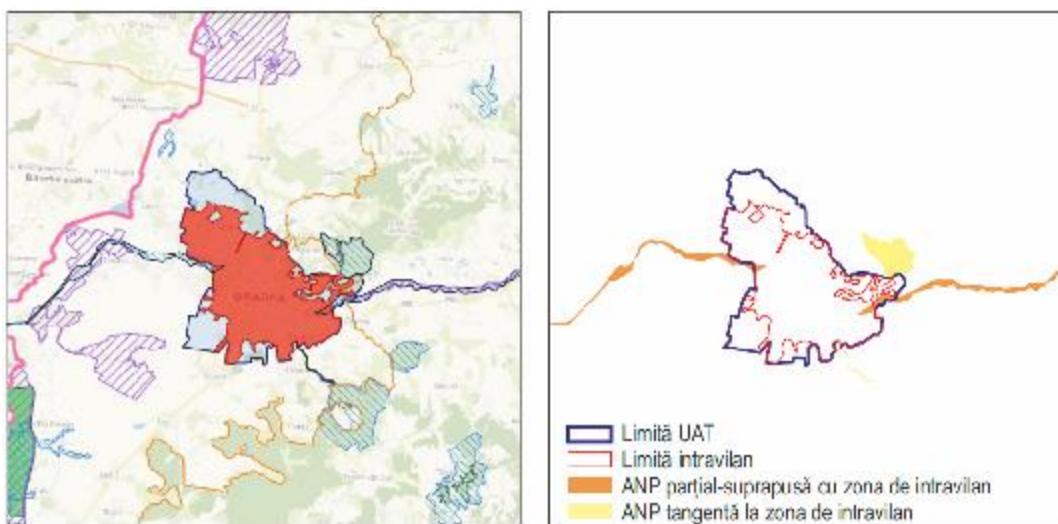

Fig. 2. Ariile naturale protejate relateionate în mod direct cu intravilanul municipiului Oradea

3.2. Municipiul Piatra Neamț, județul Neamț

Municipiul Piatra Neamț este situat parțial în regiunea biogeografică alpină și parțial în cea continentală. Este relaționat din punct de vedere spațial cu cinci arii naturale protejate: trei arii naturale protejate de interes local – Locul fosilifer Pietricica (suprapus în totalitate cu zona de intravilan), Locul fosilifer Cozla (suprapus parțial cu intravilanul în zona de nord) și Locul fosilifer Cernegura (tangent la limita de sud a intravilanului) și două situri Natura 2000 – situl ROSPA „Lacurile Vaduri și Pângărați” (parțial suprapus cu zona de intravilan în partea de vest) și situl ROSCI „Munții Goșman” (tangent la limita sudică a intravilanului) - Fig. 3.

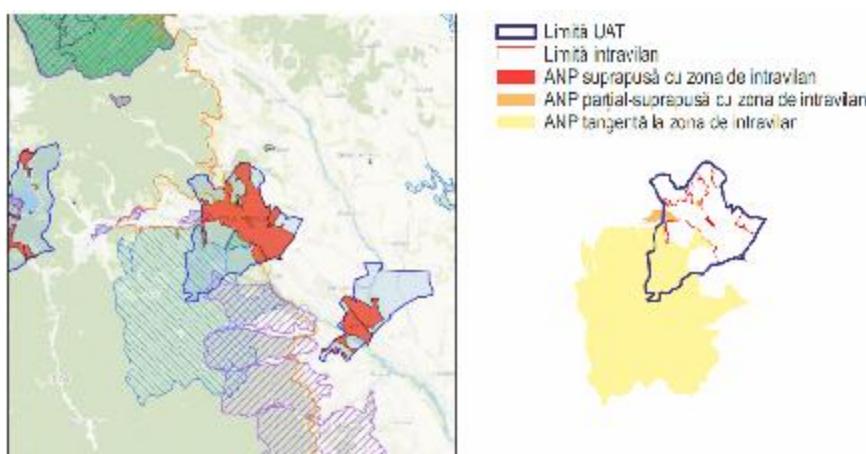

Fig. 3. ARIILE NATURALE PROTEJATE RELAȚIONATE ÎN MOD DIRECT CU INTRAVILANUL MUNICIPIULUI PIATRA NEAMȚ

3.3. Municipiul Tulcea, județul Tulcea

Municipiul Tulcea este situat în regiunea biogeografică stepică și este relaționat spațial cu patru arii naturale protejate, parțial suprapuse cu zona de intravilan a municipiului: Rezervația Biosferei Delta Dunării, Situl Ramsar Delta Dunării, situl ROSPA „Delta Dunării și Complexul Razim – Sinoie” și situl ROSCI „Delta Dunării”. Cele patru arii naturale protejate se suprapun în totalitate pe teritoriul administrativ al municipiului Tulcea (Fig. 4).

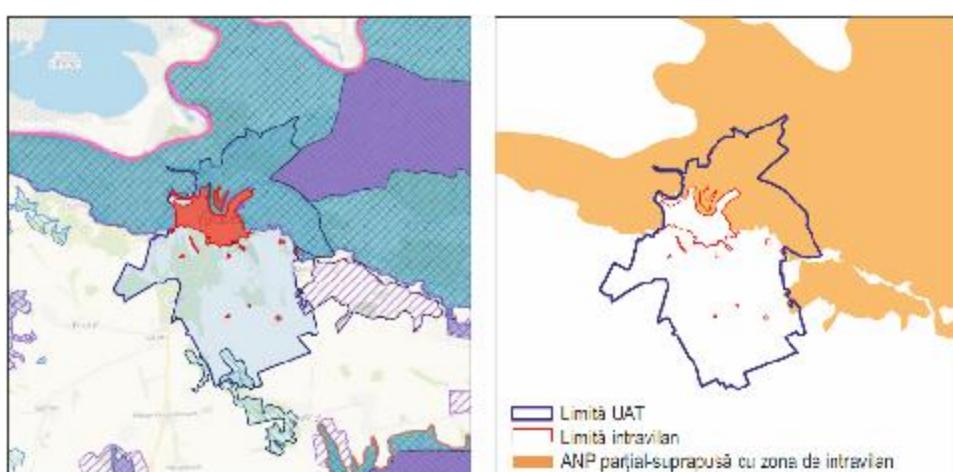

Fig. 4. ARIILE NATURALE PROTEJATE RELAȚIONATE ÎN MOD DIRECT CU INTRAVILANUL MUNICIPIULUI TULCEA

3.4. Municipiul Constanța, județul Constanța

Municipiul Constanța este situat parțial în regiunea biogeografică stepică și parțial în cea pontică. Zona de intravilan este relaționată în mod direct cu două situri Natura 2000: situl ROSPA „Lacul Siutghiol”, parțial suprapus cu zona de intravilan în partea de nord, și situl ROSPA „Marea Neagră”, tangent la limita intravilanului în partea de est (Fig. 5).

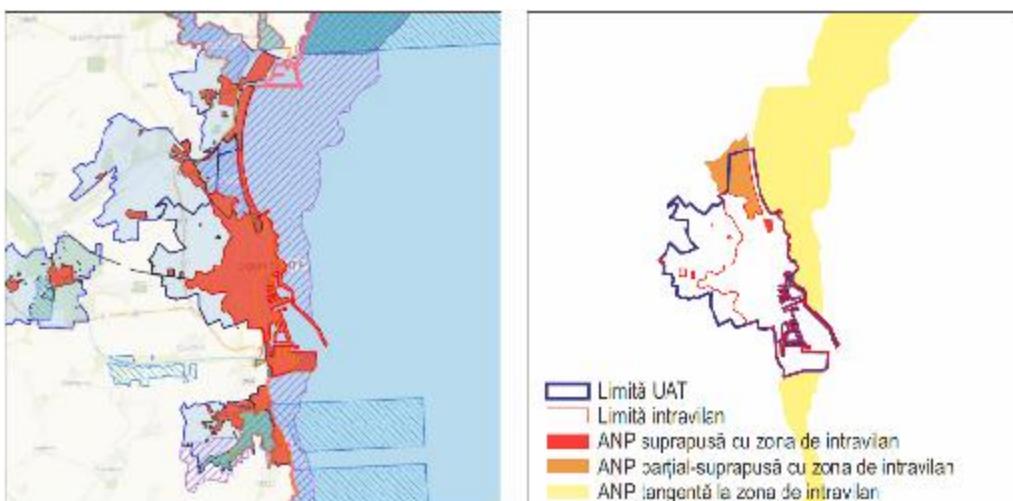

Fig. 5. ARIILE NATURALE PROTEJATE RELAȚIONATE ÎN MOD DIRECT CU INTRAVILANUL MUNICIPIULUI CONSTANȚA

4. Rezultate și discuții

4.1. Reglementări urbanistice pentru A.N.P. și zonele adiacente în Municipiul Oradea

Comparativ cu majoritatea municipiilor, Oradea dispune de un **plan urbanistic general (P.U.G.)** aprobat relativ recent, prin Hotărârea Consiliului Local nr. 501/2016²¹. Cu toate acestea, în planul urbanistic general, ariile naturale protejate tangente sau parțial-suprapuse cu zona de intravilan a orașului sunt reprezentate în partea desenată la nivel de ecoton/limită. Analizând aceste limite, au fost remarcate diferențe de formă între delimitarea ariilor în partea desenată a P.U.G. și harta oficială a rețelei Natura 2000²².

Prin P.U.G. sunt impuse reglementări referitoare la conservarea biodiversității și la interconectarea ariilor naturale protejate direct-relaționate cu țesutul urban construit al orașului, reprezentate în planșa de reglementări urbanistice și detaliate printr-o planșă anexă la partea desenată – Planșa AUX04 – Plan verde (Fig. 6).

În acest plan se menține reprezentarea A.N.P. la nivelul de limită, însă apar reglementări importante din punctul de vedere al conservării biodiversității, precum:

²¹ S.C. PLANWERK S.R.L. și S.C. VITAMIN ARCHITECTS S.R.L. 2016

²² Natura 2000 Network Viewer

- propunerea unor zone naturale protejate de interes conservativ (ex.: de-a lungul defileului Crișului, pârâului Peța, în regiunea lacului Săldăbagiu de Munte);
- limitarea vitezei automobilelor la 30km/h și amplasarea de subtraversări cu diametrul de 70cm din 100 în 100 de m, unde va fi cazul, cand va fi reabilitată calea rutieră în cadrul zonelor naturale propuse;
- propunerea unor zone de conservare a biodiversității, pentru care se menționează „statutul va fi instituit cf studiilor de specialitate aprofundate și a legislației în vigoare. Până la elaborarea studiilor se vor respecta reglementările RLU”.

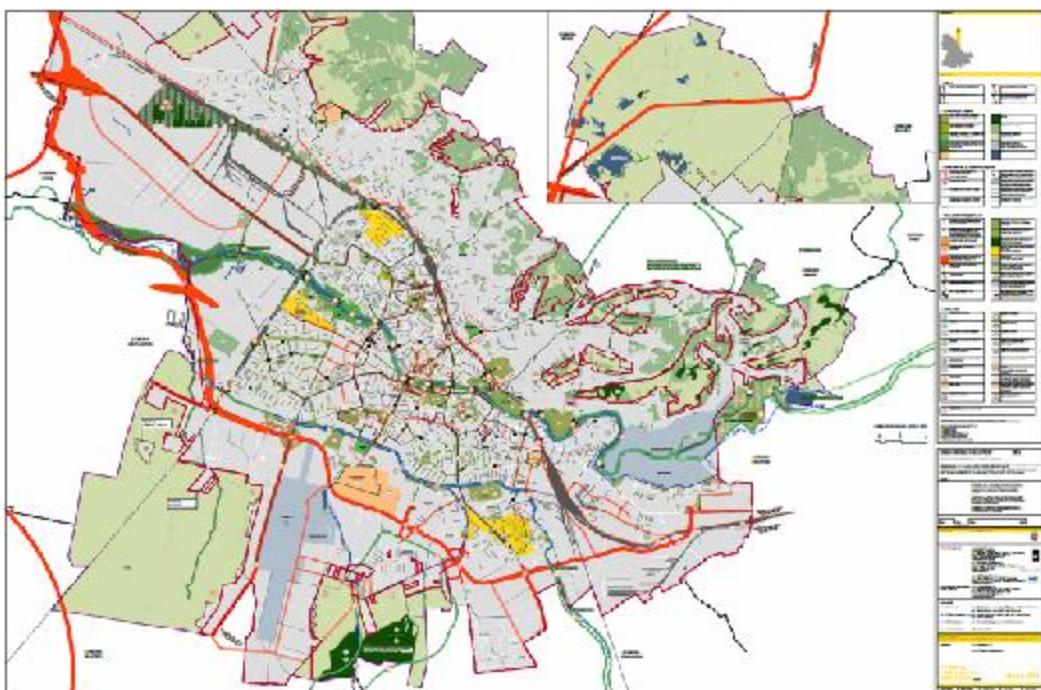

Fig. 6. Planșa AUX04 – Plan verde²³

Deși relaționarea celor trei arii naturale protejate care se suprapun parțial cu zona de intravilan a municipiului se propune pe limita râului Crișul Repede, fiind incluse doar mici porțiuni din zona de mal, se remarcă o oarecare atenție/ importanță acordată biodiversității urbane. Astfel de abordări sunt relativ rare în proiectarea de urbanism la nivel național. În ceea ce privește ariile naturale protejate relaționate în mod direct cu mediul urban, cele mai multe dintre acestea fiind situri Natura 2000, un motiv ar putea fi întocmirea documentațiilor anterior instituirii regimului de protecție pentru zonele din rețeaua Natura 2000. Un alt aspect pozitiv al acestei documentații este întocmirea planșei auxiliare dedicate organizării rețelei de spații verzi (Fig. 6), a cărei putere juridică este incertă, dar care cuprinde reglementări regăsite și în planșa de reglementări urbanistice. Prin intermediul acestei planșe pot fi vizualizate propunerile care vizează sistemul de spații verzi, aspect dificil de realizat având ca bază planșa de reglementări urbanistice.

Prin **regulamentul local de urbanism (R.L.U.)** aferent P.U.G., a fost dedicată o zonă funcțională spațiilor valoroase din punct de vedere conservativ cu rol de corridor verde ecologic: Ve – Zona verde de protecție a apelor sau cu rol de culoar ecologic. Printre reglementările caracteristice acestei subzone se numără: menținerea coridoarelor de

²³ Sursa: P.U.G. Municipiul Oradea, aprobat prin HCL nr. 501/2016

vegetație prezente de-a lungul cursurilor de apă, refacerea (unde este cazul), menținerea sau conservarea vegetației ripariene, realizarea unor pasaje de trecere sau subtraversări pentru speciile protejate în zona căilor rutiere, marcarea și amenajarea de poteci turistice tematice în preajma ariei protejate, marcarea corespunzătoare a zonelor importante din punct de vedere biologic și ecologic. De asemenea, pentru această zonă funcțională „este interzisă schimbarea destinației acestei categorii de spații verzi. Această reglementare are caracter definitiv și nu poate fi schimbată prin P.U.Z.”.

Conform **Raportului de Mediu aferent P.U.G.** aprobat prin HCL nr. 501/2016, au fost remarcate elemente distinctive în flora și fauna municipiului Oradea, precum: prezența a numeroși arbori din specia Taxus baccata (tisa) – specie protejată și monument al naturii, în numeroase parcuri și prezența a 16 specii de amfibieni și reptile pe suprafața municipiului – specii valoroase a căror prezență este un indicator al calității mediului.

În **Masterplanul Oradea 2030**, întocmit anterior P.U.G., în anul 2013, sunt enumerate „arealele valoroase din punct de vedere ecologic și vulnerabile la efectele dezvoltării urbane, care necesită măsuri de protecție”: pădurea Nojorid și arealul aflat la nord, regiunea lacului Săldăbagiu de Munte, dealul Ciuperca, albia Crișului și albia Peța, pe parcursul intraurban²⁴. Ultimele patru zone sunt direct-relaționate cu ariile naturale protejate suprapuse celor două cursuri de apă – râul Crișul Repede și pârâul Peța, situate în zonele periferice ale intravilanului municipiului Oradea.

În cadrul **Strategiei pentru Dezvoltarea Durabilă a Județului Bihor 2014-2020**, ariile naturale protejate sunt menționate în analiza S.W.O.T. în categoria punctelor slabe – „inexistența Planurilor de Management din județ” și în cadrul anexei cu planul de acțiuni pentru perioada 2014-2020, printre propunerile fiind menționată și amenajarea infrastructurii de vizitare a siturilor Natura 2000.

4.2. Reglementări urbanistice pentru A.N.P. și zonele adiacente în Municipiul Piatra-Neamț

Comparativ cu municipiul Oradea, municipiul Piatra-Neamț dispune de un **P.U.G.** chiar mai recent, aprobat în anul 2019, prin HCL nr. 74 din 06.03.2019²⁵. Abordarea A.N.P. este, totuși, asemănătoare, acestea fiind reprezentate și în cadrul P.U.G. Piatra-Neamț la nivel de limită.

În planșa în care este prezentată situația existentă, limita Sitului Natura 2000 ROSPA0126 „Lacurile Vaduri și Pangarati” nu este reprezentată. Anterior aprobării P.U.G. și extinderii limitei zonei de intravilan, situl Natura 2000 era tangent la limita de intravilan, conform datelor disponibile pe site-ul A.N.P.M. și conform planșei de situație existentă aferentă P.U.G. (Fig. 7, Fig. 8).

Conform planșei de reglementări urbanistice a P.U.G., o suprafață considerabilă (aproximativ o treime) din situl ROSPA a fost introdusă în intravilan. Pe această planșă, situl ROSPA este

²⁴ S.C. PLANWERK S.R.L. și S.C. VITAMIN ARCHITECTS S.R.L. 2012

²⁵ Centrul de Cercetare, Proiectare, Expertiză și Consulting - Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” 2019

reprezentat la nivel de limită. Zonele funktionale tangente la situl Natura2000 sunt spatii verzi, zone mixte cu regim mic de inaltime (maxim P+2E) si zone turistice cu regim de inaltime de maximum P+4E. Nu sunt prevăzute reglementări speciale pentru protecția zonelor adiacente sitului Natura 2000. În Regulamentul Local de Urbanism aferent P.U.G. nu sunt menționate arile naturale protejate.

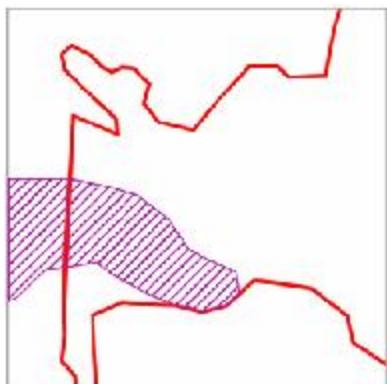

Fig. 7. Situl ROSPA 0125 suprapus cu limita intravilanului Municipiului Piatra Neamț²⁶

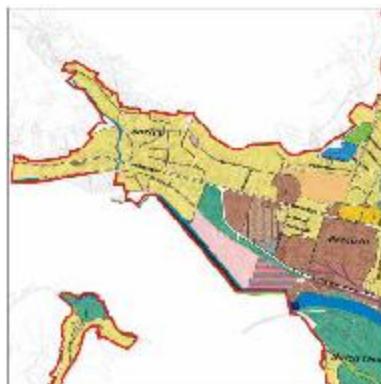

Fig. 8. Planșa cu situația existentă a P.U.G. Piatra-Neamț²⁷

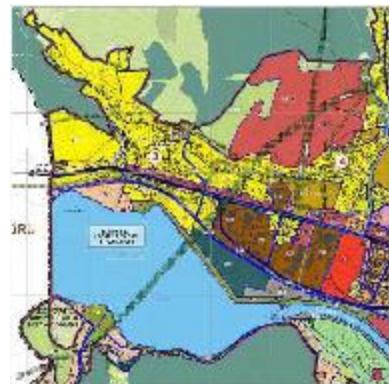

Fig. 9. Planșa cu reglementările urbanistice propuse prin P.U.G. Piatra-Neamț²⁸

A.N.P. de interes local Locul fosilifer „Petricica”, suprapusă în totalitate cu intravilanul municipiului, difera din punctul de vedere al suprafeței în planșele de situație existentă și de reglementări urbanistice. În planșa de situație existentă, suprafața sa este mai mare comparativ cu planșa de reglementări urbanistice și cu datele disponibile pe siteul Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor (Fig. 10, Fig. 11).

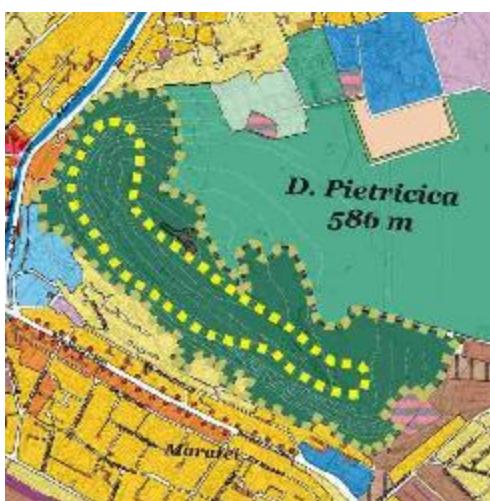

Fig. 10. Locul Fosilier „Petricica” în planșa de situație existentă a P.U.G. Piatra-Neamț²⁹

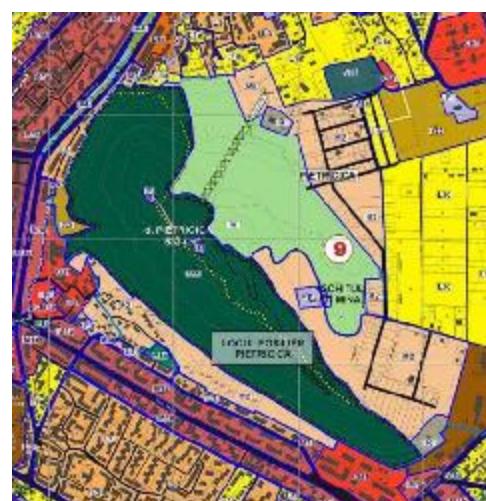

Fig. 11. Locul Fosilier „Petricica” în planșa de reglementări urbanistice a P.U.G. Piatra-Neamț³⁰

²⁶ Sursa informații: A.N.C.P.I. - <https://geoportal.ancpi.ro/geoportal/imobile/Harta.html>, A.N.P.M. - <http://www.mmediu.ro/articol/date-gis/434>

²⁷ Sursa: <https://www.primariapn.ro/planul-urbanistic-general>

²⁸ Sursa: <https://www.primariapn.ro/planul-urbanistic-general>

²⁹ Sursa: <https://www.primariapn.ro/planul-urbanistic-general>

³⁰ Sursa: <https://www.primariapn.ro/planul-urbanistic-general>

Majoritatea zonelor adiacente Locului Fosilifer „Pietricica” sunt reglementate, în prezent ca zone mixte, inclusiv zone din est, care a fost exclusă din „zona protejată cu valoare peisagistică”, delimitată în planșa de situație existentă.

Din analiza evoluției țesutului urban, nu se remarcă modificări majore în ultimii 10 ani. Dimpotrivă, se observă o tendință de extindere a vegetației înalte către zona de nord-est.

În cadrul **Strategiei de Dezvoltare Spațială a Municipiului Piatra-Neamț**, A.N.P. sunt abordate la nivel minimal. În partea scrisă a strategiei, în lista cu „propunerile P.U.G. sintetizate pe domenii pentru integrarea considerațiilor de mediu din perspectiva promovării dezvoltării durabile a municipiului Piatra Neamț”, la categoria „Biodiversitate, arii naturale protejate (A.N.P.)” se menționează următoarea propunere: „P196 - Propunerile de proiecte pe teritoriul A.N.P. vor fi avansate pentru analiză și avizare, după aprobarea planurilor de management, a regulamentelor, și în concordanță cu prevederile acestora”. În cadrul strategiei nu sunt menționate propunerile urbanistice pentru zonele adiacente A.N.P.³¹.

4.3. Reglementări urbanistice pentru A.N.P. și zonele adiacente în Municipiul Tulcea

P.U.G.-ul Municipiului Tulcea care este în vigoare în prezent, a fost aprobat prin HCL nr. 29/27.05.1996³². Rezervația Biosferei „Delta Dunării” a fost constituită cu doar trei ani înainte de aprobarea P.U.G., prin Legea nr. 82 din 20 noiembrie 1993 privind constituirea Rezervației Biosferei „Delta Dunării”. Pe planșa de încadrare a PUG, ariile naturale protejate nu sunt reprezentate. Pe planșa de reglementări urbanistice, sunt reprezentate următoarele limite, conform legendei aferente „limita zonei protejate cu valoare ecologică – RBDD” și „limita zonei protejate cu valoare peisagistică”, zonele protejate cu valoare ecologică fiind A.N.P., iar zonele protejate cu valoare peisagistică – diverse spații verzi publice.

Zona de intravilan suprapusă cu Rezervația Biosferei „Delta Dunării” și cu celelalte A.N.P. (situl RAMSAR și cele două situri Natura 2000), se suprapun cu Unitatea Teritorială de Referință (U.T.R.) 21 – Plopilor (Tudor Vladimirescu). Conform RLU aferent P.U.G., capitolul în care sunt prezentate reglementările specifice acestei zone nu menționează prezența A.N.P.. Funcțiunea dominantă a zonei este LMr1 - Subzona rezidențială cu locuințe P, P+1, P+2 (până la 10m) - cu clădiri de tip rural - exclusiv rezidențială (locuințe și funcțiuni complementare). În cadrul acestui U.T.R., zona Tudor Vladimirescu este abordată ca o subzonă distinctă - subzona 7.3.2.1.1.1. Cu toate acestea, reglementările specifice acestui sub-U.T.R. sunt similare cu alte sub-subzone din cadrul subzonei funcționale LMr1. În plus, nu există nicio referire cu privire la A.N.P..

Conform P.U.G. în vigoare, aproximativ 112 hectare din intravilanul municipiului se suprapun cu Rezervația Biosferei „Delta Dunării”. Cu toate acestea, conform datelor O.C.P.I., suprafața s-a extins cu aproximativ 6 hectare, formând, astfel, un nou trup de intravilan la nord de cel suprapus cu RB „Delta Dunării” (Fig. 12, Fig. 13).

³¹ Centrul de Cercetare, Proiectare, Expertiză și Consulting - Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” 2019

³² S.C. URBANA S.A. 1996

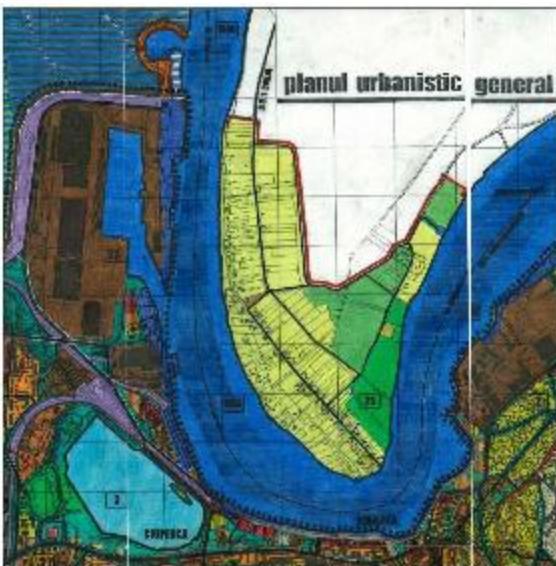

Fig. 12. Limita zonei de intravilan (reprezentată cu linie roșie continuă) al municipiului Tulcea, conform P.U.G. aprobat prin H.C.L. nr. 29/1996

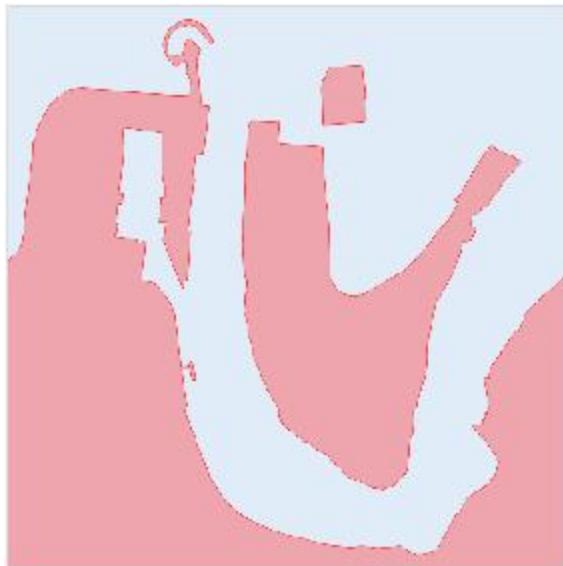

Fig. 13. Zona de intravilan a Municipiului Tulcea conform O.C.P.I. – septembrie 2021

În prezent, se află în lucru actualizarea P.U.G.-ului Municipiului Tulcea. Conform **P.U.G.-ului aflat în elaborare**, pe planșele disponibile în prezent pe site-ul primăriei municipiului Tulcea, trupul nou de intravilan din nordul municipiului încă nu este reprezentat³³. Pe planșa de încadrare, A.N.P. sunt reprezentate la nivel de limită. Conform planșei de reglementări urbanistice, zona Tudor Vladimirescu este tratată diferit în comparație cu alte zone rezidențiale – aici este propusă subzona funcțională LR - Locuire individuală de tip rural cu clădiri de înălțime mică, parter. Se remarcă o scădere a indicatorilor urbanistici maximali în zona Tudor Vladimirescu, de la un regim de înălțime de maximum P+2, la maximum P. Regulamentul Local de Urbanism încă nu este disponibil pe site-ul primăriei.

În **Strategia de Dezvoltare a Municipiului Tulcea 2014-2020**, există un capitol dedicat zonelor protejate – „3.1.2.3 Zonele protejate”, în care este menționată „încadrarea” Municipiului Tulcea în Delta Dunării, „care deține un triplu statut de protecție: Rezervație a Biosferei, Zonă umedă de importanță internațională, în special ca habitat al păsărilor de apă, Obiectiv ce aparține Patrimoniului Mondial”. Se menționează, totodată, suprapunerea U.A.T. Tulcea cu aproximativ 31% din suprafețele siturilor Natura 2000 ROSCI0065 „Delta Dunării” și ROSPA 0031 „Delta Dunării și Complexul Razim Sinoe”³⁴.

4.4. Reglementări urbanistice pentru A.N.P. și zonele adiacente în Municipiul Constanța

Planul Urbanistic General al Municipiului Constanța care este în vigoare în prezent, a fost aprobat în anul 1999, prin H.C.L. 653/1999³⁵. În partea desenată a P.U.G.-ului în vigoare nu sunt reprezentate A.N.P. suprapuse-tangente la intravilanul municipiului - la momentul întocmirii P.U.G., ariile respective nu erau încă declarate ca zone protejate - siturile au fost

³³ S.C. SĂGETĂTOR S.R.L. și S.C. QUATTRO DESIGN S.R.L. 2022

³⁴ Consiliul Local al Municipiului Tulcea 2014

³⁵ S.C. URBAPLAN S.R.L. 1999

instituite ca parte integrantă a rețelei Natura 2000 la 8 ani ulterior întocmirii P.U.G.-ului, prin Ordinul nr. 1.964 din 13 decembrie 2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România și prin Hotărârea nr. 1.284 din 24 octombrie 2007 privind declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România.

Lacul Tăbăcăriei, A.N.P. suprapusă cu intravilanul orașului, este încadrat, conform planșei de reglementări urbanistice, în U.T.R. 11. Perimetral lacului se regăsesc, în cea mai mare parte, zone funcționale cu spații plantate. Din punctul de vedere al evoluției țesutului urban, cea mai evidentă modificare se observă în partea de sud-vest a lacului, unde a fost construit un complex comercial. Conform imaginilor Google Earth, în septembrie 2006 fundația complexului era deja în proces de construire. Așadar, autorizația de construire a fost obținută anterior instituirii regimului de protecție pe suprafața lacului Tăbăcăriei. Conform P.U.G. în vigoare, această zonă era cuprinsă în zona funcțională ZRB 2 – subzona pentru case de vacanță, pensiuni. În R.L.U., la capitolul dedicat U.T.R.-ului 11 se specifică: „inserarea altor funcțiuni decât cele menționate la art. 1 poate fi admisă numai în urma elaborării unui P.U.Z. și aprobării acestuia conform legii; P.U.Z. nu poate modifica caracterul dominant al zonei”. Funcțiunile admise, cf. articolului 1 menționat anterior, sunt: case de vacanță, pensiuni, servicii de uz cotidian și zone plantate de tip scuar/plantații de aliniament.

Pe malul lacului Siutghiol, în zonele care aparțin teritoriului administrativ al municipiului Constanța, se observă, de asemenea, modificări ale țesutului urban. Spre exemplu, porțiunea din sudul lacului este cuprinsă, conform P.U.G., în subzona funcțională ZRV2a - Baze de agrement, parcuri de distrații. Conform R.L.U., „pentru toate subzonele funcționale, realizarea lucrărilor de construcții se poate face numai pe bază de P.U.Z. cu regulament aferent, aprobat conform legii prin care se vor stabili: condițiile urbanistice specifice amplasamentului, tipurile de plantații și modalitățile de întreținere a acestora, etapizarea realizării spațiilor plantate, modul de amenajare a aleilor pietonale și conformarea elementelor cu caracter decorativ”. În această zonă au fost construite de-a lungul anilor construcții cu diferite funcțiuni (de la locuințe la clădiri de birouri), dar și ca regim de înălțime (de la P la P+8E). Cele mai multe dintre acestea au fost realizate după anul 2007 (Fig. 14, Fig. 15, Fig. 16).

P.U.G.-ul Municipiului Constanța se află în stadiu de actualizare. În prezent, încă nu sunt disponibile pentru public versiuni ale P.U.G.-ului în elaborare.

În cadrul **Strategiei Integrate de Dezvoltare Durabilă a Turismului în Județul Constanța 2019-2028**, A.N.P. sunt menționate în capitolul IV „Centralizator acțiuni/proiecte propuse”, la punctul 3.6 „Realizarea infrastructurii de vizitare pentru arii naturale protejate reprezentative”, însă proiectele propuse în continuare nu vizează A.N.P. de pe teritoriul municipiului Constanța³⁶.

În **Ghidul de Echipare și Dezvoltare a Infrastructurii de Turism în Stațiunea Mamaia³⁷**, în **Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană (S.I.D.U.) a Polului Național de Creștere – Zona**

³⁶ Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism 2019

³⁷ Primăria Municipiului Constanța și The World Bank 2019

Metropolitană Constanța - 2017-2023³⁸ și în **Ghidul de regenerare urbană a Peninsulei Constanța³⁹**, A.N.P. nu sunt luate în considerare.

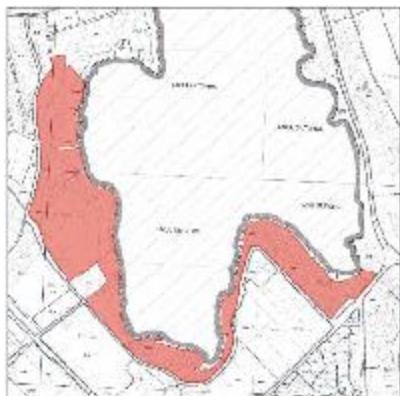

Fig. 14. Subzona funcțională ZRV2a conform P.U.G. Municipiul Constanța, aprobat prin H.C.L. 653/1999

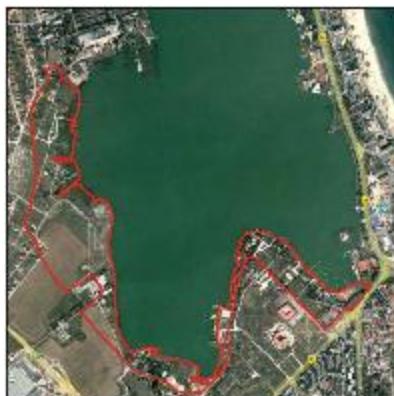

Fig. 15. Zona cuprinsă în subzona funcțională ZRV2a – anul 2006⁴⁰

Fig. 16. Zona cuprinsă în subzona funcțională ZRV2a – anul 2021⁴¹

5. Reglementări specifice, principii de strategie și planificare existente în proiectarea urbanistică și a peisajului zonelor protejate naturale, extrase în urma analizei studiilor de caz

Analiza efectuată a evidențiat lacunile existente în prezent în planificarea de urbanism în ceea ce privește zonele adiacente ariilor naturale protejate suprapuse cu zona de intravilan a orașelor. Una dintre principalele probleme este vechimea documentațiilor de urbanism. Deși conform Legii 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul și de elaborare și actualizare a documentațiilor de urbanism, Cap. V „Perioada de valabilitate a documentațiilor de amenajare a teritoriului și de urbanism”, Art. 30 (1) „Planul urbanistic general (P.U.G.) se analizează în vederea actualizării la cel mult zece ani”, există, încă, documentații de tip P.U.G. care au fost aprobată în urmă cu peste 20 de ani și care sunt încă în vigoare. Mai mult decât atât, la momentul elaborării sau aprobării acestor documentații, o mare parte a ariilor naturale protejate nu erau încă declarate. Siturile Natura 2000 au fost instituite în anul 2007, aşadar documentațiile P.U.G. elaborate anterior, nu cuprind reprezentarea acestor zone nici la nivel de limită/ ecoton. P.U.G.-urile municipiilor Tulcea și Constanța, aprobată anterior anului 2000, nu cuprind siturile Natura 2000 parțial-suprapuse cu zona de intravilan.

În cadrul celorlalte P.U.G.-uri analizate, elaborate recent – P.U.G.-ul Municipiului Oradea aprobat în anul 2016 și P.U.G.-ul Municipiului Piatra-Neamț aprobat în anul 2019, se observă modificări în abordarea ariilor naturale protejate. O primă modificare remarcată este reprezentarea ariilor naturale protejate pe planșa de reglementări, cel puțin la nivel de ecoton/ limită. Cu toate acestea, în cazul celor două documentații se observă neconcordanțe

³⁸ Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Constanța 2017

³⁹ Primăria Municipiului Constanța și The World Bank 2019

⁴⁰ Sursa: Google Earth. Prelucrare: autori.

⁴¹ Sursa: Google Earth. Prelucrare: autori.

Între limitele A.N.P. reprezentate pe planșele aferente P.U.G. și limitele oficiale disponibile pe site-urile A.N.P.M. și A.N.A.N.P..

Din analiza comparativă a celor patru studii de caz, în cadrul P.U.G.-ului Municipiului Oradea au fost observate cele mai multe și mai diverse abordări ale ariilor naturale protejate. În cadrul P.U.G. s-a acordat importanță organizării sistemului de spații plantate (căruiua i-a fost dedicată chiar o planșă în care este detaliat: „Planul Verde”), în cadrul căruia au fost incluse și ariile naturale protejate ca parte componentă a rețelei de spații verzi. Mai mult decât atât, în cadrul P.U.G. se regăsesc zone propuse pentru instituire ca zone naturale protejate, care relaționează A.N.P. existente parțial-suprapuse cu zone periferice ale municipiului. Totodată, sunt delimitate zone cu importanță deosebită din punctul de vedere al biodiversității, în cadrul căror se propune reducerea vitezei automobilelor la maximum 30 km pe oră.

6. Concluzii și propuneri

Având în vedere disfuncționalitățile pe care le generează majoritatea documentațiile de urbanism de tip P.U.G. în vigoare din cauza vechimii lor, dar și numărul mare de P.U.G.-uri aflate în prezent în elaborare, faza de actualizare constituie o oportunitate pentru reglementarea adecvată a zonelor adiacente ariilor naturale protejate din orașe. Un aspect important din acest punct de vedere este semnalarea problemelor și a modalităților de rezolvare/ gestionare caracteristice acestor zone încă din etapa studiilor de fundamentare, în cadrul raportului de mediu, astfel încât acestea să fie încorporate și tratate în mod prioritar în cadrul documentațiilor de urbanism, încă de la începutul elaborării planșei de reglementări urbanistice și a regulamentului local de urbanism aferent.

Multidisciplinaritatea constituie poate cel mai important aspect pentru elaborarea unei documentații de urbanism, de amenajare a teritoriului sau a unui instrument strategic conex. Pentru planificarea urbanistică și de peisaj a zonelor adiacente ariilor naturale protejate, este crucială implicarea specialiștilor din domenii conexe precum: ecologi, biologi, geografi etc. Se recomandă implicarea specialiștilor pe toată perioada de elaborare a documentațiilor/ instrumentelor sau, cel puțin, implicarea lor în verificarea variantei finale, și nu doar în faza incipientă, în cadrul analizelor situației existente sau de întocmire a raportului de mediu/ raportului de evaluare adecvată.

Se remarcă nevoia de abordare mult mai complexă a ariilor naturale protejate direct relaționate din punct de vedere cu orașele, fie cu zona administrativă, fie cu zona de intravilan. Indiferent de modul de relaționare – A.N.P. suprapuse, parțial-suprapuse sau tangente la zona administrativă a U.A.T./ la zona de intravilan, reprezentarea A.N.P. doar la nivel de limită/ de ecoton, este insignifiantă din punctul de vedere al gestionării urbanistice. În acest sens, se evidențiază nevoia de creare a unor zone de tranziție între A.N.P. și zonele adiacente, zone care vor putea cuprinde reglementări dedicate obiectivelor valoroase caracteristice A.N.P. respective: construirea de poduri ecologice în zonele cu faună valoroasă, limitarea regimului de înălțime și reglementarea materialelor folosite pentru fațade în zonele cu avifaună valoroasă etc.

În concluzie, abordarea actuală a A.N.P. în instrumentele de planificare este insuficientă pentru a putea genera un impact pozitiv sau cel puțin pentru a putea diminua impactul

negativ pe care extinderea orașelor o are asupra zonelor naturale valoroase din interiorul sau din proximitatea sa. Numărul crescut de documentații de urbanism de tip P.U.G. aflate în prezent în fază de actualizare oferă, cu toate acestea, o oportunitate în ceea ce privește schimbarea modului de planificare a peisajului în zonele bogate în resurse de capital natural, componente ale țesutului urban.

7. Bibliografie

- Agenția Europeană de Mediu (2022), *Harta Rețelei natura 2000 (Natura 2000 Network Viewer)*, [Online], Disponibil la: <https://natura2000.eea.europa.eu/>, [Accesat 10.04.2022].
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Constanța (2017), *Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană (SIDU) a Polului Național de Creștere – Zona Metropolitană Constanța*, Consiliul Județean Constanța, Constanța, România.
- Chețan, M., Dornik, A. (2021), „20 years of landscape dynamics within the world's largest multinational network of protected areas” *Journal of Environmental Management*, **280**, 1-13.
- Consiliul Europei (1992), *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 martie 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*, [Online], Disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31992L0043> [Accesat 06.03.2022].
- Consiliul Local al Municipiului Tulcea (1996), *Strategia de Dezvoltare a Municipiului Tulcea 2014-2020*, [Online], Disponibil la: https://www.primariatulcea.ro/wp-content/uploads/2018/02/Strategia_Dezv_Tulcea_FINAL.pdf, [Accesat 26.04.2022].
- Elizbarashvili, N., Dvalashvili, G., Sulchanishvili, N. (2019), „Selection principles and focuses of landscape planning of protected areas” *International Journal of Geoheritage and Parks*, **1**, 33-44.
- Erdeli, G., Dinca, A. (2011), „Tourism – A vulnerable strength in the protected areas of the Romanian Carpathians” *Procedia Social and Behavioral Sciences*, **19**, 190-7.
- Gavrilidis, A., Grădinaru, S., Ioja, C., Cârstea, E., Pătru-Stupariu, I. (2015), „Land use and land cover dynamics in the periurban area of an industrialized East-European city. An overview of the last 100 years” *Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences*, **10**(4), 29-38.
- Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism (2019), *Strategia Integrată de Dezvoltare Durabilă a Turismului în Județul Constanța, 2019-2028*, Consiliul Județean Constanța, București, România.
- Ioja, I., Hossu C., Niță, M., Onose, D., Badiu, D., Manolache, S. (2016), „Indicators for environmental conflict monitoring in Natura 2000 sites” *Procedia Environmental Sciences*, **32**, 4-11.
- Ioja, I., Niță, M., Onose, D., Hossu, C., Badiu, D., Cheval, S., Popa, A., Mitincu, C. (2020), *Soluții verzi pentru orașele din România*, Editura Aris Docendi, București, România.
- Ionașcu, G., Sârbu, C., Manea, G., Petrișor A. (2019), „From ecology and spatial planning to urban and territorial ecology” *Oltenia. Studii și comunicări. Științele Naturii*, **35**(2), 214-20.
- Kubacka, M., Zywica, P., Subiros, J., Brodka, S., Macias, A. (2022), „How do the surrounding areas of national parks work in the context of landscape fragmentation? A case study of 159 protected areas selected in 11 EU countries” *Land Use Policy*, **113**, 1-10.
- Martinez, J., de Castro-Pardo, M., Perez-Rodriguez, F., Martin, J. (2019), „Innovation and multi-level knowledge transfer using a multi-criteria decision making method for the planning of protected areas” *Journal of Innovation & Knowledge*, **4**, 256-61.
- McCarthy, C., Banfill, J., Hoshino, B. (2021), „National parks, protected areas and biodiversity conservation in North Korea: opportunities for international collaboration” *Journal of Asia-Pacific Biodiversity*, **14**, 290-8.
- Morar, A., Petericean, A. (2012), „The role and importance of educating youth regarding biodiversity conservation in protected natural areas” *Procedia Economics and Finance*, **3**, 1117-21.
- Ndlovu, M., Matipano, G., Miliyasi, R. (2021), „An analysis of the effect of COVID-19 pandemic on wildlife protection in protected areas of Zimbabwe in 2020” *Scientific African*, **14**, 1-11.
- Opuni-Frimpong, E., Gabienu, E., Adusu, D., Opuni-Frimpong, N., Damptey, F. (2021), „Plant diversity, conservation significance, and community structure of two protected areas under different governance” *Trees, Forests and People*, **4**, 1-9.
- Ponta, N., Cornioley, T., Waeber, P., Dray, A., van Vliet, N., Mesa, M., Garcia, C. (2021), „Drivers of transgression: What pushes people to enter protected areas” *Biological Conservation*, **257**, 1-9.

- Primăria Municipiului Constanța și The World Bank (2019), *Ghid de echipare și dezvoltare - Infrastructura de turism în stațiunea Mamaia*, [Online], Disponibil la: www.primaria-constanta.ro/docs/default-source/documente-pwpmc/anunturi/ghid_regenereare_urbana_mamaia-1.pdf?sfvrsn=2, [Accesat la 27.04.2022].
- Primăria Municipiului Constanța și The World Bank (2019), *Ghid de regenerare urbană – Peninsula Constanța*, [Online], Disponibil la: http://www.primaria-constanta.ro/docs/default-source/documente-pwpmc/librarie-urbanism/regenerare-urbana/1_ghid-regenerare-urbana_peninsula.pdf?sfvrsn=4, [Accesat 27.04.2022].
- Santiago-Ramos, J., Feria-Toribio, J. (2021), „Assessing the effectiveness of protected areas against habitat fragmentation and loss: A long-term multi-scalar analysis in a mediterranean region” *Journal for Nature Conservation*, **64**, 1-15.
- S.C. PLANWERK S.R.L. și S.C. VITAMIN ARCHITECTS S.R.L. (2012), *Masterplan Oradea 2030*, Primăria Municipiului Oradea, Oradea, România.
- S.C. PLANWERK S.R.L. și S.C. VITAMIN ARCHITECTS S.R.L. (2016), *Planul Urbanistic General al Municipiului Oradea, aprobat prin Hotărârea Consiliului Local nr. 501/2016*, Primăria Municipiului Oradea, Oradea, România.
- S.C. SĂGETĂTOR S.R.L. și S.C. QUATTRO DESIGN S.R.L. (2022), *Planul Urbanistic General al Municipiului Tulcea*, (aflat în fază de elaborare), Consiliul Local al Municipiului Tulcea, București, România.
- S.C. URBANA S.A. (1996), *Planul Urbanistic General al Municipiului Tulcea, aprobat prin Hotărârea Consiliului Local nr. 29/27.05.1996*, Consiliul Local al Municipiului Tulcea, București, România.
- S.C. URBAPLAN S.R.L. (1999), *Planul Urbanistic General al Municipiului Constanța, aprobat prin Hotărârea Consiliului Local nr. 653/1999*, Primăria Municipiului Constanța, București, România.
- Centrul de Cercetare, Proiectare, Expertiză și Consulting - Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” (2019), *Planul Urbanistic General al Municipiului Piatra-Neamț, aprobat prin Hotărârea Consiliului Local nr. 74/06.03.2019*, Primăria Municipiului Piatra-Neamț, București, România.
- Centrul de Cercetare, Proiectare, Expertiză și Consulting - Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” (2019), *Strategia de dezvoltare spațială a Municipiului Piatra-Neamț*, Primăria Municipiului Piatra-Neamț, București, România.
- Zhang, K., Gao, J., Zou, C., Lin, N., Yu, D., Cao, B., Wang, Y. (2020), „Expansion of protected area networks integrating ecosystem service and social-ecological coordination” *Global Ecology and Conservation*, **24**, 1-7.

Primit: 27 aprilie 2022; **Revizuit:** 1 mai 2022; **Acceptat:** 1 mai 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Modalități de răspuns ale orașului în contexte de criză. Similitudini între lupta împotriva terorismului și lupta împotriva pandemiei / Urban coping models in critical contexts. Similarities between the fight against terrorism and the one against the pandemic

Tania Victoria Coliță (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România)

Abstract. Risk management has been a constant endeavor for urban areas. Even if current times are not an exception on this matter, specific liabilities and a complex urban system generate a particular context. Terrorism came to be one of the most visible threats against urban life in recent years, therefore counter-terrorist techniques, tactics, and practices were developed as a means of preventing and mitigating destructive events. Their use inside the city, among citizens, has raised questions about civil liberties, urban livability, and defensible landscapes. Before having a generally accepted response to the above inquiry and a consequent adaptation of strategies, the Covid-19 pandemic spread around the world, imposing an immediate response. Based on previous analysis of the terrorism phenomenon, the aim of this paper is to compare the way governments chose to act in order to fight the two threats. The hypothesis is that, without proper scrutiny, authorities choose to use military institutions and procedures. The ease of doing so is based on having an already militarized urban space and a vast experience of human rights reduction in the context of terrorist menace. Consequently, the impact on urban landscape and life bears the same questioning of effectiveness and proportionality.

Key words: vulnerability, resilience, security zoning, prevention, security by design, coordination

1. Introducere

Una dintre primele funcții îndeplinite de oraș, care reprezintă de altfel unul dintre argumentele pentru care spațiul urban este preferat ca loc de trai, este aceea de protecție. Încă de la începutul urbanității, apărarea împotriva altor oameni sau împotriva elementelor naturale – fenomene meteorologice, cutremure, boli – a fost una dintre cerințele care au influențat peisajul urban.

Consolidarea caracterului sigur al orașului a fost și continuă să fie una dintre preocupările orășenilor, manifestată atât la nivel individual, cât și la nivel de comunitate. Se nasc astfel concepte care definesc capacitatele obiective de răspuns ale orașului în momente de criză, cum ar fi reziliența, dar și unele care se referă la percepția riscului, cum ar fi imaginariul colectiv asupra climatului de amenințare. Acestea pun în evidență necesitatea de protecție fizică, dar și psihosocială, a cetățenilor.

Premisa care guvernează abordările riscului este aceea că ele nu pot fi prezise cu acuratețe¹ și că, în timp ce unele fenomene sunt continue, altele reprezintă evenimente excepționale. Astfel ideea de securitate, menită să abordeze aspecte curente, precum criminalitatea,

¹ Giske, 2021

pentru a asigura o funcționare normală a spațiului urban, se extinde către acele situații critice, dificil de anticipat, cum este cazul terorismului sau a unei pandemii². Deși amenințarea ambelor reprezintă un pericol plauzibil din punct de vedere statistic, ele rămân totuși excepții³. Tocmai de aceea accentul în tratarea lor cade pe supraviețuirea imediată și posibilitatea de recuperare a sistemului urban, chiar și cu măsuri atipice. „Multe dintre strategiile grupate sub eticheta de reziliență se bazează fie pe introducerea de tehnologii de apărare, control și supraveghere, fie pe modificarea designului formei urbane. Cu toate acestea [...] protecția orașului a fost parte integrantă a dezvoltării relațiilor sociale și a cadrelor instituționale la mai multe niveluri interconectate.”⁴

Caracterul necunoscut, dar și rapiditatea de răspândire a îmbolnăvirilor în timpul pandemiei de Covid-19, a impus, mai ales în primele luni, folosirea resurselor organizatorice, instituționale și tehnice deja disponibile. Astfel, faptul că multe administrații au făcut alegerea de a acționa într-o manieră specifică altui tip de amenințare, anume terorismul, poate fi atribuită nevoii de răspuns rapid pe care a impus-o pandemia. Pe de altă parte trebuie remarcat că acest lucru a însemnat o exacerbare a unor practici deja chestionabile la nivel de spațiu, dar mai ales de viață urbană.

2. Vulnerabilitate și contextul de amenințare

În discuția despre modalitățile similare de răspuns ale orașului la amenințarea terorismului, respectiv în cazul unei pandemii trebuie analizate și asemănările celor două tipuri de pericol. Cea mai vizibilă similitudine este aceea a cadrului de răspândire și manifestare a celor două tipuri de amenințare. Pandemia, „o epidemie care are loc la nivel mondial sau pe o zonă foarte largă, care traversează granițele internaționale și afectează de obicei un număr mare de oameni”⁵ depășește limite administrative și statale, la fel cum se întâmplă și în cazul fenomenul terorismului contemporan. Motivațiile acestuia din urmă, coagulate sub forma unei cauze, sunt paralele principiilor statale sau guvernamentale, și atacă mai curând valori culturale și sociale opozante. Extremismul religios islamist, spre exemplu, vizează societatea occidentală ca întreg, găsindu-și deci ținte de atac la nivel global.

În centrul amenințării se află totuși, în ambele situații, orașul. El constituie o acumulare de resurse și de valori, reprezentând un apogeu cantitativ și calitativ al construirii. Concentrarea populației îl face însă vulnerabil în fața bolilor, căpătând caracterul de focar, în timp ce concentrarea de valori culturale vulnerabilizează în fața terorismului, în raport cu care orașul devine o țintă. Aglomerarea de populație este însă un factor catalizator comun, sporind atât capacitatea de răspândire a unei boli, cât și capacitatea distructivă a unei acțiuni teroriste. Aceste caracteristici li se adaugă puternica conectare a orașului cu vecinătățile apropiate, dar și cu restul lumii, motiv pentru care acesta devine vulnerabil în fața unor pericole externe aparent îndepărtate⁶: atacuri în New York ale unor grupări teroriste din Afganistan și colapsul sistemului medical european în urma trecerii unui virus de la un animal la om într-o piată din Wuhan.

² Fraser, 2004

³ Baza de date globală privind terorismul (GTD), 2021

⁴ Coaffee, 2009, p.3

⁵ Porta, 2001

⁶ Fraser, 2004

Privind la o scară mai redusă și detaliată orașul, devine evident faptul că zone specifice ale acestuia reprezintă zone cu risc sporit. Este în primul rând vorba despre zonele de interacțiune cu exteriorul – porturi, aeroporturi, gări sau vămi. Acestea sunt percepute ca puncte de acces, al căror control ar putea influența modalitatea de răspândire a pericolului. Zonele de trecere, cum ar fi nodurile de circulație sau mijloacele de transport reprezintă și ele puncte nevralgice din cauza contactului amplu dintre indivizi aparținând unor comunități diferite și, în consecință, potențialului de conflict sau de răspândire a bolii. Nu în ultimul rând, spațiile și clădirile publice se dovedesc a avea rol semnificativ în situațiile de criză sanitară sau militară, pentru că ele constituie zone aglomerate, cu puternic rol economic, social și simbolic.

Riscul, în ambele cazuri analizate, este un alt punct de asemănare, pentru că inamicul este unul dificil de identificat. În cazul terorismului, vorbim despre indivizi sau grupări paramilitare, răspândiți în cadrul comunității adesea prin radicalizarea civililor. Acest mod de operare face ca recunoașterea potențialilor atacatori și diferențierea fașă de civili să fie dificil de realizat, amenințarea fiind una fluctuantă și insidioasă. Prin comparație, pericolul reprezentat de virusuri, bacterii sau alte elemente patogene, deși cu potențial de definire exactă în terminologie științifică, este greu de depistat înainte ca acestea să aibă efect asupra bolnavului, asigurând proliferarea invizibilă a bolii. Modul acesta de răspândire este motivul pentru care pandemia de Covid-19 – un virus contagios și cu perioade de incubare mai lungi – a dus la blocajele de circulație a persoanelor și a mărfurilor, cu impact semnificativ mai mare asupra vieții urbane pe întreg globul decât epidemiiile de SARS și gripe anterioare⁷.

Climatul de amenințare, transpus la nivel de atitudine comunitară și exprimat prin discurs social, se construiește de asemenea prin folosirea repetitivă a unor concepte, precum cel al războiului. Abordarea aceasta se înscrie în logica asumării unei permanente stări de conflict, definite de metafora dominantă a războiului⁸. Astfel, războaielor împotriva drogurilor, împotriva criminalității, se adaugă războiul împotriva terorii și cel împotriva pandemiei: „Suntem în război. Nu luptăm împotriva unei alte armate sau a unei alte națiuni. Dar inamicul este chiar acolo: invizibil, evaziv, și face progrese”⁹. Asumarea acestor războaie atipice conduce la împrumutul unor proceduri și a unor mijloace cu specific militar. Materializarea imediată este instituirea stării de alertă de către autorități, atât pentru perioadele următoare unor atacuri teroriste cât și pe perioada pandemiei. Starea de alertă se transpune la rândul său în impunerea unei logici atipice de desfășurare a vieții urbane, cu limitarea libertăților cetățenești și cu drepturi de intervenție extinse ale autorităților.

În Uniunea Europeană spre exemplu, în timpul pandemiei implicarea armatei a fost o procedură standard, exemple fiind „Operazione Strade Sicure” în Italia, „Opération Résilience” în Franța sau „Operación Balmis” în Spania. În majoritatea statelor, armata a ajutat la distribuirea echipamentelor medicale, la verificarea respectării carantinei și la construirea spitalelor de campanie¹⁰, preluând preponderent din atribuțiile sistemului de

⁷ Petersen, 2020

⁸ Graham, 2011

⁹ Rose, 2020

¹⁰ Organizația Europeană a Asociațiilor și Sindicatelor Militare, 2020

sănătate. Activitățile cotidiene, dar și folosirea unor spații comunitare, au fost subordonate stării de amenințare, funcționarea societății fiind reglementată prin restricții actualizate periodic. Practica aceasta oglindește măsurile similare luate în cazul amenințărilor teroriste, care prin proiectate precum Vigipirate¹¹ în Franța sau Servator¹² în Regatul Unit, definesc niveluri de alertă în funcție de care măsuri restrictive sunt impuse cetățenilor, în timp ce atribuțiile poliției sunt fie preluate de armată, fie extinse prin proceduri militare.

3. Modalități de combatere a vulnerabilității

3.1. Principii de intervenție

Intervențiile în mediul urban cauzate de crize sanitare, respectiv de terorism diferă de măsurile luate în cazul unor dezastre naturale, spre exemplu, prin prisma faptului că perioada de implementare a acestora este fie necunoscută, fie pe termen mediu. Acțiunile sunt legitimate de existența unui risc real, însă, dat fiind că se aplică unui pericol fluctuant și a cărui delimitare este neclară, ele tind să fie subiectul unei dezbateri despre oportunitate și justificare. Imposibilitatea de a preconiza ampioarea efectelor negative ale celor două amenințări pune deci sub semnul întrebării proporționalitatea măsurilor preventive cu riscul pe care îl abordează.

Se remarcă deci că tratarea celor două tipuri de pericol – de răspândire a unei boli, respectiv a unui atac terorist - pornește sub forma unui răspuns la un eveniment însă capătă caracter de prevenție, scopul, cel puțin la nivel declarativ, fiind acela de a diminua impactul sau de a descuraja evenimente similare. Caracterul reactiv, imediat și adesea acceptabil al unor măsuri excepționale reprezintă în fapt criteriul de demarcare față de măsurile proiective și preventive, aplicabile pe termen lung, cu caracter cotidian. Obiectivele acestora din urmă se grupează pe trei direcții: una de eliminare a cauzei, alta de reducere a daunelor sau a numărului de victime și ultima, de reducere a fricii și a neliniștii sociale.

Împărțirea aceasta a practicilor de răspuns conduce la acțiuni independente de spațiul urban, cum este cazul acțiunilor militare în state care susțin terorismul sau a studiilor medicale în zona de unde se cunoaște că a pornit o epidemie, dar și la acțiuni care privesc orașele, cum este cazul restricțiilor de circulație sau de funcționare a unor spații. Se delimitizează în acest context două paliere majore de acțiune: acela al reducerii amenințării, respectiv acela al reducerii vulnerabilității, suma lor fiind aceea de scădere a riscului. Coafee subliniază existența unei astfel de strategii în cazul acțiunilor anti-terorism, însă tiparul este recognoscibil și în cazul pandemiei de Covid-19 (Fig. 1.). În acest al doilea caz abordarea cauzei a însemnat investigarea punctului de start al bolii, o piață alimentară, prevenirea presupunând reglementarea regimului acestui tip de activitate și a condițiilor în care se desfășoară. Urmărirea celor implicați a constat în identificarea celor care contactaseră virusul, astfel încât să se reducă ocaziile de a-l transmite mai departe. În paralel s-a lucrat la protejarea cetățenilor prin cercetarea unor tratamente medicale, prin instituirea de restricții de folosire a spațiului, de circulație și de interacțiune socială, și la pregătirea pentru urmări prin sporirea capacităților medicale.

¹¹ Secretariatul General de Apărare și Securitate Națională Franța

¹² Poliția Metropolitană Londra

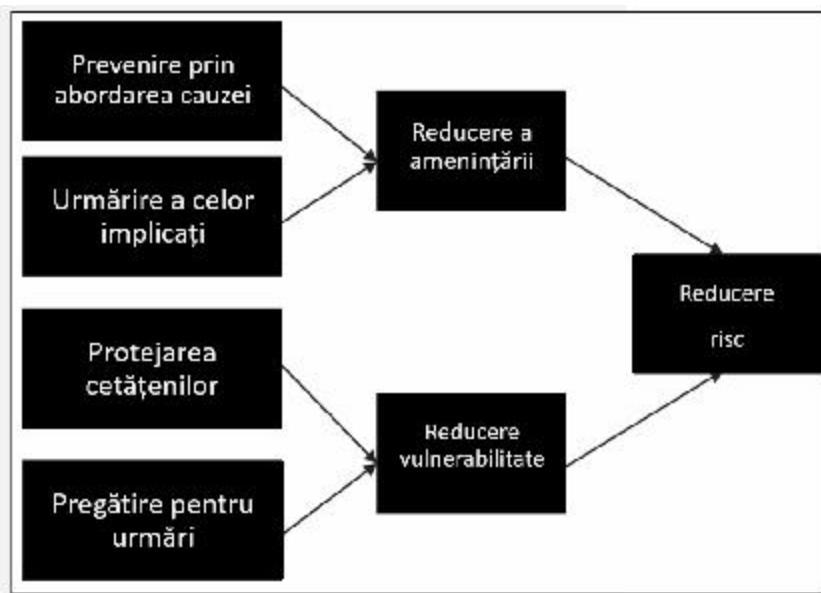

Fig. 1. Strategia națională de combatere a terorismului¹³ - aplicabilă și în cazul strategiei de combatere a efectelor Covid-19.

3.2. Mijloacele de reducere a vulnerabilității

Intervențiile menite să reducă vulnerabilitatea în fața unui risc de tipul terorismului sau al unei epidemii sunt condiționate de amploarea resurselor disponibile. Tocmai de aceea ele trebuie să fie ținute și concentrate în zonele care prezintă risc sporit. Autoritățile fac acest lucru prin „cartografierea” pericolului și identificarea unor zone risc, conturând o geografie paralelă (Fig. 2). Unele orașe declară coduri cromatice de risc în urma unor amenințări teroriste. Clădirile reprezentative sau spațiile aglomerate, identificate ca fiind ținte predilecte¹⁴, sunt din această cauză tratate în mod distinct, prin controlul accesibilității și prin supraveghere sporită. La fel s-a întâmplat și în cazul Covid-19, când numărul de cazuri de infectare, raportat la dimensiunea populației a condus la clasificarea zonelor și, în consecință, la impunerea de măsuri specifice.

Fig. 2. Cartografierea paralelă a lumii prin raportarea la numărul de atacuri teroriste¹⁵, respectiv prin raportarea la numărul de cazuri de Covid-19¹⁶.

¹³ Moore, 2008

¹⁴ Quagliarini, 2021

¹⁵ Bump, 2015

Măsurile care decurg de aici sunt reprezentate în special de separarea zonelor de risc de cele sigure și tratarea cu prioritate a zonelor și funcțiunilor esențiale ale orașului. În cazul terorismului apar insule protejate, un fel de fortificații urbane, în care accesul este restricționat și care sunt supravegheate permanent cu sisteme CCTV sau prin personal specializat. Similar, în cazul pandemiei se impune carantinarea unor persoane sau a unor comunități, izolarea fiind și în acest caz supravegheată de autorități.

Una dintre consecințele zonificării se transpune în restrângerea mobilității între zone și în condiționarea accesului, uneori chiar în instituții sau spații publice. Dacă în cazul combaterii terorismului se verifică dacă individul este înarmat, permitându-i-se accesul într-un spațiu sau călătoria cu avionul doar neînarmat sau fără substanțe periculoase, în cazul pandemiei condiția era reprezentată fie de purtarea măștii, fie de trecerea prin boală sau vaccinare. Statutul individului trebuie demonstrat în fiecare caz prin documente specifice - pașaport sau certificat de vaccinare, procedurile de control fiind similare și uneori realizate de aceleasi instituții. Trebuie remarcat că, în cazul pandemiei, în timp ce alte servicii au fost suplinite prin digitalizarea forțată și rapidă, ca în cazul interacțiunii cetățean-administrații locale, unele servicii, cum este cel de transport a fost printre cele mai puternic condiționate de statutul cetățeanului.

Instituțiile prin care aceste restricții cu rol preventiv sunt implementate sunt cele militare, situația de criză fiind cea care pare să justifice mobilizarea armatei și pătrunderea ei în spațiile urbane, în zone pe care în mod normal le-ar fi evitat. Dacă atunci când este vorba despre terorism prezența militară atipică este cel mai vizibilă în locurile frecventate de turiști precum piețele publice din Roma sau Paris, cazul României este edificator când vine vorba despre pandemia de Covid-19. Nu doar că în prima parte a stării de urgență în orașele mari au existat patrule militare, dar o mare parte din sistemele și activitățile civile au fost preluate de armată. Este vorba aici despre conducerea diverselor unități medicale, despre preluarea procesului de producție a materialelor sanitare, cum ar fi izoletele și, nu în ultimul rând, despre programul de vaccinare. Implicarea armatei a fost atât de amplă că tot ea a fost cea care a avut atribuții de edificare a unor construcții temporare pentru a suplini lipsurile sistemului medical.

Un aspect fundamental care este caracteristic contextului de criză generat de terorism, respectiv de pandemie, este că percepția asupra spațiului public este distorsionată și că folosirea acestuia are de suferit fie prin reducerea complexității funcționale, fie prin depopularea sa. Sentimentul de teamă specific ambelor situații, creat de amenințarea permanentă a unui atac terorist sau de iminentă îmbolnăvire, este amplificat de discursurile publice ale autorităților și de preluarea în mass-media în mod repetitiv a acestor două teme. Noțiuni precum cea de spațiu personal încep să se construiască în jurul celor 1-2 metri de „distanță socială”, aglomerația devenind sinonimă cu asumarea unui risc sporit. Propagarea unor astfel de concepte prin mijloace media, deși poate avea efecte semnificative în reducerea pe termen scurt a riscului, creează o imagine nouă a orașului și a comunității, cu efecte care pot dura dincolo de momentele de criză.

¹⁶ Feuer, 2020

4. Manifestări la nivel urban

Cerințele de securitate urbană sunt tot mai crescute din cauza complexității riscurilor actuale, dar și din cauza multitudinii acestora, în special în contextul în care încă din 2008 mai mult de jumătate din populația planetei locuiește în orașe. Tocmai de aceea conceptul de reziliență urbană este unul care apare în mod repetat atunci când se discută atât despre amenințări naturale dar și cauzate de om și care continuă să se dezvolte.

Faptul că modalitățile de abordare de până acum a prevenirii atacurilor teroriste și a răspândirii virusului SARS-COV-2 sunt în mare parte similare aduce în prim plan ideea că reziliența spațiului urban în fața dezastrelor naturale trebuie să fie legată de securitatea acestuia¹⁷.

Similitudinile celor două abordări reies prin compararea acțiunilor curente întreprinse în timpul pandemiei cu cele deja consacrate în lupta de combatere a efectelor terorismului. Cauzele acestor asemănări sunt reprezentate fie de consacrarea în decursul istoriei a unor procese conexe, fie de nevoia de răspuns rapid la o situație de criză. În prima situație asistăm de exemplu la un proces al trecerii controleate din exteriorul orașului către interiorul acestuia, care este marcat de un traseu impus, prin filtre fizice și instituționale, care verifică atât chestiuni precum înarmarea trecătorilor, dar și sănătatea lor, carantina fiind una dintre măsurile uzuale. În cea de-a doua situație, care ține mai puțin de preventie și mai mult de asigurarea unui răspuns rapid în fața unei provocări noi, se face apel la proceduri și atitudini testate anterior, cu minime adaptări.

O primă formă de abordare comună a celor două amenințări este aceea de împărțire a teritoriului în zone cu risc diferențiat, printr-o zonificare bazată pe riscurile identificate. Această abordare are scopul de a amplifica efectul măsurilor de prevenire sau de remediere în raport cu resursele limitate disponibile. În cazul terorismului, zonele cele mai expuse riscului sunt locurile reprezentative, cu puternice valori simbolice, dar și spațiile aglomerate, unde potențialul distructiv al oricărui act terorist este amplificat de numărul mare de persoane. Se diferențiază în acest fel între zone periculoase și zone sigure. Mai mult decât atât, decizia de a trata din punct de vedere al securității o anumită zonă este bazată pe o ierarhizare a importanței spațiilor pentru funcționarea administrațiilor sau comunității. Apare aşadar o preocupare vizibilă pentru securitatea clădirilor guvernamentale, a spațiilor dedicate evenimentelor sau spațiilor publice din imediata vecinătate a acestora. Oglindind acest proces, a apărut zonificarea teritoriului în funcție de numărul de cazul de îmbolnăviri în timpul pandemiei de Covid-19. Codurile de culoare au fost folosite pentru a comunica aceste statistici și au definit riscul de contaminare al statelor sau al județelor și orașelor din România. Posibilitatea de a funcționa a unui spațiu a fost deci pusă în dependență de acest risc măsurat, dar și de importanța funcțiunii, apărând o diferențiere între activități esențiale – de sănătate, administrative, comercial alimentar – și activități optionale – restaurante, comerț nealimentar, cultură. Carantinarea, izolarea sau alte măsuri similare au fost aşadar implementate în funcție de zonificarea bazată pe risc și de ierarhizarea în funcție de importanță.

¹⁷ Prior, Roth, 2013

O consecință a zonificării spațiului urban conform criteriilor de risc și a oportunității de intervenție, este restricționarea accesului în zonele protejate și limitarea circulației între zone cu risc diferit. Un criteriu de restricționare este acela al echipării. În cazul amenințării teroriste accesul cu arme, obiecte potențial periculoase sau anumite substanțe, este interzis într-o serie de spații, de la clădiri guvernamentale, la aeroporturi sau stadioane. În mod similar lipsa unei măști sau a altor echipamente medicale a reprezentat un criteriu de excluziune din spații aglomerate, clădiri administrative sau chiar spitale. Ambele situații implicau existența unui filtru de acces, în care cetățenii să fie verificați. Suplimentar, în situații specifice, accesul a fost condiționat de existența unor documente care să ateste statutul persoanelor – în primă instanță cazierul/ pașaportul, în cel de-al doilea caz certificatul de vaccinare. Dincolo de limitarea accesului a apărut și un control suplimentar asupra circulațiilor în special cu mijloace de transport. Aeroportul este cazul cel mai elocvent în aceea ce privește terorismul, traseele în interiorul acestuia fiind strict diferențiate și direcționate de conformarea planimetrică a acestuia. Punctele culminante ale pandemiei au fost și ele marcate de delimitarea unor trasee, inclusiv în spații publice, precum mallurile.

Un alt aspect comun al celor două stări de criză și a răspunsului autorităților este militarizarea spațiilor civile¹⁸ prin aducerea personalului și procedurilor militare în zone publice. Patrulele militare au devenit o prezență uzuală în zonele turistice ale multor orașe europene, existând de asemenea local structuri temporare care servesc acestora. Tot în Europa, și în mod poate și mai exacerbat în România, militarii au fost implicați în combaterea pandemiei prin patrule în spațiile publice, dar și prin preluarea unor funcții civile, precum administrarea spitalelor și chiar organizarea campaniei de vaccinare. În ambele situații implicarea armatei are un caracter dual. Pe de-o parte se amplifică senzația amenințării prin importul unor procese specifice unei situații excepționale, aceea a războiului. Pe de altă parte, prezența militară tinde să eficientizeze procese care altfel ar avea loc mai lent, fiind o soluție acceptabilă pentru termene limitate.

Nu în ultimul rând, specific unor situații de criză este faptul că statutul cetățeanului este modificat, multe dintre drepturile sale fiind restrânse, pentru că el este posibilă victimă/posibil pacient, concomitent cu a fi potențial atacator/ contagios. Modul în care acesta este tratat de autorități, dar și de comunitate depinde atât de legiferarea stării de criză, cât și despre discursul public privind teme precum solidaritatea, responsabilitatea și implicarea în crearea protecției comune în fața acestor provocări. În același timp trebuie remarcat faptul că cetățeanul și schimbă percepția asupra spațiului public și, în consecință, comportamentul. Ideile de aglomerare, activitate în comunitate, distanță sau spațiu personal suferă interpretări diferite, care influențează experiența spațiului. Sentimentul de nesiguranță poate fi exacerbat în aceste situații de folosirea unor resurse, precum personalul militar, a cărei prezență excepțională confirmă gravitatea situației, amplificând procese deja existente de sărăcire a culturii urbane și a vieții comunitare.

5. Concluzii

Unul dintre rezultatele unei abordări asemănătoare în cazul celor două riscuri diferite – terorism și pandemie – este faptul că aceasta conduce la dezvoltarea conceptului de reziliență urbană prin includerea noilor tipuri de amenințare între preocupările imediate, dar

¹⁸ Graham, 2011, p.38

și pe termen lung ale autorităților, factorilor de decizie, dar și a cetățenilor. Deși în practică există exemple numeroase ale tratării grupate a riscurilor de sănătate cu cele sociale și politice, uneori pentru că cele două se influențează reciproc¹⁹, împrumutul de mijloace și proceduri între cele două situații subliniază nevoia unei coordonări și a unei perspective integratoare.

Faptul că orașele contemporane sunt caracterizate de complexitate și dinamică culturală, funcțională și socială contribuie la asocierea tot mai vizibilă a pregăririi împotriva dezastrelor naturale cu aceea a prevenției unor pericole precum terorismul. Acest lucru este în mare parte motivat de nevoia de folosire eficientă a unor resurse limitate, astfel că este preferabil ca un sistem de protecție să poată corespunde unei game largi de riscuri. Pe de altă parte abordarea este justificată de caracterul multidisciplinar al conceptului de reziliență²⁰, care recunoaște nevoia unei tratări integrate a riscurilor diferite, astfel încât spațiul urban rezultat să fie caracterizat de coerență. Trebuie subliniat că această coordonare a practicilor de prevenție, dar și pregătirea instituțională pentru riscuri care depășesc domeniul de activitate consacrat, exemplu fiind exercițiile militare pre-pandemie²¹, sugerează tocmai recunoașterea caracterului evolutiv al realității urbane și a riscurilor asociate. Aceasta impune aşadar o flexibilitate a potențialului de răspuns, stările de criză fiind înțelese și ele în această cheie procesuală.

Un alt lucru care devine sesizabil este acela că soluțiile cu caracter temporar tind să devină permanente. Prin prisma acestei constatări rezultă că măsurile menite să abordeze situații de criză trebuie să cuprindă o perspectivă „centrată pe om”, care să evalueze modul în care strategiile de reducere și diminuare a riscurilor pot sprijini efectiv ocupanții mediului construit înainte și în timpul unei urgențe [...], având în vedere gradul de folosire a mediului construit în condiții obișnuite”.²² Nevoia de securitate percepță și exprimată de cetățeni indică niște cerințe de securitate crescute, care pun sub semnul întrebării procese deja recunoscibile la nivelul orașului: realizarea de zone protejate, apariția unei piețe al cărei produs este securitatea sau crearea unei game variate de mobilier urban defensiv. Asumarea unei abordări preventive, nu doar de răspuns la criză, presupune conceperea unor instrumente de design care să fie folosite pentru acele transformări urbane menite să devină parte perpetuă a peisajului urban. În acest fel obiecte cu caracter obstructiv, spre exemplu, pot căpăta nu doar o imagine agreabilă, promovând un climat de securitate, ci și funcții conexe, care să ajute în folosirea cotidiană a spațiului urban.

Apare deci ca tot mai relevantă ideea de securitate prin design²³, ca rezultat comun al experienței și conștiințelor complementare ai specialiștilor în securitate, planificatorilor urbani, inginerilor și tehnicienilor, care să fie însă puse în legătură cu acelea ale instituțiilor medicale și de sănătate publică. Eforturile de coordonare a scenariilor de risc, respectiv a unor răspunsuri rapide între instituții complementare, au potențialul de a reduce impactul negativ al unor măsuri excepționale și disruptive la nivelul spațiului și vieții urbane. Astfel, crearea unei strategii mai complete privind reziliența urbană poate ajuta la evitarea unor

¹⁹ Coaffee, 2009, p. 30

²⁰ Prior, Roth, 2013

²¹ Organizația Europeană a Asociațiilor și Sindicatelor Militare, 2020

²² Quagliarini, 2021

²³ Comisia Europeană, 2019

situării în care implicarea unor resurse, precum armata, în situații de criză medicală să echivaleze cu amplificarea stării de panică, de lipsă de coeziune socială și de fragmentare a comunităților.

6. Biblografie

- Bump P., (2015), „2015 has seen six terror attacks deadlier than Paris”, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2015/11/18/2015-has-seen-six-terror-attacks-deadlier-than-paris/>, [Accesat 11 august 2022]
- Coaffee J., Murakami W. D., Rogers P., (2009) „The Everyday Resilience of the City. How Cities Respond to Terrorism and Disaster”, Palgrave Macmillan, Hampshire, Marea Britanie.
- Comisia Europeană, (2019), Security by design for the Protection of Public Spaces, <https://ec.europa.eu/newsroom/pps/items/653933/en>, [Accesat 07 martie 2022]
- Fraser, Evan D. G., Mabee W., (2004) „Identifying the Secure City: Research to Establish a Preliminary Framework”, Canadian Journal of Urban Research, vol. 13, no. 1, 89–99.
- Feuer W., (2020), „US coronavirus cases surge tenfold in a week to 50,000, global infections soar past 400,000”, CNBC, <https://www.cnbc.com/2020/03/24/global-coronavirus-cases-cross-400000-doubling-in-a-week-as-pandemic-accelerates.html>, [Accesat 13 august 2022]
- Giske M., Eriksdatter T.,(2021) „Resilience in the Age of Crises”. Norwegian Institute of International Affairs (NUPI) JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep30682>, [Accesat 13 august 2022]
- Miquel P., (2001), „A dictionary of epidemiology”, ed.4, Oxford University Press, New York, SUA.
- Michel R., Lough R., (2020), „'We are at war': France imposes lockdown to combat virus”, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-macron-restriction-idUSKBN2133G5>, [Accesat 20 noiembrie 2021]
- Moore C., Bosher L., Coaffee J., Fletcher D., (2008), „Resilient design for community safety and terror-resistant cities”, Proceedings of The Institution of Civil Engineers-municipal Engineer, vol. 161, no. 2, 103-110.
- Organizația Europeană a Asociațiilor și Sindicatelor Militare, (2020), „Armed Forces and COVID-19”, <https://euromil.org/armed-forces-and-covid-19/>, [Accesat 13 august 2022]
- Petersen E., Koopmans M., Go U., Hamer DH., Petrosillo N., Castelli F., Storgaard M., Al Khalili S., Simonsen L., (2020), „Comparing SARS-CoV-2 with SARS-CoV and influenza pandemics”, The Lancet. Infectious diseases, vol. 20, no. 9, 238–244.
- Politia Metropolitană Londra, „Project Servator”, <https://www.met.police.uk/projectservator>, [Accesat 11 martie 2022]
- Prior T., Roth F., (2013) „Disaster, Resilience and Security in Global Cities”, Journal of Strategic Security, vol. 6, no. 2, 59–69.
- Quagliarini E., Fatiguso F., Lucesoli, M., Bernardini G.;Cantatore, E., (2021) „Risk Reduction Strategies against Terrorist Acts in Urban Built Environments: Towards Sustainable and Human-Centred Challenges.”, Sustainability, vol. 13, 901.
- Secretariatul General de Apărare și Securitate Națională Franța, Vigipirate, <http://www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/>, [Accesat 13 august 2022]
- START (Consortiul Național pentru Studiul Terorismului și Răspunsurilor la Terorism), (2021), „Baza de date globală privind terorismul (GTD”, Universitatea din Maryland, <https://www.start.umd.edu/gtd> [Accesat 20 noiembrie 2021]

Primit: 15 august 2022; Acceptat: 16 august 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Către o dezvoltare durabilă în regiunea Dyală din Irak / Towards sustainable development in the Dyală Region of Iraq

Ali O. Khalil (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. Iraqi cities generally face major challenges represented by high population growth rates, land scarcity, rapid urbanization and ineffective national strategies for planning and implementing urban and regional regeneration that have led to the deterioration of the physical environment of these cities and regions. In recent decades, Iraqi historical cities have witnessed major urban and social changes that have turned them into unattractive places for living and investment, in addition to neglecting their potential values. The weakness of strategic plans to take into account the present urban and regional development strategies has led to the random development of cities and regions, the distortion of cultural heritage sites and the historical image specific to Iraqi cities, exacerbating social and environmental problems. This complicated state of random development of Iraqi regions and cities leads to increased awareness of specialists and local authorities in the implementation of sustainable development goals in the revitalization plans of the Iraqi territory. The object of the scientific approach of this article is the foundation of a territorial development strategy of the Diyala region and the city of Baquba that would be in accordance with the objectives of sustainable development at the world level and with modern urban regeneration approaches that imply the improvement of historical and cultural identity. In this context, the main dysfunctions of the region and the city were evaluated and specific revitalization solutions were identified that would be consistent with the objectives of sustainable development and urban regeneration.

Key words: sustainable development, urban regeneration, territorial analysis, development strategy

1. Context

Preocupată de soarta generațiilor viitoare, abordarea dezvoltării durabile nu vine cu pretenția de a asigura un viitor mai bun prin sacrificarea prezentului. Din contră, după cum amintește și Raportul Comisiei Brundtland¹, obiectivul dezvoltării durabile este de a satisface nevoile generațiilor prezente, dar cu condiția ca această satisfacție să nu se obțină în detrimentul generațiilor viitoare².

Definiția cea mai generală și consensuală asupra a ceea ce înseamnă dezvoltare durabilă se referă la dezvoltarea care „satisfac nevoile prezentului, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”³ și relevă o dimensiune dublă, între o echitate între generații și una intra-generațională. Dacă a doua parte a definiției face referire la problema echității între generații, prima se referă, la rândul său, la echitatea intra-generației⁴. Dintre acestea, echitatea intra-generațională a fost mult mai puțin abordată⁵.

Discuția se poate canaliza pe interdependențele interne dintr-un anumit teritoriu⁶: interacțiunile dintre actori, interacțiunile dintre domenii, interacțiunile dintre subansambluri

¹ Comisia Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare 1987

² Petrișor 2003, 2008, 2016; Zuindeau 2005

³ Comisia Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare 1987: 51

⁴ Langhelle 2000

⁵ Stymne și Jackson 2000

⁶ Petrișor 2007b, 2007c

teritoriale. Însă problema de interdependentă se evidențiază în special în relația unui teritoriu cu cele aflate în vecinătate⁷, mergând până la relația sa cu „restul lumii”, ceea ce ar face posibilă analiza unui echilibru în termeni de consum de resurse sau de „import de durabilitate”. Orice reflexie asupra riscului de „non-durabilitate” a unei situații sau, dimpotrivă, asupra șanselor de extindere a dezvoltării durabile trebuie să țină seama de astfel de legături, de interconexiunea spațială și de potențiala lor ierarhizare⁸.

1.1. Mediul urban durabil – Noțiuni introductive

Conceptul de durabilitate a devenit popular în perioada recentă datorită conștientizării publicului față de efectele nocive asupra mediului produse de activitățile antropice, în special din construcții și față de importanța conservării mediului natural în zonele urbane, precum și față de poluarea produsă de utilizarea nerățională a energiei și creșterea activităților economice și umane⁹.

Din cauza deșeurilor care sunt aruncate în mediul înconjurător, precum și a epuizării resurselor mediului natural, au apărut concepte care țin cont, la dezvoltarea orașelor, de asigurarea durabilității structurilor urbane fără a dăuna mediului natural, dar și de utilizarea optimă a terenurilor urbane, păstrând în același timp dreptul generațiilor viitoare. În acest capitol, încercăm să introducem conceptul de dezvoltare durabilă și aplicarea sa în arhitectură, urbanism și dezvoltare teritorială.

1.2. Dezvoltarea durabilă - Generalități

Dezvoltarea durabilă este un concept polivalent care include viziuni și dimensiuni sociale, economice și de mediu și poate diferi în funcție de ideologiile și programele politice și în funcție de diferențele tendințe culturale și civilizaționale ale fiecărei țări în parte. Pentru a înțelege ideea de durabilitate este necesar să definim obiectivul pe care îl căutăm în cadrul capacitaților disponibile în sistemul antropic. Deci ideea de dezvoltare durabilă este o invitație de a adopta o nouă metodă de gândire și de a trata mai responsabil mediul înconjurător. Acest lucru nu înseamnă că există un standard în a gândi și a fi responsabili față de mediul înconjurător, deoarece fiecare societate și mediu are o caracteristică spațială, civilizațională și cerințe care decurg din specificul și capacitațile disponibile. Așadar dezvoltarea durabilă înseamnă tratarea în mod conștient a mediului și resurselor naturale și nu doar o ecuație sau o rețetă abstractă¹⁰.

Durabilitatea, din perspectivă de mediu, urmărește stabilirea limitelor pentru consumul excesiv al resurselor¹¹, creșterea populației, poluarea, modelele de producție, epuizarea apei, defrișarea și eroziunea solului. Din perspectivă economică, se concentrează pe obținerea beneficiilor maxime ale dezvoltării economice cu condiția să se păstreze serviciile și calitatea materialelor naturale¹² și este definită ca necesitatea de a genera rezultate optime din bunăstarea economică păstrând în același timp stocurile de proprietăți din

⁷ Petrișor 2006, 2010b, 2007b, 2007c; Petrișor et al 2017

⁸ Tache et al 2010

⁹ Petrișor 2021b

¹⁰ Jacobs, 2001: 61

¹¹ Petrișor și Petrișor 2013; Petrișor 2007a; Petrișor et al 2020

¹² Petrișor et al 2016a, 2016b; Meită et al 2014

resurse, inclusiv din resursele de mediu¹³. Socialiștii subliniază principiile justiției sociale și îmbunătățirea calității vieții și a sănătății, procesul prin care membrii societății își măresc capacitatele personale și instituționale de a mobiliza și gestiona resurse pentru a produce îmbunătățiri durabile și distribuții echitabile în calitatea vieții, în armonie cu propriile lor aspirații. Dezvoltarea durabilă trebuie să asigure generațiilor viitoare oportunități egale sau mai mari decât cele oferite generațiilor actuale¹⁴.

Tehnologia modernă are un potențial ridicat de producție de energie prin exploatarea din ce în ce mai eficientă a resurselor naturale, prin utilizarea resurselor regenerabile care nu se epuizează. Este necesară inventarea de noi tehnologii care să fie și mai performante, mai eficiente și capabile să utilizeze sustenabil resursele naturale pentru a reduce poluarea și pentru a ajuta la obținerea stabilității climatice și care să răspundă provocărilor creșterii populației și a activităților economice. Dezvoltarea urbană durabilă își propune să obțină compatibilitatea și armonia între nevoile umane și mediul înconjurător. Prin axe de dezvoltare interconectate care includ utilizarea eficientă a resurselor mediului înconjurător luând în calcul constante geografice, climatice, economice, sociale și tehnologice se pot proiecta politicile viitoare de dezvoltare¹⁵.

Ideea de durabilitate este un concept vechi care continuă în timp și se regăsește în tradițiile Islamului care îndeamnă la păstrarea originilor tuturor lucrurilor, astfel încât să se asigure continuitatea componentelor vieții și să se păstreze vitalitatea omului în armonie cu mediul. Definiția oficială se referă la politici și strategii de utilizare a resurselor mediului fără a le epuiza și fără a le degrada. Conceptul de durabilitate se bazează pe trei direcții interrelaționate și interconectate: de mediu, social și economic¹⁶.

Dezvoltarea durabilă face referire la dezvoltarea economică de ansamblu a unei țări sau regiuni. Există multe definiții ale dezvoltării durabile, unele dintr-o perspectivă holistică, altele dintr-o perspectivă specifică. În Raportul Brundtland din anul 1987 al Comisiei mondiale pentru mediu și dezvoltare, intitulat „Viitorul nostru comun” dezvoltarea durabilă era definită ca fiind „dezvoltarea care satisfac nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisfac proprietatea nevoii”¹⁷. Obiectivul acestuia este de a reconcilia dezvoltarea economică și protecția echilibrului social și ecologic. Aceasta este definiția ceea mai cuprinzătoare și răspândită și se concentrează pe două concepte de bază:

- Conceptul de nevoi, în special nevoile de bază ale tuturor oamenilor și necesitatea conformării cu circumstanțele pentru a menține un nivel de trai acceptabil;
- Conceptul de definire a capacitații mediului de a satisfac nevoile umane astăzi și în viitor, în funcție de starea tehnologiei și a organizării sociale.

Dezvoltarea durabilă este procesul de menținere a unui echilibru delicat între nevoile de bază ale omului, de dezvoltare, de îmbunătățirea calității vieții, de asigurarea unui sentiment de bunăstare și satisfacție, pe de o parte, și păstrarea resurselor naturale și a sistemului ecologic de care depind generațiile prezente și viitoare, pe de altă parte¹⁸.

¹³ Al Başa, 2000: 2

¹⁴ Saraj Al Din 2008: 16

¹⁵ Kamuna 1980

¹⁶ Petrișor 2011

¹⁷ Comisia Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare 1987

¹⁸ Petrișor 2010a; Petrișor și Petrișor 2012

Este necesar ca utilizarea resurselor naturale regenerabile să se facă într-un mod care să nu conducă la deteriorarea și/sau la diminuarea capacitaților lor de regenerare. În timp ce se urmărește menținerea unui echilibru stabil într-un mod eficient și non-descrescător al resurselor naturale, cum ar fi solul, apele supra și subterane și masa biologică, această propunere se concentrează pe aspectele fizice și resursele naturale ale dezvoltării durabile¹⁹.

Relația dintre activitatea economică, productivitate și revitalizarea mediului natural afectează stilul de viață al omului și al societății și trebuie să se desfășoare într-o manieră care să conducă la rezultate de bună calitate pentru toți factorii implicați. Alte direcții de dezvoltare durabilă se concentrează pe maximizarea beneficiilor dezvoltării economice, a serviciilor și prezervarea calității resurselor naturale. Gestionarea conștientă a resurselor disponibile, a capacitaților de mediu și naturale, reabilitarea mediului natural supus degradării, se poate realiza prin politici administrative.

Dezvoltarea durabilă încearcă să utilizeze tehnologia modernă pentru a servi obiectivelor societății pentru a economisi resursele naturale, pentru a reduce poluarea și pentru a atinge stabilitatea climatică²⁰. Observăm din cele de mai sus, în funcție de diferențele și idei care au explicitat conceptul de dezvoltare durabilă, că se regăsesc trei principii care stau la baza conceptului: justiția inter-generațională, justiția socială și responsabilitatea morală²¹.

Definițiile precedente indică faptul că dezvoltarea durabilă este un proces continuu, dinamic, cuprinsă și reînnoită în timp, cu fațete multiple și cu mai multe obiective. Justiția socială, responsabilitatea față de mediu și păstrarea acestuia, eficacitatea economică și egalitatea, sunt principii care se referă la relațiile interdependente și interactive între aspectele de mediu, sociale și economice.

2. Metodologia cercetării

Metodologia cercetării s-a realizat în conformitate cu obiectivele strategiei de dezvoltare durabilă. Pentru a exemplifica obiectivele strategiei de dezvoltare durabilă definită prin lucrare am integrat tabelul ce conține obiectivele dezvoltării durabile pentru facilitarea identificării soluțiilor punctuale, pentru rezolvarea disfuncțiunilor existente la nivelul regiunii și orașului și marcarea acestor soluții cu simbolurile specifice (Tabelul 1).

Strategia de dezvoltare durabilă a orașului Baquba și a regiunii Diyala, realizată în cadrul acestei lucrări conține două etape importante:

- Analiza teritorială a zonei studiate cu evidențierea principalelor disfuncționalități;
- Identificarea unor măsuri pe termen scurt, mediu și lung pentru revitalizarea teritorială a zonei. Pe termen scurt a fost elaborat un plan de dezvoltare teritorială în care au fost localizate soluțiile punctuale de revitalizare care să fie în concordanță cu obiectivele dezvoltării durabile și regenerării urbane. Pe termen mediu și lung au fost elaborate linii directoare privind viziunea de dezvoltare a zonei studiate și câteva reglementări de conservare și regenerare urbană și de utilizare a terenului.

¹⁹ Petrișor 2021a

²⁰ Latif 1993: 8

²¹ Sorensen et al 2004: 4

Tabelul 1. Obiectivele pentru o dezvoltare durabilă.

1 FĂRĂ SĂRACIE 	Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context. Agenda 2030 țintește segmentele periferice din societate și încurajează transformarea societății într-o direcție care să asigure cetățenilor o viață demnă și prosperă. Abordările care vizează eradicarea sărăciei, propuse pentru atingerea acestui scop, includ reducerea numărului celor care au risc ridicat de sărăcie și promovarea incluziunii sociale.
2 FOAMETE ZERO 	Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile. Agenda 2030 țintește eradicarea foametei și securitatea alimentară prin creșterea productivității agricole și prin reducerea deșeurilor alimentare.
3 SĂNĂTATE ȘI BUNĂSTARE 	Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vîrstă. Îmbunătățirea accesului la servicii de asistență medicală de calitate este esențială pentru funcționarea adecvată a unei societăți durabile.
4 EDUCAȚIE DE CALITATE 	Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți. Accesul la educația de calitate este esențial pentru funcționarea adecvată a unei societăți durabile. În general, educația este considerată, în mod greșit, doar un proces care precedă intrarea pe piața forței de muncă.
5 EGALITATE DE GEN 	Realizarea egalității de gen și împărtășirea tuturor femeilor și fetelor. Egalitatea între genuri poate fi considerată un indicator pentru societățile dezvoltate. Genul cu care se naște cineva nu influențează demnitatea și calitatea vieții în societățile dezvoltate.
6 APĂ CURATĂ ȘI SANITATE 	Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți. Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei, respectiv sanitație pentru toți, sunt aspirații fundamentale ale cetățenilor. Este responsabilitatea statului asigurarea disponibilității apei și sanitației pentru toți.

 <p>7 ENERGIE CURĂTĂ SI LA PREȚURI ACCESIBILE</p>	<p>Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern.</p> <p>Cerința pentru energia electrică este în creștere; noi, ca societate, trebuie să fim pregătiți și este necesar să ne adaptăm. Doar prin încurajarea energiei regenerabile și a inovației în domeniu este posibil pentru societatea noastră să mențină progresul tehnologic și, în același timp, să protejeze natura, respectiv să atenueze efectele schimbărilor climatice.</p>
 <p>8 MUNCĂ DECENTĂ SI CREȘTERE ECONOMICĂ</p>	<p>Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă, a ocupării depline și productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți.</p> <p>Dezvoltarea durabilă încurajează delimitarea creșterii economice de aspectele negative de mediu; în plus, ea pune accent și pe aspectele sociale.</p>
 <p>9 INDUSTRIE, INOVAȚIE SI INFRASTRUCTURĂ</p>	<p>Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.</p> <p>În această eră pot fi competitive doar acele țări care încurajează inovația pe lângă o infrastructură rezilientă și o industrie durabilă. Aceste trei aspecte sunt, bineînțeles, interconectate. Infrastructura modernă este vitală pentru creșterea economică, adică o infrastructură durabilă constituie baza unei industrii sustenabile.</p>
 <p>10 INEGALITĂȚI REDUSE</p>	<p>Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări</p> <p>Inegalitatea este una dintre cele mai mari obstacole în procesul de dezvoltare al unei societăți durabile. Inegalitatea poate să apară în diferite domenii cum ar fi problemele de gen, dificultățile în educație, aspectele financiare etc. Acest scop accentuează caracterul ideal, meritocratic al societății și totodată permite tuturor accesul la resurse.</p>
 <p>11 ORAȘE SI COMUNITĂȚI DURABILE</p>	<p>Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.</p> <p>Orașele trebuie să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile. În plus, orașele trebuie să combată formele de înstrăinare. Trebuie să ținem cont și de comunitățile rurale și să asigurăm cetățenilor condiții pentru o viață demnă, indiferent de ambianța aleasă de ei.</p>
 <p>12 CONSUM SI PRODUCȚIE RESPONSABILE</p>	<p>Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile.</p> <p>Noțiunile de consum și producție constituie termene fundamentale în economie. Când producția și consumul devin durabile, se decuplează creșterea economică de schimbarea climatică. Acest scop include atât conștientizarea resurselor finite cât și aplicarea măsurilor sustenabile, astădat în acest mod se proiectează, pentru descendenții noștri, o ambianță similară celei actuale.</p>

13 ACTIUNE CLIMATICA 	<p>Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor.</p> <p>Schimbarea climei este o realitate, fiind necesară luarea unor măsuri urgente pentru a limita impactul acesteia. Agenda 2030 propune descifrarea cauzelor în privința schimbării climei, însă, probabil cel mai important aspect rămâne să anticipăm problemele estimabile și să propunem soluții viabile pentru aceste situații.</p>
14 VIATA ACVATICĂ 	<p>Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă.</p> <p>Omenirea nu depinde de mediul acvatic doar prin pescuit, comerț și transport, ci depinde fundamental de această ambianță. Majoritatea oxigenului din atmosferă (aproximativ 70%) este produsă de plantele marine, aşadar, putem doar estima cât sunt de importante aceste medii acvatice pentru ecosistemul nostru.</p>
15 VIATA TERESTRĂ 	<p>Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate.</p> <p>Acest scop țintește o temă vastă și ne reamintește că și noi, oamenii, facem parte din biosfera acestei planete. Pentru prima oară în istoria omenirii am ajuns la un stadiu când oriunde ne ducem pe Pământ ne putem da seama de impactul antropic.</p>
16 PACE, JUSTITIE ȘI INSTITUȚII EFICIENTE 	<p>Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile.</p> <p>Dezvoltarea durabilă nu este doar o politică modernă, inteligentă, ci este și o paradigmă nouă despre funcționarea societății. Această abordare implică societăți pașnice unde beneficiile dezvoltării durabile sunt accesibile pentru toți.</p>
17 PARTENERIATE PENTRU REALIZAREA OBIECTIVELOR 	<p>Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.</p> <p>Toate eforturile la diferite niveluri au ca scop comun schimbarea direcției dezvoltării într-un sens pozitiv. Problemele globale impun soluții globale, această abordare necesită și colaborare, respectiv finanțare internațională pentru atingerea obiectivelor din Agenda 2030.</p>

Strategia de dezvoltare durabilă a orașului Baquba și a regiunii Diyala va fi definitivată și operaționalizată la nivelul conducerii regiunii Diyala unde se vor stabili termene precise de implementare în funcție de fondurile existente, iar procesul de monitorizare a implementării va fi realizat de un compartiment special existent la nivelul Ministerului Dezvoltării Regionale din Bagdad.

Una dintre marile provocări pentru orașul Baquba și regiunea Diyala este problema mediului natural. Orașul Baquba era renumit pentru livezile sale roditoare care se aflau în interiorul limitelor orașului de ambele părți ale Râului Diyala și care au influențat în mod pozitiv

climatul și au contribuit la asigurarea unui peisaj urban frumos și confortabil. Era înconjurat de plantații de palmieri, precum și de livezi care produceau lămâi, rodii și alte fructe. Situat pe principalele rute rutiere și feroviare dintre capitala Bagdad și statul Iran, orașul Baquba era un centru de comerț cu produse agricole.

Mediul natural a fost profund deteriorat datorită războiului din Irak, iar schimbările climatice globale au un impact negativ asupra sănătății umane. Astfel, calitatea aerului este deteriorată de poluarea datorată substanțelor utilizate în timpul războiului din Irak și care mai persistă și astăzi și conduce la boli respiratorii precum astmul și cancerul pulmonar. În plus, contaminarea apei cauzată de urmările războiului afectează grav sănătatea publică²². Pentru a atinge obiectivele de dezvoltare durabilă trebuie găsite modalități de a îmbunătăți atât calitatea, cât și cantitatea rezervelor de apă dulce disponibile. În acest sens este necesar ca stațiile de tratare a apelor uzate să funcționeze eficient, iar metodele de eliminare a apelor uzate să nu polueze sursele de apă subterană. Soluția în cazul orașului Baquba este retehnologizarea în vederea utilizării tehnologiilor moderne de tratare a apelor uzate și dublarea sau chiar triplarea capacitatii de tratare a apelor uzate. De asemenea, cantitatea de deșeuri colectate zilnic este de aproximativ 450 de tone în orașul Baquba, reprezentând 85% din totalul deșeurilor. Restul deșeurilor se colectează o dată sau de două ori pe săptămâna, datorită lipsei de angajament a majorității cetățenilor din orașul Baquba care aruncă deșeurile pe terenuri virane sau la intrările de lângă drumurile principale care duc spre cartierele lor. Consecințele sunt dezastruoase în ceea ce privește poluarea solurilor, a apei freatici și a aerului. Deși municipalitatea Baquba a înființat o groapă de gunoi sanitарă în sud-estul orașului, gestionarea ei se face în mod necorespunzător datorită deficitului de cadre specializate (Fig. 1).

Fig. 1. Groapa de gunoi sanitарă din sud-estul orașului Baquba²³.

Recomandarea principală este construcția unei gropi de gunoi ecologice, tot în partea de sud-est a orașului, care să valorifice majoritatea deșeurilor și care să conțină și zone pentru ateliere de întreținere și curățare a utilajelor. De asemenea, este necesară amplasarea de containere destinate colectării deșeurilor în cartierele nou construite, cu multe locuințe informale, pentru a asigura un proces regulat de depozitare și ridicare a deșeurilor menajere. Pentru o bună gestionare a deșeurilor la nivelul fiecărei locuințe sunt necesare campanii de distribuire a sacilor de plastic în vederea colectării deșeurilor și depozitării în containerele specializate.

²² Khwedim et al 2011

²³ EcoMENA 2019; Kebaili et al 2022

Schimbările politice, economice și sociale care au avut loc după 2003 în Irak și deteriorarea situației de securitate socială au avut un impact negativ asupra orașelor și au favorizat expansiunea urbană necontrolată. Aceasta a condus la distrugerea suprafețelor cultivate. Așadar, o mare problemă cu care se confruntă orașul Baquba este urbanizarea necontrolată care a condus la defrișarea terenurilor agricole, pomicole și horticole cu grave repercușiuni asupra mediului. Schimbările climatice²⁴ se resimt cel mai drastic în zona orașului Bagdad, dar și în zona orașului Baquba unde se manifestă furtuni de nisip de mare intensitate care paralizează circulația și activitățile industriale și comerciale. De aceea, este necesară refacerea centurii verzi a orașului prin operațiuni de plantare de palmieri în zona de est și sud-est (Fig. 2). De asemenea, trebuie asigurate practici agricole prietenoase cu mediul.

Fig. 2. Necesitatea refacerii centurii verzi prin plantarea de livezi de palmieri²⁵.

Potrivit statisticilor Departamentului de Migrație din regiunea Diyala, până în martie 2015, s-a produs strămutarea a mai mult de 6.700 familii către orașul Baquba, impactul exodului în masă de la sat către oraș a creat și creează presiuni enorme asupra sectorului locativ și al serviciilor sociale din Baquba.

3. Rezultate cheie ale studiului

Rezultatul strategiei de dezvoltare a regiunii Dyala și a orașului Baquba trebuie să reflecte obiectivele dezvoltării durabile și să aibă o viziune și obiective strategice clare pe termen scurt și mediu (Tabelul 2).

Tabelul 2. Obiectivele strategiei durabile a regiunii Dyala și a orașului Baquba.

Obiectivele strategiei	Măsuri și soluții	Organism de implementare
Eradicarea sărăciei și promovarea agriculturii durabile	<ul style="list-style-type: none"> - Refacerea terenurilor agricole și a livezilor din interiorul și exteriorul orașului Baquba; - Parteneriat public-privat pentru crearea de locuri de muncă; - Acces la locuințe sociale; - Acces la învățământ gratuit. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyala + Oameni de afaceri

²⁴ Ayub 2009

²⁵ Khierallah et al 2015

Obiectivele strategiei	Măsuri și soluții	Organism de implementare
Asigurarea unei vieți sănătoase	<ul style="list-style-type: none"> - Acces la resursele de bază: apă, energie electrică, învățământ; - Retehnologizarea sistemelor de distribuție a apei și dublarea sau triplarea capacitatei de tratare a apelor uzate; - Implementarea soluțiilor de energie verde. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală
Educație de calitate	<ul style="list-style-type: none"> - Construcția de noi grădinițe, școli și diminuarea abandonului școlar; - Construcția de grădinițe și școli în cartierele noi; - Creșterea performanței universității Dyală din orașul Baquba; - Afirmarea universității Dyală ca un factor de progres în domeniul cercetării naționale și internaționale. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală
Managementul durabil al apei	<ul style="list-style-type: none"> - Retehnologizarea sistemelor de distribuție a apei și dublarea sau triplarea capacitatei de tratare a apelor uzate. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală
Asigurarea accesului la energie electrică	<ul style="list-style-type: none"> - Implementarea soluțiilor de energie verde. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală
Infrastructură rezilientă și industrializare durabilă	<ul style="list-style-type: none"> - Realizarea unui plan de mobilitate la nivelul orașului Baquba; - Realizarea unui parc tehnologic în zona industrială a orașului Baquba; - Modernizarea drumului național între orașul Baquba și lacul Hemrin în vederea realizării unei stațiuni turistice. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală + Oameni de afaceri
Dezvoltarea orașelor și așezărilor umane – sigure, reziliente, durabile	<ul style="list-style-type: none"> - Crearea unui cadru instituțional adecvat pentru implementarea politicilor de regenerare a centrului istoric al orașului; - Conservarea patrimoniului arhitectural și urban, pentru o regenerare urbană a orașului istoric Baquba; - Furnizarea de spații publice deschise, accesibile și funcționale; - Reamenajarea peisagistică a zonelor verzi din orașul Baquba; - Refacerea centurii verzi a orașului Baquba. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală + Oameni de afaceri
Combaterea schimbărilor climatice	<ul style="list-style-type: none"> - Refacerea centurii verzi a orașului Baquba; - Refacerea plantațiilor de portocali din interiorul orașului Baquba și din zonele defrișate ale regiunii Dyală; - Adoptarea stilului clădirilor verticale ca soluții de construcție durabile și eficiente din punct de vedere energetic; - Realizarea unui plan de amenajare teritorială a regiunii Dyală; - Îmbunătățirea legislației în domeniul construcțiilor și a mediului; - Construcția de gropi ecologice pentru deșeuri. - Dezvoltarea turismului durabil pe axa Orașului Baquba – Lacul Hemrin. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyală + Oameni de afaceri

Obiectivele strategiei	Măsuri și soluții	Organism de implementare
Societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă	<ul style="list-style-type: none"> - O vizion bazată pe durabilitate va ajuta la alinierea și motivarea comunităților, administrației locale, întreprinderilor mici și mijlocii în jurul unui scop comun și va oferi o bază pentru dezvoltarea unei strategii, a unui program de acțiune și a proceselor pentru realizarea acelei viziuni. - Alocarea echitabilă a resurselor, strategiile dezvoltate prin acest proces ar aloca resurse într-un mod corect și echitabil pentru a satisface nevoile umane de bază, în special, adăpost, apă potabilă și canalizare, aer curat, securitate alimentară. - Elaborarea cadastrului și intabularii terenurilor în regiunea Diyala și orașul Baquba. - Instituirea unor sănătuni descurajatoare pentru a opri fenomenul de divizare a unităților de locuit și activarea rolului municipalității de a implementa legislația pentru a fi mai eficientă. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyala
Parteneriat local pentru dezvoltare durabilă	<ul style="list-style-type: none"> - Adoptarea stilului clădirilor verticale ca soluții de construcție durabile și eficiente din punct de vedere energetic; - Furnizarea de spații publice deschise, accesibile și funcționale; - Reamenajarea peisagistică a zonelor verzi din orașul Baquba; - Dezvoltarea turismului durabil pe axa Orașului Baquba – Lacul Hemrin. - Regenerarea culturală a orașului Baquba prin reabilitarea clădirilor de patrimoniu și modernizarea centrului istoric; - Adoptarea de facilități pentru investitori. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyala + Oameni de afaceri
Regenerare culturală	<ul style="list-style-type: none"> - Regenerarea culturală a orașului Baquba prin reabilitarea clădirilor de patrimoniu și modernizarea centrului istoric; - Furnizarea de spații publice deschise, accesibile și funcționale; - Reamenajarea peisagistică a zonelor verzi din orașul Baquba; - Elaborarea cadastrului și intabularii terenurilor în regiunea Diyala și orașul Baquba. - Tehnici moderne de design urban. - Strategie de dezvoltare urbană durabilă. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyala + Oameni de afaceri
Modernizarea legislației	<ul style="list-style-type: none"> - Legi drastice pentru corupție și abuzuri în serviciu; - Sancțiuni descurajatoare pentru defrișări și construcții ilegale; - Reglementări de conservare și regenerare a patrimoniului cultural; - Reglementări privind utilizarea terenurilor; - Reglementări privind protecția mediului. 	Primăria Baquba + Directoratul Dyala + Ministerul Justiției din Irak

Obiectivele strategiei	Măsuri și soluții	Organism de implementare
Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre	<ul style="list-style-type: none"> - Construcția unei gropi de gunoi ecologice; - Refacerea centurii verzi a orașului Baquba; - Refacerea livezilor de portocali la nivelul regiunii Diyala și a orașului Baquba; - Furnizarea de spații publice deschise, accesibile și funcționale; - Reamenajarea peisagistică a zonelor verzi din orașul Baquba; - Dezvoltarea turismului durabil pe axa Orașului Baquba – Lacul Hemrin. - Sanctiuni descurajatoare pentru defrișări și construcții ilegale; - Reglementări privind utilizarea terenurilor; - Reglementări privind protecția mediului. 	Primăria Baquba + Directoratul Diyala + Ministerul Mediului din Iraq
Dezvoltarea durabilă a turismului	<ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea turismului durabil pe axa Orașului Baquba – Lacul Hemrin. - Refacerea livezilor de portocali pe direcția drumului național Baquba – lacul Hemrin. - Regenerarea urbană a centrului orașului Baquba. 	Primăria Baquba + Directoratul Diyala + Oameni de afaceri

4. Concluzii

Regiunea Diyala este considerată una dintre cele mai importante regiuni irakiene, pentru diversitatea sa demografică și localizarea geografică în apropiere de Baghdad. Orașul Baquba era renumit pentru livezile sale roditoare care se aflau în interiorul limitelor orașului de ambele părți ale Râului Diyala și care au influențat în mod pozitiv climatul și au contribuit la asigurarea unui peisaj urban frumos și confortabil. Era înconjurat de plantații de palmieri, precum și de livezi care produceau lămâi, rodii și alte fructe. Situat pe principalele rute rutiere și feroviare dintre capitala Bagdad și statul Iran, orașul Baquba era un centru de comerț cu produse agricole.

Din păcate, regiunea Diyala și orașul Baquba au fost grav afectate de război, în special în domeniul locuirii și mediului. Multe locuințe au fost distruse sau părăsite, iar bombardamentele și incendierea puțurilor de petrol au condus la poluarea aerului și a apei. Problemele teritoriului studiat s-au agravat și după terminarea războiului, datorită unei guvernanțe haotice care a condus la apariția multor locuințe informale și agravarea problemelor de mediu, în special prin depozitarea necorespunzătoare a gunoiului.

În absența unei planificări strategice riguroase dezvoltarea regiunii Diyala a afectat grav calitatea mediului natural prin utilizarea irațională a unor terenuri, prin modificarea geomorfologiei, prin demolarea unor clădiri sau schimbarea destinației altora din clădiri de locuințe în clădiri comerciale etc. Transferul populației în zone neautorizate pentru construire, neglijarea infrastructurii de transport și a echipării tehnico-edilitare, precum și lipsa serviciilor publice sunt cauze care au dus la degradarea mediului urban în Irak. Distrugerea infrastructurii de echipare tehnico-edilitară și lipsa investițiilor în sistemul serviciilor publice au condus la dese întreruperi în alimentarea cu energie electrică, cu apă potabilă și canalizare, ceea ce a afectat viața de zi cu zi, și a dus la creșterea riscului de contaminare a apei potabile și a apariției unor focare de boli din cauza deșeurilor medicale și a

gunoiului menajer. Autoritatea Direcției de Mediu în conservarea mediului natural și soluționarea problemelor sale este limitată în ciuda existenței unui consiliu de coordonare a mediului. Direcția de Mediu are rolul de a studia problemele de mediu din regiune, dar eșecul său se datorează atât slabei conștientizării a populației în protecția mediului cât și slabei coordonări. În acest context, procesul de cercetare a confirmat că dezvoltarea durabilă este tendința cea mai potrivită pentru realizarea regenerării urbane pentru a răspunde nevoilor generațiilor prezente și viitoare. Abordările de regenerare urbană durabilă ar trebui stabilite prin investigații aprofundate, deoarece conceptele de durabilitate și regenerare urbană sunt încă la început și sunt necesare multe eforturi pentru a îmbunătăți cunoștințele disponibile despre înțelegerea și implementarea acestor teme. Este necesar să fie păstrate: țesutul urban și autenticitatea de proiectare și standardele arhitecturale ale orașelor vechi la o varietate de niveluri. Acest lucru este necesar pentru a menține caracteristicile arhitecturale, estetice, metodele de construcție originale și funcționale ale arhitecturii, precum și compoziția spațială tradițională.

Majoritatea cartierelor din Baquba au nevoie de planuri urbanistice zonale pentru a oferi o calitate bună a vieții, pentru a remedia lipsa canalizației și a serviciilor standard în locuințe, precum și precaritatea infrastructurilor sociale. Chiar și locurilor istorice deja reabilitate trebuie să le fie restituite funcțiile aşa cum erau înainte (anii 1970). O strategie de dezvoltare economică locală este o componentă importantă a planului urbanistic general al orașului Baquba. Securitatea socială pe termen lung este o condiție prealabilă pentru un oraș inclusiv. Strategia de dezvoltare locală trebuie să aloce resurse într-un mod corect și echitabil pentru a satisface nevoile umane de bază, în special adăpost, apă potabilă și canalizare, aer curat, securitate alimentară și locuri de muncă.

5. Bibliografie

- Al Başa, M. S. (2000), „Dezvoltarea industrială în Egipt și rolul său în realizarea echilibrului de mediu, o introducere în realizarea dezvoltării urbane”, *Conferința regională arabă pentru echilibru de mediu și dezvoltare urbană durabilă*, Cairo, Egipt.
- Ayub, A.-D. (2009), *Conceptul de Încălzire globală, factorii, cauzele și modalitățile sale de a o confrunta*, Asociația pentru conservarea energiei și durabilitatea mediului, Amman, Iordania.
- Comisia Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (1987), *Notre avenir à tous (le rapport Brundtland)*, Éditions du Fleuve, Montréal, Canada.
- EcoMENA - Echoing Sustainability in MENA (2019), *Solid Waste Management in Iraq*, [Online], Disponibil la: <https://www.ecomena.org/swm-iraq/> și <https://www.ecomena.org/wp-content/uploads/2013/08/iraq-solid-wastes.jpg>
- Jacobs, J. (2001), *The Nature of Economies*, Vintage Publisher, New York, SUA.
- Kamuna, H. R. A. (1980). „Relații la nivelurile de planificare urbană și planificare a dezvoltării”, *Journal of oil and development*, 2, 432 - 45.
- Kebaili, F.K., Baziz-Berkani, A., Aouissi, H.A., Mihai, F.C., Houda, M., Ababsa, M., Azab, M., Petrișor, A.-I., Fürst, C. (2022). Characterization and Planning of Household Waste Management: A case study from the MENA Region, *Sustainability*, 14(9), 5461
- Khierallah, H. S. M., Bader, S. M., Ibrahim, K. M., Al-Jboory, I. J. (2015), „Asia and Europe” în *Date Palm Genetic Resources and Utilization*, editori J.M. Al-Khayri, S. M. Jain, D.V. Johnson, Springer Dordrecht, Olanda, pag. 97 - 152
- Khwedim, K.H., Salah, H.A., Al-Adely, J.A. (2011). „Heavy Metals in some soils of Baquba city: determination Distribution and Controlling Factor” *Diyala Journal for pure sciences*, 7(2), 166 - 83.
- Langhelle, O. (2000). „Sustainable development and social justice: expanding the rawlsian framework of global justice”, *Environmental Values*, 9(3), 295 - 323.
- Latif, B. A. J. (1993), „Poluarea mediului și controlul asupra acestuia”, *Dar AL Hikma press*, pag. 8.
- Meită, V., Petrișor, A.-I., Georgescu, E. S. (2014). „Planning, architecture, seismic, construction and energy-related criteria for sustainable spatial development in the Danube Delta Biosphere Reserve area”, *Urbanism. Arhitectură. Construcții*, 5(3), 55 - 68.

- Petrișor, A.-I. (2003). „Dezvoltarea durabilă: definiții și istoric”, *Tribuna construcțiilor*, **221**, 19.
- Petrișor, A.-I. (2006). „Dezvoltarea durabilă a orașelor: noi concepte europene”, *Amenajarea Teritoriului și Urbanismul* **6**(3-4), 8 - 10.
- Petrișor, A.-I. (2007a). „Biodiversitatea urbană și dezvoltarea spațială durabilă: concepte, documente relevante, programe de cercetare, metode și instrumente”, *Amenajarea Teritoriului și Urbanismul*, **7**(3-4), 26 - 30.
- Petrișor, A.-I. (2007b). „Către o definiție a dezvoltării spațiale durabile”, *Amenajarea Teritoriului și Urbanismul*, **7**(3-4), 1 - 5.
- Petrișor, A.-I. (2007c). „Dimensiunea spațială a dezvoltării durabile”, *Amenajarea Teritoriului și Urbanismul*, **7**(1-2), 8 - 11.
- Petrișor, A.-I. (2008). *Ecologie urbană, dezvoltare spațială durabilă și legislație. O abordare ecologică a relațiilor dintre om, spațiul construit și mediu*, Editura Fundației România de mâine, București, România.
- Petrișor, A.-I. (2010a). „Ecologie și dezvoltare spațială durabilă: teorie și practică / Ecology and durable spatial development: theory and practice”, *logIA*, **13**, 37 - 41.
- Petrișor, A.-I. (2010b). „Utilizarea eficientă a resurselor în contextul dezvoltării durabile a diferitelor categorii de teritorii”, *Urbanism. Arhitectură. Construcții*, **1**(2), 21 - 6.
- Petrișor, A.-I. (2011). „Capitalul cultural, vector al dezvoltării durabile”, în *Peisaj cultural și dezvoltare*, editor C. N. Sârbu, Editura Universitară Ion Mincu, București, România, pag. 223 - 32.
- Petrișor, A.-I. (2016). *Ecology & Sustainability of Territorial Systems: Concepts & Principles*, Editura Ars Docendi, București, România.
- Petrișor, A.-I. (2017). „A diversity-based approach to the spatial development of socio-ecological systems”, *Urbanism. Arhitectură. Construcții*, **8**(2), 143 - 62.
- Petrișor, A.-I. (2021a). „Analiza cantitativă a modificărilor în acoperirea și utilizarea terenului – o interpretare a proceselor ecologice prin prisma geografiei umane”, în *Dezvoltare durabilă și reziliență teritorială. Perspective teritoriale și abordări multidisciplinare*, editori A. Bănică, A.-I. Petrișor, Editura Academiei Române, București, România, pag. 211 - 234.
- Petrișor, A.-I. (2021b). „Dezvoltarea durabilă: un scurt istoric”, în *Dezvoltare durabilă și reziliență teritorială. Perspective teritoriale și abordări multidisciplinare*, editori A. Bănică, A.-I. Petrișor, Editura Academiei Române, București, România, pag. 19 - 30.
- Petrișor, A.-I., Meită, V., Petre, R. (2016b). „Resilience: ecological and socio-spatial models evolve while understanding the equilibrium”, *Urbanism. Arhitectură. Construcții*, **7**(4), 341 - 48.
- Petrișor, A.-I., Meită, V., Petre, R. (2016a). „Difficulties in achieving social sustainability in a biosphere reserve”, *International Journal of Conservation Science*, **7**(1), 123 - 36.
- Petrișor, A.-I., Petrișor, L. E. (2013). „The shifting relationship between urban and spatial planning and the protection of the environment: Romania as a case study”, *Present Environment and Sustainable Development*, **7**(1), 268 - 76.
- Petrișor, A.-I., Petrișor, L. E. (2014). „25 years of sustainability”, A critical analysis, *Present Environment and Sustainable Development*, **8**(1), 175 - 90.
- Petrișor, A.-I., Susa, A. A., Petrișor, L. E. (2020). „Counting for sustainability: the risks of creating a market for the environment”, *Present Environment and Sustainable Development*, **14**(1), 167 - 84.
- Saraj Al Din, I. (2008). *Dialog cu privire la viitorul sustenabilității în lumea arabă*, Raport, Federația internațională a protecției naturii, Oficiul regional pentru Asia de vest /Orientul Mijlociu în colaborare cu Biblioteca Alexandria, Egipt.
- Sorensen, A., Marcotullio, P. J., Grant, J. (2004). *Towards Sustainable Cities: East Asian, North American, and European Perspectives on Managing Urban Regions*, Ashgate Publishing Limited, Hampshire, Marea Britanie.
- Stymne, S., Jackson, T. (2000). „Intra-generational equity and sustainable welfare: a time series analysis for the UK and Sweden”, *Ecological Economics*, **33**(2), 219 - 36.
- Tache, A., Tache, M., Petrișor, A.-I., Manole, S., Pârvu, E. (2010). *Sisteme geo-spațiale pentru dezvoltarea durabilă a României*, Editura Ars Docendi, București, România.
- Zuindeau, B. (2005). „Équité territoriale: quelles lectures par les théories du développement durable?”, *Reflets et perspectives de la vie économique*, **44**(4), 5 - 18.

Primit: 6 septembrie 2022; **Acceptat:** 7 septembrie 2022

Orașul intelligent în contextul actual al dezvoltării durabile / The smart city in the current context of sustainable development

Lucian Pavel (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. This article gives an overview of the concept of "intelligent city" or "smart city" in the current context of sustainable development. When we talk about cities, we are talking about sustainable or intelligent urban development, hence the clever term in the phrase "smart city". In other words, the "smart city" requires intelligent urban development through political implementation and sustainable spatial development policies and strategies, using "smart technologies". The needs for increasing the quality of urban life, the problems faced by today's cities, as well as the expectations and advantages (attributes) of the intelligent city are described succinctly. The article concludes with a map of the world's major cities, including smart cities.

Key words: planning, standard of living, urban stress, digital technology, pollution

1. Introducere

1.1. Când și cum a apărut conceptul de oraș intelligent?

Specialiștii în domeniu leagă începuturile „Orașului Inteligent” de folosirea primului semafor electric din lume, în 1914, Cleveland, S.U.A., pentru decongestionarea și desfășurarea traficului rutier în condiții de siguranță¹.

Totuși, acest concept a început să fie folosit la scară largă de prin anii 1990 și poate avea originile în Smart Growth² și este, în mod direct, asociat cu dezvoltarea urbană durabilă, respectiv cu tehnologiile de tip „smart” pe care le folosește. Conceptul de oraș intelligent probează necesitatea interdisciplinarii între diferitele domenii, prin intermediul specialiștilor – urbanistii, arhitecții, inginerii proiectanți, constructorii, ecologii, geografi, IT-iștii, furnizorii de servicii și de materiale, responsabilii din administrația publică, antreprenorii, societatea civilă, mediul academic și, nu în ultimul rând, cetățenii.

1.2. Problemele orașelor actuale

Principalele probleme cu care se confruntă orașele actuale sunt diverse și de diferite naturi. Așa cum se preconiza încă de prin anii de dinainte de 2000, populația de la orașe a depășit ca număr pe cea din zonele rurale. Aproximativ 75% din populația Europei locuiește la oraș. Drept urmare, cererea de pământ din interiorul și din împrejurimile orașelor a devenit o problemă reală, acută. Orașele devin din ce în ce mai aglomerate, sărăcia crește, calitatea vieții oamenilor și mediului este afectată (mediul, mai mult ca niciodată), iar extinderea spațială continuă reconfigurează peisajul. Dezvoltarea orașelor este determinată și de factori externi, precum schimbările demografice, nevoia de mobilitate, globalizarea și schimbările

¹ Pușcașu 2016

² Bollier 1998, Smart Growth un curent de la sfârșitul anilor '90, care susținea politicile noi în planning-ul urban

climaticice. Astfel, planificarea și gestionarea urbană devin instrumente cruciale pentru rezolvarea și gestionarea problemelor orașelor actuale.

În contextul actual al dezvoltării durabile, la nivel internațional și național există politici și directive privind promovarea Orașului Intelligent – Smart City și programe cu măsuri bine stabilite pentru implementarea acestora. Comisia Europeană susține orașele inteligente prin: instrumentul de finanțare The Marketplace of the European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities (EIP-SCC), programul de cercetare și inovare Horizon 2030, etc. Programele au început să fie implementate cu succes din anul 2000, ajungându-se în prezent la un nivel foarte ridicat al eficienței rezultatelor obținute.

Orașele inteligente rezolvă problemele cu care structura urbană se confruntă și cresc nivelul calității vieții locuitorilor prin: infrastructuri reabilitate conform necesităților actuale, creșterea procentului de utilizare a energiilor regenerabile, concomitent cu scăderea ponderii energiilor clasice și cu scăderea nivelului emisiilor de CO₂.

Mai jos sunt structurate principalele probleme cu care se confruntă orașele, ordinea prezentării lor fiind aleatorie, nicidem după importanță și predominanța lor într-un anumit areal urban.

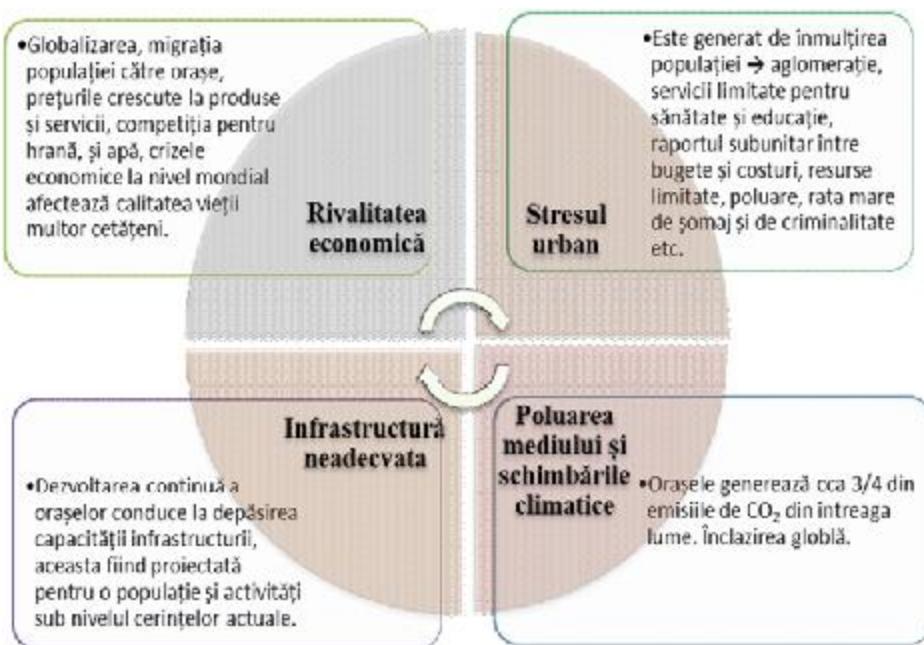

Fig. 1. Problemele orașelor actuale³

2. Metodologie

Metoda de cercetare a urmărit colectarea și sintetizarea datelor și informațiilor din literatura de specialitate actuală cu privire la conceptul de *Smart City*. Această colecție de date este folositoare întrucât calitatea lor este certă și de un grad ridicat, colectarea

³ Prelucrare după Eremia și Toma 2015

făcându-se din surse precum cărți, strategii, politici, articole, studii științifice de specialitate din domeniul planificării și dezvoltării urbane.

Au fost necesare și exerciții, deducții logice în scopul formulării unor concluzii relevante pentru tema de cercetare.

În același timp, lucrarea contribuie la distingerea unor zone mai puțin explorate, care pot genera subiecte pentru studii viitoare.

3. Nevoile orașelor actuale

În contextul actual, nevoile fundamentale sunt cele privind creșterea calității vieții urbane.

3.1. Definiții ale conceptului de „calitate a vieții” și componente sale

Definiția conceptului de calitate a vieții are multe variante în literatura de specialitate.

„Calitatea vieții” reprezintă un concept care își are originea în sociologie, dar care a depășit de mult granițele acesteia, prin multitudinea indicatorilor economici ce sunt folosiți pentru a măsura acest concept⁴.

„Calitatea vieții” este cel mai multidisciplinar concept aflat în uzul curent, multidisciplinaritatea fiind identificată, de altfel, ca fiind principalul avantaj al acestuia⁵.

„Calitatea vieții” reprezintă ansamblul cunoștințelor care se referă la condițiile fizice, starea economică, socială, culturală, politică, de sănătate etc., în care convețuiesc oamenii, conținutul și natura activităților pe care le desfășoară aceștia, particularitățile relațiilor și procesele sociale la care participă, bunurile și serviciile la care au acces, modelele de consum adoptate, stilurile de viață, evaluarea împrejurărilor și rezultatele activităților desfășurate, stările subiective de satisfacție/insatisfacție, fericire, frustrare etc.⁶

„Calitatea vieții” include totalitatea bunurilor și serviciilor, analizate sub raport cantitativ și calitativ, de care beneficiază membrii unei comunități umane⁷.

Conceptul cuprinde 4 (patru) componente de bază:

- Calitatea vieții materiale (locuință, dotări tehnico-edilitare, transport, condiții de muncă etc.);
- Calitatea vieții biologice (alimentație, stres, morbiditate etc.);
- Calitatea vieții spirituale (învățământ, cultură, religie etc.);
- Calitatea vieții psihice.

⁴ Scott și Marshall 2015

⁵ Farquhar 1995

⁶ Mărginean 2004

⁷ Erdeli et al 1999

3.2. Cum a apărut conceptul de „calitate a vieții” și legătura cu urbanismul

Conceptul de „calitate a vieții” s-a născut și a evoluat ca un act de dezaprobată a modului de evaluare a necesităților umane, exclusiv prin contribuția creșterii economice, efectele multiple, pe care aceasta le produce asupra mediului natural și social, fiind omise. În consecință, specialiștii care au utilizat pentru prima dată acest concept au fost ecologii și cercetătorii mediului urban, avertizând asupra dificultăților mediului pe care le presupune o dezvoltare economică nedirijată. În timp, operațiunile de urbanizare, cu ritmicitate tot mai ridicată, au dat naștere la noi probleme privind organizarea vieții urbane și planificarea spațială, pentru atingerea unui standard de viață cât mai avantajos la nivelul societății urbane.

În figura următoare sunt prezentate principalele domenii și indicatori considerați în analizele privind calitatea vieții urbane.

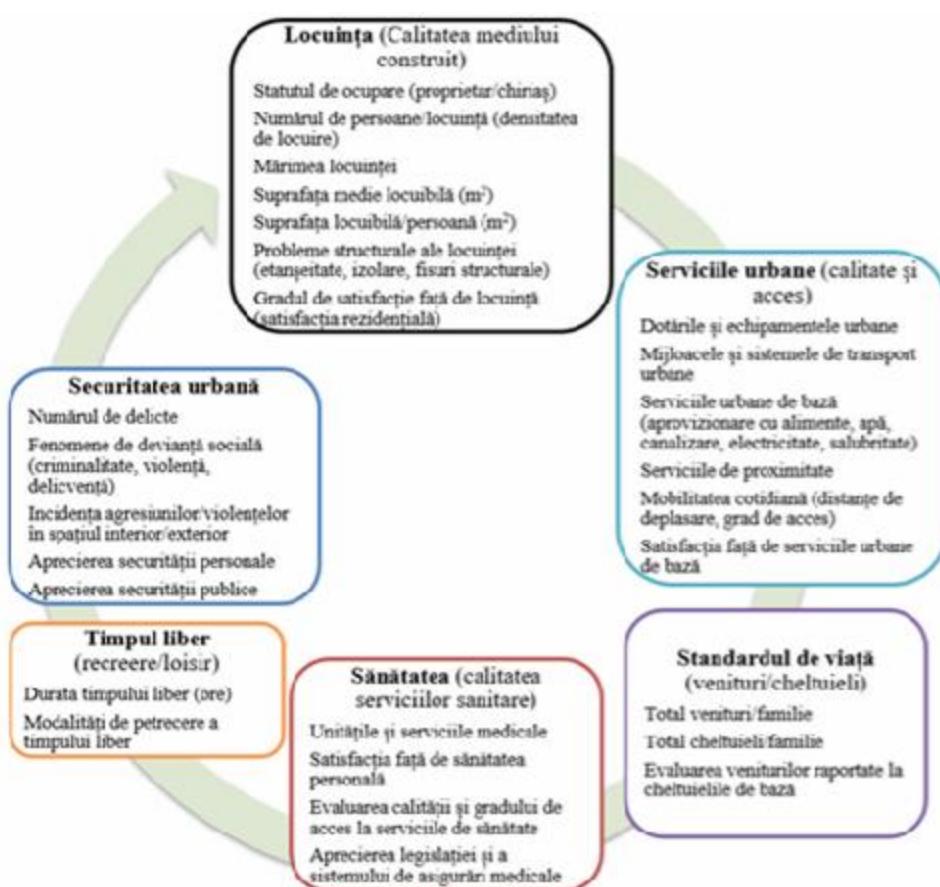

Fig. 2. Domeniile și indicatorii calității vieții⁸

Acest standard de viață este exprimat atât prin indicatori macroeconomici (venit național brut, produs intern brut, produs național brut), cât și prin indicatori ai veniturilor populației (venituri nete, venituri reale etc.) și consumului acestora (costurile de viață, exprimate prin serviciile utilizate, coșul zilnic sau consumul alimentar)⁹.

⁸ Prelucrare după Nae 2006

⁹ Matei 2007

Acești indicatori conțin și variabile, cum ar fi: conjunctura economică globală, performanțele economice naționale reflectate prin inflație sau șomaj, precum și profesia, gradul de instruire, gradul de morbiditate, chiar sexul și vârsta fiecărui individ, care au consecințe directe sau indirecte asupra standardului de viață colectiv și individual.

4. Așteptările și avantajele orașului intelligent

4.1. Ce este și ce face un „Oraș Intelligent”?

Conceptul de „Oraș Intelligent” sau „Smart City” nu mai este chiar „nou”, dar este în plină dezvoltare, iar o simplă navigare pe internet va genera într-o gamă largă de resurse, definiții și exemple, argumente pro și contra, organizații și autorități care promovează și implementează acest concept, programe care finanțează proiecte ce vizează dezvoltarea lor etc.

Există multe definiții ale conceptului „Oraș Intelligent”, dar nu există o definiție absolută a acestuia. Conceptul este unul dinamic – un proces de transformare continuă prin inovare tehnologică, urbanistică, inginerescă și managerială, prin care orașele devin mai „locuibile” și reziliente, chiar mai capabile să răspundă prompt provocărilor noi ce neîntârziat apar.

Dintre multele definiții ale conceptului, sunt prezentate câteva, în cele ce urmează:

(1) „Zonă urbană care creează dezvoltare durabilă și calitate a vieții ridicată prin excelență în domeniile de activitate ca rezultat al unui capital uman solid, capital social și infrastructură ICT”¹⁰. Orașul intelligent este asociat erei digitale și atunci orașul intelligent este orașul care folosește tehnologia digitală pentru ridicarea standardului de viață, reducerea costurilor și o comunicare mai bună cu cetățenii.

(2) „Un oraș care monitorizează starea de funcționare a infrastructurilor sale critice cu scopul de a optimiza utilizarea resurselor sale, de a planifica activitățile de menenanță și prevenție, de a monitoriza starea de securitate etc., cu scopul de a maximiza calitatea serviciilor asigurate cetățenilor săi”¹¹.

(3) „Un Smart City utilizează tehnologiile informației și comunicațiilor pentru a îmbunătăți condițiile de viață, de muncă și sustenabilitatea”¹².

Conceptul de oraș intelligent cuprinde o serie de metode și operațiuni sustenabile care să asigure satisfacerea nevoilor și rezolvarea problemelor cu care se confruntă spațiul urban, utilizând tehnologia de tip „smart”.

La nivel internațional și național există strategii și politici privind promovarea Orașului Intelligent și programe cu măsuri bine stabilite pentru implementarea acestora.

Smart City presupune o vizion integrată, holistică a autorităților în cooperare cu celelalte părți interesate, de asemenea presupune o planificare detaliată, completă, astfel încât să se asigure capitalul necesar pentru o dezvoltare durabilă.

¹⁰ BusinessDictionary.com 2014

¹¹ US Office Technical and Scientific Information

¹² Smart Cities Council 2014

4.2. Ce așteptări au cetățenii de la un „Oraș Intelligent”?

Mai jos sunt enumerate câteva dintre așteptările cele mai importante pe care le au cetățenii de la un „Oraș Intelligent”.

- Locuri de muncă bine plătite și prețuri accesibile la produse și servicii;
- Accesul la educație și cultură de calitate, inclusiv prin intermediul sistemelor on-line;
- Acces la servicii medicale de calitate, inclusiv prin intermediul sistemelor on-line;
- Infrastructură de transport public și drumuri corespunzătoare;
- Siguranță și securitate publică;
- Accesul la informații pentru cetățeni prin intermediul platformelor digitale;
- Servicii de utilități și dotări de calitate;
- Un mediu de calitate și poluare redusă.

Pentru a răspunde așteptărilor cetățenilor, un oraș trebuie să fie intelligent, adică trebuie să folosească „*toată tehnologia disponibilă și resursele într-o manieră inteligentă și coordonată pentru a dezvolta spațiile urbane, care sunt în același timp integrate, locuibile și durabile.*”¹³.

4.3. Care sunt atributele ce definesc un „Oraș Intelligent”?

1. Sistem de guvernare/educație intelligent – Sistemul de guvernare (e-guvernare) prin structurile sale implementează strategii și politici publice inteligente, care sunt transformate în programe și proiecte la nivel de administrații centrale și locale (e-administrație) privind dezvoltarea durabilă a orașului, creșterea calității vieții cetățenilor, inclusiv creșterea calității sistemului educațional (formare profesională, alfabetizare digitală, platforme de învățare și perfecționare etc.); autorități pregătite în caz de dezastre, adăposturi de protecție etc.

2. Cetățeni inteligenți - Nativi digitali¹⁴: tineri care au crescut înconjurați și folosind computerele, telefoanele mobile și alte instrumente ale Erei Digitale. Potrivit lui Prensky M. (2001), în Statele Unite ale Americii, toți oamenii născuți după 1980 sunt nativi digitali. Un cetățean - nativ digital știe cum să folosească eficient tehnologia digitală, dar are și capacitatea de a evalua critic, de a face alegeri etice și de a lua decizii mai pragmatici.

3. Tehnologie intelligentă – Era Digitală cu conectivitate neîntreruptă: tehnologii din sfera „Internet of Things” - internetul lucrurilor este inter-rețeaua de dispozitive fizice, vehicule (denumite și "dispozitive conectate" și "dispozitive inteligente"), clădiri și alte elemente încorporate cu electronice, software, senzori, aplicații, conectivitate care permite acestor obiecte să colecteze și să facă schimb de date.

4. Infrastructura intelligentă - Managementul Digital al infrastructurii: presupune folosirea tehnologiilor IT și de Comunicații pentru inter-conectarea dotărilor de infrastructură, în vederea creșterii eficienței și sustenabilității orașului: rețele de senzori, aplicații inteligente; management digital al consumului de apă și al deșeurilor.

¹³ Barrionuevo et al 2012

¹⁴ Prensky 2001

5. Sistem de siguranță intelligent – Orașe sigure: asigurarea ordinii publice, securității și siguranței cetățenilor, prevenirea și modul de acțiune în caz de accidente, urgențe, calamități, supraveghere, biometrie etc.

6. Mobilitate intelligentă – Presupune o planificare urbană intelligentă, de tip UM (urbanism și mobilitate): Intelligent mobility: mobilitate urbană verde cu emisii reduse, soluții integrate de mobilitate (walkable & livable, shared space, pedestrian friendly, car sharing etc.), transport intelligent, multimodal.

7. Energie intelligentă - Managementul Digital al energiei realizat printr-un sistem de monitorizare, control și management energetic instalat într-un data center: rețele electrice inteligente, contoare inteligente, stocare intelligentă a energiei, cu scopul de a ajunge la o optimizare foarte ridicată.

8. Clădiri inteligente - Clădiri inteligente automatizate care să conecteze între ele diferite componente, într-un mod dinamic și funcțional, care să ajute la optimizarea performanței clădirii, cu costuri minime de energie și un impact redus asupra mediului înconjurător.

9. Sistem de sănătate intelligent - Tehnologie medicală intelligentă: folosirea sistemelor e-sănătate și m-sănătate, dispozitive medicale inteligente conectate.

10. Sistem intelligent de securitate teritorială – la nivel de oraș/stat/european/mondial.

4.4. Care sunt avantajele unui „Oraș Intelligent”?

- orașele se dezvoltă și evoluează durabil și armonios;
- acestea sunt mai reziliente provocărilor sociale și economice actuale;
- răspunde necesităților cetățenilor și rezolvă problemele cu care se confruntă;
- folosesc tehnologii și aplicații interconectate, de tip smart;
- contribuie la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor;
- este prietenos cu mediul (gradul de poluare se reduce).

În încheiere sunt atașate câteva hărți realizate de „Mapping Smart Cities in the EU”, care prezintă localizarea principalelor orașe din Europa, localizarea, numărul, procentul și caracteristica de mobilitate a orașelor inteligente din Europa.

Fig. 3. Atributele orașului intelligent¹⁵

Fig. 4. Atributele orașului intelligent¹⁶

¹⁵ <https://www.comunicatii.gov.ro/wp-content/uploads/2016/12/Ghid-Smart-City.pdf>

Fig. 5. Atributele orașului intelligent¹⁷

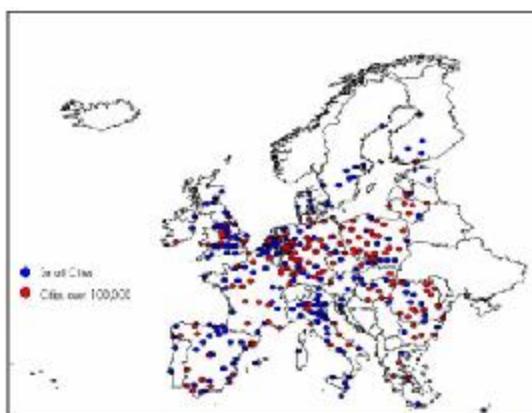

Fig. 6. Localizarea orașelor cu o populație de peste 100.000 (care nu sunt orașe inteligente) și orașelor inteligente din Europa¹⁸

Fig. 7. Numărul de orașe inteligente pe țară din Europa¹⁹

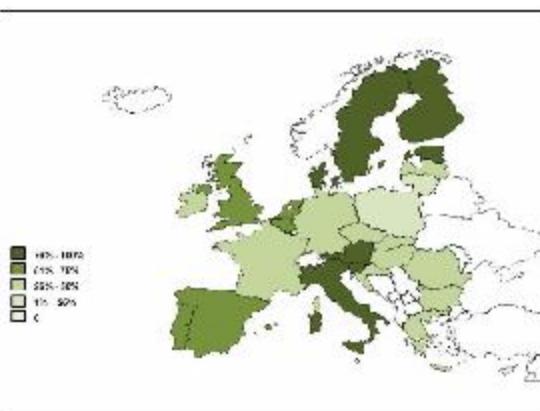

Fig. 8. Procentul orașelor inteligente în orașe după țară din Europa²⁰

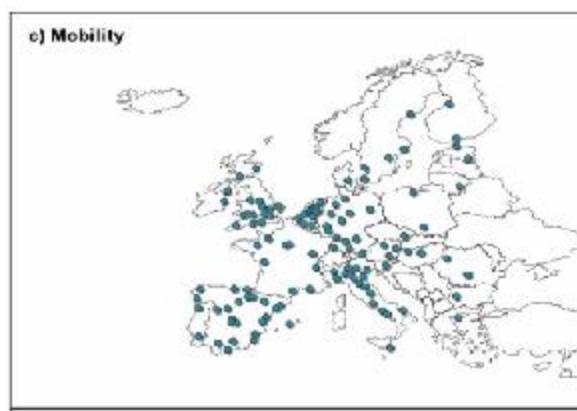

Fig. 9. Localizarea orașelor inteligente în Europa după caracteristica mobilității²¹

¹⁶ <https://stocarenergie.ro/smart-city/>

¹⁷ https://golden.com/wiki/Smart_City-E66MAR

¹⁸ Mapping Smart Cities in the EU, Study 2014

¹⁹ Mapping Smart Cities in the EU, Study 2014

5. Concluzii și întrebări

5.1. Concluzii

Prezenta lucrare a necesitat un proces de cercetare a literaturii de specialitate actuale privind Orașul Inteligent, inclusiv documentară (cărți, articole de specialitate, resurse electronice).

Lucrarea a pus în evidență problemele cu care se confruntă orașele actuale și nevoile acestora privind creșterea calității vieții urbane.

La nivel internațional și național există politici și instrucțiuni privind promovarea Orașului Inteligent – Smart City pentru ca acestea să se dezvolte durabil și armonios, totodată ca acestea să fie mai reziliente provocărilor sociale și economice actuale.

Orașele inteligente rezolvă problemele cu care structura urbană se confruntă și cresc nivelul calității vieții locuitorilor prin: infrastructuri reabilitate conform necesităților actuale, creșterea procentului de utilizare a energiilor regenerabile, concomitent cu scăderea ponderii energiilor clasice și cu scăderea nivelului emisiilor de CO₂.

Orașele inteligente apeleză intensiv la tehnologia de tip smart în scopul asigurării necesităților cetățenilor săi.

Orașele inteligente trec printr-un proces continuu de transformare și de adaptare, pentru care fundamentale sunt: viziunea holistică, planificarea pentru o dezvoltare durabilă, leadershipul și capitalul pentru asigurarea resurselor de finanțare.

Orașul intelligent înseamnă probleme vechi rezolvate cu idei noi și reprezentă de fapt orașul viitorului, în care tehnologia va înlesni toate relațiile dintre oameni și dintre oameni și autorități.

Criza energetică actuală a determinat guvernele lumii să-și regândească modul de abordare a resurselor naturale, limitate, dar poluante, prin politici și reglementări clare privind utilizarea energiilor regenerabile (verzi), prietenoase cu mediul, toate orașele fiind obligate să-și reconsideră viața și activitatea pentru a depăși această perioadă de criză cu costuri minime și să-și continue demersul către o dezvoltare continuă, intelligentă.

5.2. Întrebări

1. În ce măsură este pregătit orașul, în condițiile actuale, să se adapteze noilor condiții privind resursele și schimbările climatice?
2. Pot modifica aceste noi condiții și schimbări politica de planificare și dezvoltare a orașului?

²⁰ Mapping Smart Cities in the EU, Study 2014

²¹ Mapping Smart Cities in the EU, Study 2014

Bibliografie

- Barrionuevo, J.M., Berrone, P., Ricart, J. E. (2012). „Smart Cities, Sustainable Progress” *IESE Insight*, 14, 50-7.
- BD - BusinessDictionary.com, [Online], Disponibil la: http://bit.ly/BD_SmartCity [Accesat decembrie 2014]
- Bollier, D. (1998), *How smart growth can stop sprawl: A fledgling citizen movement expands*, Essential Books, Washington, DC, SUA.
- Erdeli, G., Cândea, M., Braghiș, C., Costache, S., Zamfir, D. (1999), *Dicționar de Geografie umană*, Editura Corint, București, pag. 58.
- Eremia, M., Toma, I. (2015), *Coceptul Smart City*, Expo-Conferința Smart Cities of Romania, 21-22 octombrie, Universitatea Politehnica București.
- Farquhar, M., (1995). „Definitions of Quality of Life: A Taxonomy” *Journal of advanced nursing*, 22 (3), 502-8.
- Golden (2022), *Smart City*, [Online], Disponibil la: https://golden.com/wiki/Smart_City-E66MAR, [Accesat 26 august 2022].
- Managementul sistemelor smart city, [Online], Disponibil la: <https://stocareenergie.ro/smart-city/>, [Accesat 26 august 2022].
- Mapping Smart Cities în the EU - Study, (2014), Direcția Generală Politici Interne. Departamentul Politică: Politică Economică și Științifică, Parlamentul European, Bruxelles, Belgia.
- Matei, E. (2007), *Indicatori de cuantificare ai calității vieții urbane. Discrepanțe geografice*, pag. 134, [Online], Disponibil la: https://www.researchgate.net/publication/281965285_indicatori_de_cuantificare_ai_calitatii_vietii_urbane_discrepante_geografice, [Accesat 15 septembrie 2019].
- Mărginean, I. (2004). „Modelul social românesc din perspectiva calității vieții populației” *Calitatea Vieții*, 15 (3-4), 213-18.
- Nae, M. (2006), *Geografia calității vieții urbane. Metode de analiză*, Editura Universitară, București.
- Prensky, M., (2001). „Digital Natives, Digital Immigrants Part 1” *On the Horizon*, 9 (5), 1-6.
- Pușcașu, B. (2016), *Sesiunea de comunicări științifice „Orașul intelligent”*, Ediția a treia 2016, Editura Pro Universitaria, București, România.
- Scott, J., Marshall, G. (2015), *A Dictionary of Sociology*, Editura Presa Universitatii Oxford, Oxford, Anglia
- Smart Cities Council (2014), *Smart City – Tomorrow's City*, [Online], Disponibil la: https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/MI_40_9.pdf, [Accesat 26 iulie 2022].
- Smart city for smart communities - Îndreptar spre viitor, [Online], Disponibil la: <https://www.comunicatii.gov.ro/wp-content/uploads/2016/12/Ghid-Smart-City.pdf>, [Accesat 26 august 2022].
- US Office Technical and Scientific Information, *Smart City – Tomorrow's City*, [Online], Disponibil la: https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/MI_40_9.pdf, [Accesat 26 august 2022].

Primit: 21 august 2022; **Acceptat:** 14 septembrie 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Schimbare și adaptare în satul românesc în contextul dezvoltării durabile / Transformation and adaptation in the Romanian village in the context of sustainable development

Simona-Rodica Șoldan (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. *The approach of the topic is motivated by its importance and time relevance, both sustainable development and rural development through the revitalization and regeneration of the village as the main component of rural space being topics widely debated in European strategies and policies and outlined in requirements whose fulfillment, in our country, is questionable because actions to be implemented remain local. The study emphasizes the role of sustainable development in the transformation of the Romanian village, having as its main concern the present and future needs of village inhabitants, needs that must be ensured in harmony with the environment in order to preserve its capacity to support human activity. For a better understanding of the relationship with rurality, I pointed out some landmarks of the historical evolution of the Romanian village that help sketch the rural way of life from the perspective of historical transformations.*

Key words: sustainable development, rural area, rural development, Romanian village evolution

1. Introducere

Zona rurală nu trebuie privită doar ca o problemă, ci ca o oportunitate. O oportunitate pentru stoparea declinului ecosistemelor și al biodiversității, care reprezintă o amenințare la adresa bunăstării și a perspectivelor noastre de creștere durabilă. Cu atât mai mult cu cât dezvoltarea durabilă, cu accent pe dimensiunea sa ecologică, reprezintă singura soluție pentru o evoluție echilibrată a teritoriilor. Dezvoltarea rurală trebuie privită ca factor de competitivitate teritorială în vederea reducerii disparităților regionale. Această dezvoltare nu se poate realiza, fără un rural sănatos, echilibrat și inclusiv, fără măsuri eficiente pentru tratarea problemelor cu care se confruntă astăzi componenta lui principală - satul. Nu putem să vorbim de dezvoltarea sustenabilă a orașelor, a urbanului și să ignorăm ruralul - baza, pilonul, începutul a ceea ce astăzi numim urban. Zonele rurale ar trebui să reprezinte vectori ai schimbării, iar acest lucru este posibil printr-un principiu fundamental de lucru - o planificare integrată a dezvoltării acestor zone cu integrarea de bune practici în domeniul planificării. Dacă pentru zonele urbane integrarea bunelor practici în materie de dezvoltare durabilă se referă la: „*proiecte de mobilitate durabilă, în locul investițiilor anacronice în infrastructură, care favorizează traficul auto, dezvoltarea inteligentă și controlul densității, în locul lipsei controlului asupra expansiunii urbane, neglijarea revalorificării terenurilor industriale abandonate sau atenția acordată inegalităților intraurbane*”¹, putem sublinia importanța promovării practicilor de planificare integrată a dezvoltării și în zonele rurale.

În era tehnologiei avansate, a soluțiilor inteligente, în era în care totul în jurul nostru devine „smart”, satul a rămas la periferia „operei” de modernizare, cu intervenții punctuale în sensul modernizării forțate: proiecte punctuale de conectare la utilități, proiecte de infrastructură locale, izolate, fără o politică de coeziune axată pe zone funcționale și pe

¹ Bădescu 2013

legături inovatoare între zonele urbane și zonele rurale. Viziunea dezvoltării eco-durabile trebuie să fie „viitorul” la scară teritorială mare (regională, națională), plecând de la identificarea nevoilor locale pentru fiecare zonă în parte, cu specificul ei, cu îmbinarea tradiției cu modernul, cu integrarea tehnologiei în acord cu mediul, toate acestea sub cupola „eco” – eco-mobilitate, eco-agricultură, eco-construcții etc.

Dezvoltarea spațiului rural se bazează pe conceptul dezvoltării durabile, pe extinderea și diversificarea economiei din aceste zone, dar fără a afecta în mod ireversibil componenta de mediu, ci dimpotrivă, presupune o dezvoltare și o îmbinare armonioasă între resursele naturale și componenta economică rurală.

2. Repere ale evoluției satului românesc în secolele al XX-lea și al XXI-lea

„Relația românilor cu ruralitatea oscilează între idilă și prejudecată cruntă, între nostalgie și rejectare, toate raportate însă la un teritoriu a cărui puritate rurală nu mai există (asta în caz că a existat vreodată). Discursul identitar bazat pe sat și natură s-a construit la începuturile perioadei moderne și, de fapt, până tarziu în secolul al XX-lea. Pe atunci lumea românească era mai ales rurală, și natura neatinsă prezentă din belșug; între timp aceste teritorii s-au schimbat în mod fundamental. Regimul totalitar nu s-a războit doar cu satul și cu țărani, prin colectivizări, presiuni culturale ideologice, industrializare și urbanizare forțată, ci și cu natura, agresiunile asupra mediului, culminând cu delirantele proiecte de reconstruire a reliefului din anii '80.”²

Despre satul românesc există o multitudine de studii și scrieri de diferite năvăși și cu un grad mai mare sau mai mic de precizie și intensitate. Intenția nu este de a face o sinteză a acestora și nici de a trata într-o manieră exhaustivă subiectul. Interesează, pe de o parte etapele esențiale ale evoluției principalei forme de așezare rurală și, în principal, cele din istoria recentă a acesteia pentru o perioadă mai bună a stării ei actuale și pe de altă parte ne interesează să înțelegem că satul nu poate să rămână neschimbat, că perspectiva idilică care îl privește ca pe un spațiu al tradițiilor nu mai este de actualitate pentru că satul se transformă odată cu vremurile, odată cu tendința spre progres și bunăstare. Nu întâmplător etapele pe care le-a străbatut cronologic spațiul rural sunt direct legate de evoluția economică a societății.³

Cum și în ce manieră va avea loc această transformare este datoria noastră, a tuturor iubitorilor de „la țară” să înțelegem, să sprijinim și să dezvoltăm cadrul propice de evoluție cu păstrarea pe cât posibil a „sentimentului comunitar”.

În demersurile în modernizarea ruralului în România, evoluțiile înregistrate descriu un parcurs sinuos, determinat de lipsa unei strategii clare în ceea ce privește programele și politicile destinate zonelor rurale.

3. Contextul istoric al celor mai importante etape ale procesului de reconfigurare a ruralului românesc

Evenimentele istorice, etapele de tranziție și caracteristicile distincte ale ruralului în aceste etape, ne ajută să înțelegem mai bine raportarea pe care trebuie să-o avem față de acesta acum, când suntem într-o nouă etapă evolutivă, marcată de obligativitatea implementării obiectivelor de dezvoltare durabilă.

² Goagea et al. 2013: 7

³ Roman et al. 2004

3.1. Satul tradițional

Noțiunea de „sat tradițional” este echivocă, putând releva realități sociale diferite atât din punct de vedere evolutiv, istoric, cât și geografic, însă însemnatatea ei în acest context este relevantă numai prin prisma deosebirii dintre satul țărănesc și satul post-țărănesc, „desțărănit”, etapă a ruralității actuale. „*Potrivit acestei separații, înțelegem prin sat tradițional, satul de tip țărănesc, a cărui istorie, în general, tinde să se destructureze la începutul anilor '60 ai secolului al XX-lea.*”⁴

Începutul secolului al XX-lea nu este o perioadă istorică „generoasă” în schimbări pentru satul românesc, dar este necesar a fi punctată pentru o mai bună subliniere a evoluției lumii rurale. Este de punctat însă, reforma agrară din 1921, care a constat în distribuirea către milioane de țărani a unor suprafete mici de teren (împroprietărea), aceștia devenind mici proprietari, dar care „*lipsiți de orice mijloace, nu au putut menține vechea producție agricolă*”⁵, fiind astfel nevoiți să înstrăineze loturile primite sau să obțină venituri din alte activități pentru supraviețuire.

Activitatea economică în satele acelor vremuri se rezumă la muncă – producție – consum în limitele nevoilor interne: „*în satul tradițional economia pleacă de la gospodărie și se împlineste în hotarul satului; numai rareori îl trece pentru nevoi mai puțin obișnuite.*”⁶

Recensământul din 1930 arată că aproximativ 80% din populația României trăea în mediul rural. Totuși, starea satului românesc era una precară, fără iluminatul public care era o raritate și fără niciun fel de servicii de salubritate. Locuințele erau modeste, iar iluminatul se făcea cu petrol lampant. Principalele servicii publice ale satului erau: primăria, biserică, școala, postul de jandarmi, uneori dispensarul, înființate, de regulă, la drumurile principale, apoi căminul cultural și cărciuma satului.

3.2. Satul și regimul comunist

3.2.1. Etapa colectivizării (1949-1962) și etapa postcolectivizării (1962-1989)

Procesul de colectivizare derulat între anii 1949 și 1962 a adus importante transformări pentru mediul rural și implicit schimbări în modul tradițional de viață.

Colectivizarea agriculturii este un subiect complex, cu surse diverse și o literatură de specialitate bogată cu privire la această temă, astfel că o abordare exhaustivă este exclusă. Scopul nu este acela de a face aprecieri critice sau de altă natură asupra acelei perioade, ci doar de menționare a rolului marcat în evoluția satului și de subliniere a efectelor asupra dimensiunii economice a mediului rural și, foarte important, asupra mobilității sociale a populației.

Declanșarea colectivizării (1949) s-a făcut pe fondul „fărâmătării” suprafeteelor agricole și convingerilor comuniștilor că mici proprietăți sunt nerentabile. Comasarea lor în ferme agricole și exploatarea suprafeteelor de teren mari pe care doar statul avea capacitatea să le gestioneze și administreze, era considerată singura soluție.

⁴ Șișestean 2012: 242

⁵ Bold 2017: 10

⁶ Bernea 2006: 154-155

Astfel, anul 1962 aduce o nouă realitate economică în lumea rurală românească, și anume cvasidispariția exploatațiilor agricole private și finalizarea procesului de consolidare a terenurilor în gospodăriile colective.

În paralel erau demarate proiectele de industrializare și urbanizare, fenomene ce au dus la diminuarea populației care trăiește în zonele rurale și din aportul agriculturii la produsul intern brut, din cauza migrației spre orașe a țăranilor care și-au pierdut proprietatea.

Modificările structurale provocate de industrializare, de creșterea orașelor și a centrelor industriale, de progresul tehnic, atrag necesitatea ca în funcție de particularitățile istorice, economice și de alte naturi să se revizuiască concepțiile asupra mediului rural.

3.2.2. Sistematizarea rurală

În anul 1974 Marea Adunare Națională a adoptat legea „privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”⁷, deși ideea nu era una nouă, ea fiind abordată încă de la începutul anilor '50 în ședințele Partidului Comunist. Se urmărea anularea decalajelor sociale prin uniformizare, prin apropierea treptată a vieții satelor de cea a orașelor.

În fapt, pentru sate, programul a constat în demolarea totală sau parțială a acestora în configurația lor de până atunci și reconstruirea după principiile comuniste de „făurire a societății sociale multilateral dezvoltate...” prevăzute în Legea privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale adoptată de Marea Adunare Națională în 1974.

Sistematizarea a demarat cu un program de strămutare a țăranilor din mediul rural, ce a avut ca efect o afluență puternică de țăranii la orașe. Satele mari erau în procesul de a fi transformate în centre economice și sociale cu caracter urban (Fig. 1), prin construirea de școli, spitale, blocuri și industrie; iar satele mici urmau să fie desființate și transformate în teren agricol.

Fig. 1. Case cu parter și etaj construite în centre agroindustriale în proiectul de sistematizare⁸.

⁷ Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974, publicată în BULETINUL OFICIAL din 1 noiembrie 1974 a fost abrogată prin Decret-lege 1/1989.

⁸ Sursa fotografiei: <http://www.retroalmanah.ro/>

Pentru că aplicarea legii s-a desfășurat greoi, în 1986 s-a dispus accelerarea procesului, însă odată cu evenimentele din 1989 procesul de sistematizare a luat sfârșit. Efectul, însă, pe lângă construirea marilor platforme industriale și construcții zootehnice, a fost și creșterea numărului localităților urbane și a ponderii populației urbane de la 30% cât era în 1965 la 52% din totalul populației în 1989.

3.3. Satul contemporan

3.3.1. Etapa de tranziție (1990-2006) și etapa după aderarea la UE

„Starea actuală a satului românesc este o realitate care vine din trecut, dar care evoluează în permanență sub imperiul cerințelor prezentului și al proiecțiilor de perspectivă.”⁹

După revoluția din 1989, la nivelul satului românesc s-a produs o schimbare de paradigmă. Oamenii și-au primit pământurile înapoi, iar dificultățile economice din perioada de tranziție au făcut ca cel puțin pentru primul deceniu după 1989, *mediul rural și agricultura să fie* pentru populația afectată de restructurarea economică o plasă de siguranță, *un refugiu*.¹⁰

La începutul secolului al XXI-lea, deschiderea internațională, contactul cu orașul în ascensiune și accentuarea clivajului economic și social dintre sat și oraș, au dus la un sat fără identitate care nu mai poate fi numit nici tradițional, dar pe care ar fi forțat să-l considerăm sat modern, globalizat, urbanizat sau european, deși are câte puțin din toate acestea.

3.3.2. Provocări demografice

Demografia populației satelor a fost influențată de-a lungul timpului de creșterea gradului de urbanizare, de mobilitatea socială și profesională însoțită de o migrație teritorială.¹¹

Pe lângă migrația internă, odată cu aderarea la Uniunea Europeană (anul 2007) s-a intensificat emigrarea internațională, fenomen care a dus la scăderea populației pentru satele românești (Fig. 2), în special a celei de vîrstă Tânără, cauzând destructurarea piramidei de vîrstă și sporirea raportului de dependență demografică.

Dacă în anul 1930 populația rurală reprezenta cca. 80% din totalul populației, în perioada 1930-1992 din cauza exodului rural, populația rurală a scăzut sistematic, iar după anul 1992 raportul s-a răsturnat în favoarea urbanului. În ultimii 30 de ani, raportul dintre urban și rural, cu un urban în continuare predominant, s-a menținut la cote apropiate (Fig. 3). Se evidențiază creșterea interesului pentru zonele rurale și prin urmare necesitatea valorificării potențialului acestora pentru o creștere durabilă.

Chiar dacă migrația de la sat la oraș cunoaște o stagnare, ba chiar, sub efectul pandemiei din ultimii ani, fluxul tradițional de migrație internă rural-urban cunoaște o nouă răsturnare, totuși, dinamica populației rurale este în concordanță cu tendința descrescătoare de la nivel național cauzată de sporul natural negativ, dar și a fenomenului de emigrare internațională, mai ales în rândul tinerilor.

⁹ Popa 2010: 11

¹⁰ Mihalache și Croitoru 2011

¹¹ Trebici 1986: 28

Populația rurală 1930 - 2022

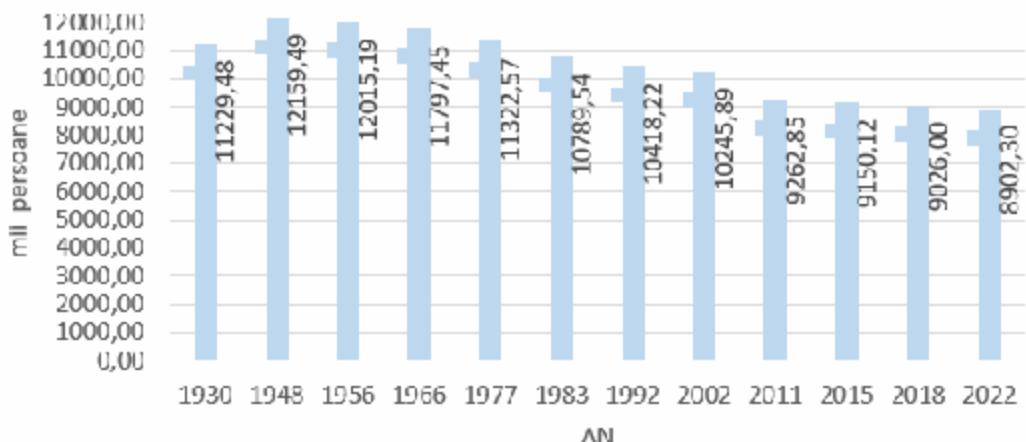

Fig. 2. Dinamica populației rurale 1930 – 2022 (mii persoane)¹².

Structura populației pe medii de rezidență

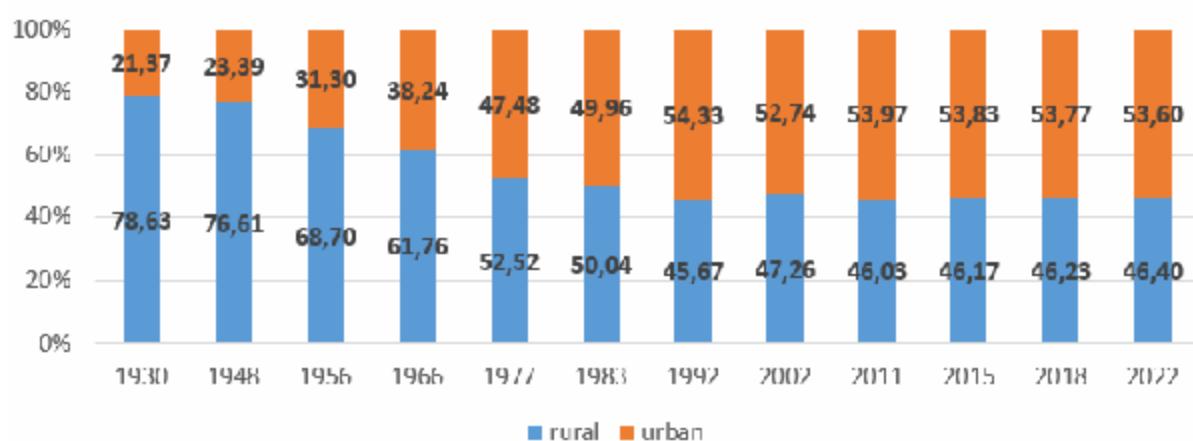

Fig. 3. Raportul dintre urban și rural¹³.

Drept urmare, structura populațiilor rurale a avut de suferit, iar afectarea pilonului social a condus, inevitabil, la dezechilibrarea celorlăți (economic și de mediu) printr-o înlănțuire vicioasă, sintetizată în Fig. 4. De la scăderea forței de muncă, până la diminuarea interesului „stake-holderilor” pentru aceste zone, acestea sunt manifestări ce conduc în cele din urmă tot la depopulare.

Schimbările recente ale spațiului rural sunt vizibil semnalate de prezența noilor „case mari”. Efectul migrației internaționale, care este în primul rând rurală, dar și a libertății de exprimare, a creșterii economice și a cerințelor turistice sunt „casele făloase” – construcții noi cu gabarit mare (Fig. 5, Fig. 6). Aproape că nu mai există sat în care să nu existe astfel de case care devin astăzi, în mod eronat, „modele” pentru alte case.

În prezent, la nivel de politici și strategii naționale și internaționale, importanța zonelor rurale pare că nu a scăzut, dar în România ele nu sunt neapărat însoțite de o cunoaștere solidă a realității și nici de o implementare adecvată a măsurilor.

¹² Grafic realizat de autor (sursa datelor pentru anii 1930 - 1983: Trebici 1986; pentru datele 1992 - 2022: INS)

¹³ Idem

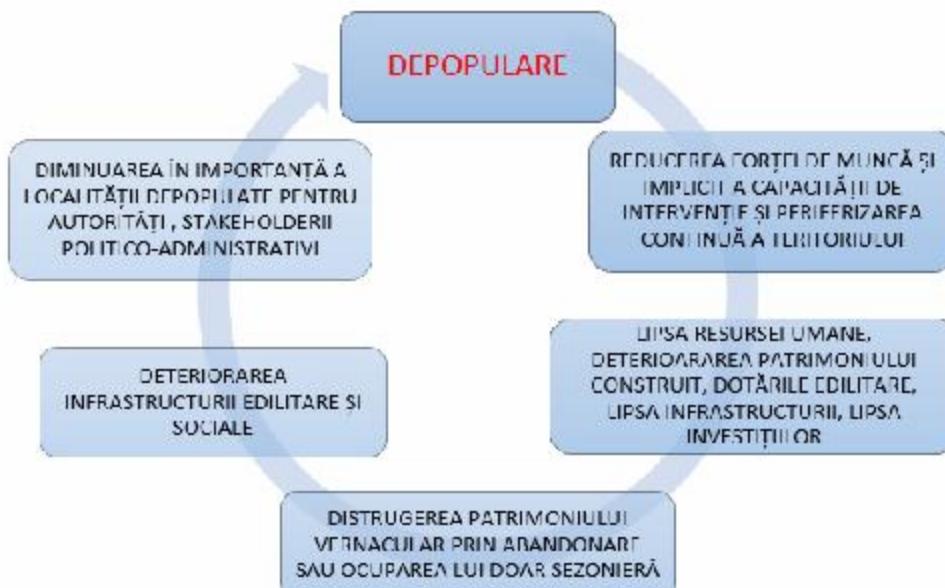

Fig. 4. Înlănțuirea vicioasă - consecințele fenomenului de depopulare a unui areal asupra evoluției sale teritoriale¹⁴

Fig. 5. Casă nouă – sat Cislău, jud. Buzău¹⁵

Fig. 6. Casă în construcție – sat Gura Bâscei, jud. Buzău¹⁶

Dezvoltarea durabilă a zonelor rurale reprezintă o direcție fundamentală a politicii comunitare ce urmărește dezvoltarea economică echitabilă și echilibrată a zonelor rurale, un nivel înalt de coeziune socială bazat pe o calitate înaltă a vieții și în același timp securitatea protecției mediului.¹⁷

4. Aspecte ale evoluției modului de viață rural

Condițiile economice, sociale, culturale și de mediu ale societății la un moment dat, schițează modul de viață din perspectiva evoluției istorice. Pentru o evidențiere mai

¹⁴ Prelucrare după Cocean et. al 2018

¹⁵ Sursa fotografiei: arhiva personală

¹⁶ Sursa fotografiei: arhiva personală

¹⁷ Burja C. și Burja V. 2014

pronunțată a particularității unui mod de viață și pentru anticiparea evoluției acestuia este necesară raportarea la factorii care intervin în alcătuirea modului de viață.

Modul de viață rural tradițional a fost descris de Gânuș¹⁸ ca fiind în esență unul de tip gospodăresc, determinat de un cadru de existență bine definit, în care se consumă și se solicită bunuri și de relații exprimând standardul care stabilește felul de organizare al trebuințelor și aspirațiilor în interiorul gospodăriei.

Drept urmare, analiza modului de viață rural implică sublinierea relației dintre condițiile de viață și comportamentele umane, „*a felului în care se organizează viața săteanului în noile condiții, a modificărilor importante produse în mentalitatea locuitorilor în sate, precum și a modului în care evoluează organizarea vieții gospodărești în mediul rural, ca răspuns adecvat la acțiunea unor noi modele socio-economice și culturale, având ca scop modernizarea vieții rurale*”.¹⁹

S-au produs de-a lungul timpului reorganizări la nivelul gospodăriei rurale atât în privința condițiilor de trai, cât și a deprinderilor umane care au susținut diversificarea modului de viață rural, consecință și a dorinței oamenilor de la sate de a trăi o viață modernă civilizată.

Se observă în perioada regimului comunist și imediat după modificări ale notelor dominante în viața oamenilor de la sate, prin înlocuirea activităților agricole tradiționale cu activități din domenii economice, industriale, servicii etc. Devine astfel previzibil că modul de viață rural va înregistra numeroase transformări și metamorfoze calitative în acord cu cerințele unei vieți moderne.

Spre deosebire de perioadele cu industrializare lentă și ritm scăzut de modernizare când gospodăriile reprezentau sursa principală de asigurare a veniturilor necesare existenței, o dată cu accentuarea proceselor de industrializare s-a produs dezvoltarea așezărilor sătești și au apărut noi modele de organizare și folosire a resurselor umane și economice, noi modele de consum și de petrecere a timpului liber, toate conțurând un nou mod de viață – modern.²⁰

Dacă la acea vreme noul mod de viață rural era o adaptare la schimbările vremii prin împărtirea a două trăsături aparent contradictorii: progresul și tradiția, astăzi problemele sociale din rurbanul românesc contrazic previziunile optimiste: de la problema vitală a depopulației, la reducerea forței de muncă și implicit a capacitatii de intervenție, până la deteriorarea infrastructurii edilitare și sociale și la diminuarea în importanță a localităților depopulate pentru părțile interesate.

„Contribuie” la starea actuală a satului românesc și lipsa unei viziuni pe termen lung, a politicianilor și măsurilor care să țină seama de nevoile specifice și condițiile locale. Îmbătrânirea demografică din zonele rurale (în special cele profund rurale și satele îndepartate) este dublată de: lipsa accesibilității, de conectivitate redusă, de o infrastructură slab dezvoltată, de investiții în construcții care nu țin cont de structura urbanistică și peisaj și provoacă

¹⁸ Gânuș 1990

¹⁹ Gânuș 1990: 319

²⁰ Gânuș 1990

alterări ireversibile ale acestuia (Fig. 7), de acces limitat la servicii și lipsă de oportunități profesionale.

Fig. 7. Infrastructură precară și construcții dispuse haotic – localitate rurală din jud. Buzău²¹

5. Concluzii

Datele statistice evidențiază declinul demografic din mediul rural, iar impactul depopulației satelor este evident.

Analiza succintă a parcursului istoric al rurorului românesc ne oferă informații despre progresul și regresul acestuia în timp, despre vechile comunități rurale și destrămarea lor, cu o influență majoră asupra dinamicii actuale de dezvoltare a spațiului rural.

Prezentul spațiului rural și al satului românesc este marcat de schimbări rapide, însă orice tranziție atrage după sine atât riscuri, cât și oportunități. Asupra acestor oportunități trebuie să ne axăm pentru revitalizarea satelor. Pentru ca aceste schimbări să nu reprezinte o involuție, o transformare negativă ireversibilă, trebuie acționat acum, prin implementarea soluțiilor adecvate problemelor de mediu în deciziile și acțiunile locale, prin creșterea capacitatei de adaptare la schimbările sociale și de mediu.

Satul nu are o direcție, se dezvoltă haotic și este necesară o viziune de dezvoltare integrată și axată pe specificitatele locale, pe protecția mediului, pe comunitate, pe plasarea omului în centrul concepțiilor și deciziilor. Satul poate fi alternativa globalizării, poate contribui la atenuarea problemelor de mediu și a schimbărilor climatice, dar pentru aceasta trebuie ajutat, sprijinit, ghidat în procesul de transformare. Satul modern trebuie să fie „smart”, să fie competitiv, să fie accesibil, să fie suport pentru comunitate și în primul rând să se dezvolte eco-durabil prin gestionarea durabilă a relației cu natura „fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”²².

Pentru a face față provocărilor secolului XXI, schimbarea paradigmă de dezvoltare a spațiului rural românesc în direcția dezvoltării durabile a devenit o necesitate categorică, însă este important de subliniat că, în contextul noii paradigmă, dezvoltarea satelor depinde

²¹ Sursă fotografie: arhiva personală

²² WCED 1987

și astăzi de progresul economic și social al întregii societăți, așa cum s-a întamplat în întreg parcursul lui istoric.

Bibliografie

- Bădescu, G., Ionescu-Heroiu, M., Neagu, M., Taralungă, N., Vrabie, A. (2013), *Evaluarea strategică a PID-urilor*, Romania regional development program Washington, D.C.: World Bank Group, accesibilă la <https://documents1.worldbank.org/curated/en/86438146833036446/pdf/843260WP0ROMAN00IDPs0Full0Report0RO.pdf>
- Goagea, C., Goagea, C., Ș., Ghenciulescu, Ș., Caciuc, C. (2013), „Introducere: La țară. Ce înseamnă la țară” în *Dincolo de oraș*, editori C. Goagea, C. Goagea, Ș. Ghenciulescu, C. Caciuc, Editura Universitară „Ion Mincu”, București, România, pag. 6-19.
- Roman, T. (2004), „Mutății în mediul rural contemporan”, în *Sociologie economică rurală*, coord. T. Roman, Editura ASE, București, România, pag. 161-90.
- Șișeștean, G. (2012), „Un fragment de viață cotidiană în satul colectivizat din România anilor 1971-1985”, *Revista Română de Sociologie*, 23(3-4), 237-63.
- Bold, I. (2017), “Argumentele trecutului și provocările prezentului”, în *Gospodăria țărănească în economia rurală*, coord. G. Popescu, N. Istudor, Editura ASE, București, România, pag. 7-18.
- Bernea, E. (2006), *Civilizația română sătească*, Editura Vremea, București, România.
- Popa, N. (2010), „Satul tradițional românesc – resursă de atracțivitate turistică”, în *Modele ale specificității regionale - Suport pentru strategiile de valorificare turistică a satelor traditionale*, coord. G. Ilies, Presa Universitară Clujeană, Cluj, România, pag. 11-32.
- Mihalache, F., Croitoru, A. (2011), *Mediul rural românesc: evoluții și involuții. Schimbare socială și antreprenoriat*, Editura Expert, București, România.
- Trebici, V. (1986), *Demografie și etnografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, România.
- Cocean, P., Pop, A., Hognogi, G-G., Papp, L., Potra, A-C., David, N. (2018), *Depopularea spațiilor rurale montane. Munții Poiana Ruscă*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, România.
- Burja, C., Burja, V. (2014), *Sustainable development of rural areas: A challenge for Romania*, Environmental Engineering and Management Journal, 13(8), 1861-71.
- Gâńju, M. (1990), Evoluția modului de viață rural, *Sociologie Românească*, 1(3-4), 319-23.
- Marea Adunare Națională (1974), „Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”, *Buletinul oficial*, 135.
- World Commission on Environment and Development, WCED (1987), *Our Common Future (Brundtland Report)*, Oxford University Press, Oxford, Marea Britanie.
- Institutul Național de statistică INS, *Populația la recensăminte din anii 1948, 1956, 1966, 1977, 1992 și 2002 – Județe și medii*, disponibilă la <https://insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol1/tabele/t01.pdf>
- Institutul Național de statistică INS, *Anuarul statistic al României 2018*, disponibil la https://insse.ro/cms/sites/default/files/publicatii/anuarul_statistic_al_romaniei_carte_ro_0.pdf

Primit: 21 august 2022; **Acceptat:** 14 septembrie 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Instrucțiuni pentru autori / Author Guidelines

1. Despre revistă

Revista Școlii Doctorale de Urbanism a Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București este dedicată publicării articolelor din domeniul urbanismului, inclusiv amenajarea teritoriului, peisagistica și disciplinele conexe (cu condiția ca acestea din urmă să aibă legătură cu urbanismul). Autorii sunt în principal doctoranzi, dar revista este deschisă și altor autori, cu condiția încadrării în domeniul urbanismului. Publicarea articolelor se face în urma avizului conducătorului de doctorat și al Redactorului șef al revistei, acordate după evaluarea articolelor, și numai dacă articolele respectă în integralitate instrucțiunile de redactare. Articolele se publică în limba română sau într-o limbă de circulație internațională, dar obligatoriu rezumatul și cuvintele-cheie sunt în limba engleză.

Trimiterea spre publicare a unui articol presupune că acesta nu a mai fost publicat sau trimis spre publicare în altă revistă de specialitate, că informațiile, imaginile și tabelele prezentate sunt originale sau, în cazul preluării acestora din alte surse, nu sunt încălcate drepturile de autor. De asemenea, conținutul articolului este cunoscut și aprobat de către toți autorii, aceștia contribuind la redactarea sa și/sau la procesul de cercetare. Autorii își asumă întreaga responsabilitate privind conținutul, corectitudinea și originalitatea articolelor.

Articolele vor fi verificate cu ajutorul unui program anti-plagiat. Prin plagiat se înțelege preluarea totală sau parțială a unor fragmente sau idei din alte lucrări, inclusiv aparținând autorului (auto-plagiat), fără a preciza, prin citare, sursa acestora. Acestea pot fi preluate dacă se respectă cumulativ următoarele condiții: (1) în cazul în care sunt preluate ca atare fragmente, acestea trebuie incluse între ghilimele; (2) indiferent dacă sunt preluate doar idei sau întregi pasaje, sursa trebuie precizată prin citare, și (3) reproducerea ideilor sau fragmentelor respective trebuie să fie permisă. În cazul imaginilor, ultima condiție înseamnă că doctorandul trebuie să obțină acordul scris al proprietarului pentru preluarea acestora.

2. Structura articolului

Fiecare articol conține titlul, care include și traducerea în engleză, numele și afilierea autorilor, rezumatul (precedat de cuvântul „Abstract”), 5-8 cuvinte-cheie (precedate de cuvintele „Key words”) și textul articolului. Specificațiile sunt: pentru titlu – Arial Black Bold, 16, Dark Red, Centered; numele autorilor – Calibri, 11, Title Case, Centered; afiliere – Calibri Regular, 10, Sentence Case, Centered; rezumat și cuvintele-cheie – Calibri Regular, 10; cuvintele „Abstract” și „Key words” – Calibri Bold, 10, culoare Dark Red.

Articolul este structurat pe „capitole”, subcapitole și cel mult sub-subcapitole. Acestea sunt introduce de titluri numerotate folosind cifre arabe. Nu se permite folosirea numărătorii automate, ci numărul se va scrie manual în sistem zecimal: 1. Capitol, 1.1. Subcapitol, 1.1.1. Sub-subcapitol. În cazul în care programul de redactare transformă automat numerele într-o listă, se va folosi „undo”. Toate capitolele, subcapitolele și sub-subcapitolele au titluri, fontul fiind Calibri de 12, culoare Dark Red cu următoarele specificații: capitole – Bold, subcapitole

– Italic, sub-subcapitole – Regular. După fiecare titlu se lasă un rând liber. În cadrul fiecărei secțiuni paragrafele consecutive sunt separate de un rând liber.

Structura articolelor include următoarele capitulo: introducere (prezentarea contextului teoretic, a sintezei literaturii de specialitate și specificarea ipotezelor sau obiectivelor cercetării), lucrarea propriu-zisă (capitolele fiind: metode, rezultate, discuții sau o altă structură specifică domeniului), concluzii, lista de referințe bibliografice, care trebuie, în mod obligatoriu, să fie citate și în text. Dacă această structură nu este potrivită tematicii abordate în articol, autorii pot utiliza propria structură, dar este obligatorie existența introducerii și a concluziilor.

3. Tehnoredactare

3.1. Textul articolului

În cazul articolelor scrise în limba română este obligatorie folosirea diacriticelor. De asemenea, se vor folosi în mod obligatoriu ghilimelele românești („) și nu cele englezești (") sau franțuzești (« »).

Pentru tehnoredactare se vor folosi acest şablon și opțiunea copy-paste as unformatted text. Autorilor li se recomandă folosirea programului Microsoft Word 2003 sau anterior. În cazul versiunilor mai noi, este responsabilitatea autorilor să verifice comenzile de format, indicațiile fiind corespunzătoare Word 2003. Nerespectarea acestei instrucțiuni duce la denaturarea şablonului și în acest caz autorul trebuie să verifice că:

- Formatul fișierului este compatibil cu Microsoft Word 2003 (DOC); nu se admit fișiere DOCX sau PDF
- Dimensiunea paginii este A4
- Marginile sunt de 2,5 cm. (stânga, dreapta, sus, jos)
- Fontul este Calibri cu dimensiunile și formatul indicate în fiecare caz
- Paragrafele sunt aliniate la un rând (line spacing – single), fără alinieri la stânga sau la dreapta (indentation – 0 peste tot) sau spații libere deasupra sau dedesubtul paragrafului (spacing – 0 peste tot). Excepție fac listele pe puncte, la care alinierea la stânga se face automat
- Listele pe puncte sunt unitare, folosind peste tot același semn (se recomandă punctul, ca în acest caz)
- Paginile nu sunt numerotate

3.2. Imaginele și tabelele

Imaginiile, denumite în articol „figurile” și tabelele trebuie să fie numerotate (1, 2, 3 etc.), referințele la acestea în text fiind realizate prin: Tabelul 1, Fig. 2 etc. Nu se permite definirea altor categorii (de exemplu, „Foto”, „Diagramă” etc.); tot ceea ce înseamnă „imagine” va fi referit prin „Fig.” (și nu „Figura”). De asemenea, în cazul tabelelor nu se permite abrevierea „Tab.”. Fiecare figură sau tabel trebuie să aibă un titlu, plasat în cazul figurilor dedesubt și în cazul tabelelor deasupra, introdus prin „**Fig. X**”, „**Tabelul Y**”, de exemplu: „**Fig. 3.** Diagramă a modelului conceptual”, scris cu font Calibri, Regular, dimensiunea 10, cuvântul introductiv

(Fig., Tabelul) cu caractere aldine (Bold), culoare Dark Red. De asemenea, textul trebuie să facă referire la absolut toate figurile și tabelele din articol. În cazul în care imaginile sau tabelele sunt preluate din alte surse, acestea vor fi precizate în note de subsol la care se face trimitere după titlul imaginii sau tabelului.

4. Bibliografia și citarea acesteia în text

Se recomandă ca structura bibliografiei să fie: 40% articole publicate în reviste de specialitate (30%) sau volumele unor conferințe (10%), 20% cărți sau capitole de cărți, 20% teze de doctorat sau dizertații de masterat, 10% legislație, 5% alte surse (de exemplu, comunicări orale sau postere prezentate în conferințele la care doctorandul a participat, rapoarte de cercetare, cursuri etc.), și 5% Internet.

În cazul în care, de comun acord cu îndrumătorul de doctorat și/sau comisia de îndrumare, datorită specificului lucrării este preferată o altă structură, mai potrivită specificului acesteia, se va folosi varianta respectivă, cu condiția ca materialele nepublicate și mai ales paginile Internet să ocupe o pondere cât mai redusă.

În cazul paginilor Internet, se vor prefera pagini oficiale și nu bloguri, pagini personale, surse editabile de orice utilizator (de tip Wikipedia).

Toate titlurile din lista bibliografică trebuie să fie menționate în text, trimiterea făcându-se prin note de subsol. De asemenea, toate lucrările menționate în text trebuie să se regăsească în lista bibliografică.

Toate trimiterile bibliografice se vor face folosind note de subsol. Pentru a nu crește volumul tezei, acestea vor oferi minimul de informație necesară identificării lucrării citate. În afara trimiterilor bibliografice, notele de subsol pot aduce completări textului, pot clarifica anumite aspecte sau pot introduce comentariile doctorandului față de materialele citate. Se recomandă ca folosirea notelor de subsol să nu fie abuzivă, astfel ca acestea să depășească mai mult de 50% din pagină.

Lista bibliografică și trimiterile din text vor folosi o variantă a stilului Harvard adaptată specificului românesc pentru tezele redactate în limba română și stilul Harvard pentru cele redactate în alte limbi; informații suplimentare privind acest stil sunt disponibile pe Internet. În acest ghid se va prezenta modul de redactare a principalelor materiale ce pot fi citate.

4.1. Citarea bibliografiei în text

Citarea bibliografiei în text se face obligatoriu prin note de subsol. Trimiterile la bibliografie vor folosi numele autorului (persoană sau instituție) și anul:

- În cazul cărților: Ionescu 2011: 24, Ionescu 2011: 24-31, Ionescu 2011: 24-31, 33
Unde: Ionescu este numele autorului, 2011 anul apariției cărții și celelalte informații trimis la numărul paginilor care conțin informația citată.
 - În cazul celorlalte materiale: Ionescu 2011
 - În cazul lucrărilor cu doi autori se vor trece numele ambilor: Ionescu și Popescu 2011

- În cazul lucrărilor cu trei sau mai mulți autori se va menționa numele primului autor urmat de *et al* scris cu caractere cursive („Italic”): Ionescu *et al* 2011
- În cazul lucrărilor același autor din ani diferiți, acestea vor fi menționate cronologic, anii fiind separați prin virgulă: Ionescu 2004, 2005
- În cazul lucrărilor același autor publicate în același an, acestea vor fi menționate în lista bibliografică în ordinea alfabetică a titlurilor, după care se va adăuga un indice, sub forma unei litere plasate după anul publicării, trimitera realizându-se sub această formă: Ionescu 2004a, b
- Trimiterele consecutive la mai mulți autori vor fi separate prin punct și virgulă și ordonate cronologic, și, în cazul lucrărilor din același an, alfabetic: Ionescu 2004; Marinescu 2008; Popescu 2008
- În cazul lucrărilor publicate în același an de autori cu nume identice, dar prenume diferite trimitera la lista bibliografică va include și inițialele prenumelor acestora: Ionescu A. 2004; Ionescu B. 2004

Trimiterile la bibliografie nu exclud folosirea numelui autorilor citați în text; în paragraful „În studiul său, Ionescu arată că...” trimitera la referința bibliografică poate fi inserată după numele „Ionescu”.

Este permisă trimitera la mai multe studii simultan: „Studiile anterioare au arătat că...”, cu trimitera la referințele corespunzătoare tuturor acestor studii inserată la sfârșitul paragrafului.

4.2. Lista bibliografică

În redactarea listei bibliografice se vor respecta următoarele reguli:

- În toate situațiile, numele autorilor vor fi scrise astfel: numele se va scrie integral, iar fiecare prenume va fi abreviat la prima literă a acestuia (inițiala prenumelui). De exemplu, Ionescu Gheorghe, Ionescu Grigore și Ionescu George vor deveni Ionescu G. și nu Ionescu Gh., Ionescu Gr. și Ionescu G.
- Este obligatorie menționarea numelor tuturor autorilor fiecărui material citat, indiferent de numărul acestora; înaintea numelui ultimului autor NU se va folosi „și” sau „&”.
- În cazul articolelor, numerele volumului și ediției se vor scrie exclusiv cu cifre arabe.
- În cazul în care autorul este o instituție, în lista bibliografică se va trece numele complet al acesteia, urmat de inițiale, iar trimitera la lista bibliografică din text va folosi inițialele.
- În cazul adreselor Internet, se va trece adresa completă (inclusiv <http://>) până la nivel de fișier, de exemplu <http://www.site.org/folder/page.html> și nu www.site.org
- În cazul paginilor de început și sfârșit se va omite cifra repetată de la început, de exemplu 771-778 devine 771-8, 771-782 devine 771-82 etc.

Lista bibliografică se prezintă unitar, fără a fi structurată pe tipuri de materiale citate și fără a fi numerotată. Pentru fiecare tip de material citat, citarea va avea forma descrisă în continuare (elementele incluse între paranteze drepte pot fi omise dacă nu se cunosc).

4.2.1. Cărți

Nume, Inițială. (An), *Titlu*, Editură, Locul publicării.

Ex.: Nica, E. (2010), *Elaborarea și folosirea studiilor de caz în managementul resurselor umane*, Editura Economică, București, România.

4.2.2. Capitole de carte

Nume, Inițială. (An), „Titlul capitolului”, în *Titlul cărții*, editori Inițială Nume, Editură, Locul publicării, pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex.: Ellger, C. (2000), „Soft City Impossible? The chances for ecological urban development”, în *Integrated Urban Systems and Sustainability of Urban Life*, editori I. Ianoș, D. Pumain, J. B. Racine, Editura Tehnică, București, România, pag. 35-47.

4.2.3. Articole în reviste de specialitate

Nume, Inițială. (An). „Titlu” *Numele revistei, volumul* (ediția), pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex.: Santucci, V. L. (2005). „Historical Perspectives on Biodiversity and Geodiversity” *Geodiversity & Geoconservation*, **22** (3), 29-34.

4.2.4. Articole în volumele unor conferințe

Nume, Inițială. (An), „Titlul articolului”, în *Titlul volumului*[, editori Inițială Nume], Editură, Locul publicării, pag. pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex. 1: Pânzaru, I (2011), „Peisaj cultural - amenajare peisageră a promenadei Sibiu”, în *Peisaj cultural și dezvoltare*, editor C. N. Sârbu, Editura Universitară Ion Mincu, București, România, pag. 233-42.

Ex. 2: Tureac, C. E., Turtoreanu, A. G., Bordean, I., Grigore, A., Modiga, G. (2009), „The sustainable tourism promoted by small and medium enterprises - basis of the tourism development”, în: *9th International Multidisciplinary Scientific GeoConference - SGEM2009, Vol. 2, Conference proceeding: modern management of mine producing, geology and environmental protection*, SGEM2009, Sofia, Bulgaria, pag. 769-76.

4.2.5. Comunicări în conferințe (postere, comunicări orale)

Nume, Inițială. (An), „Titlul articolului”, în *Numele conferinței*, dată, loc.

Ex.: Onose, D.-A., Pătru-Stupariu, I., Ciocănea, C. M., Vânău, G. O., Grădinaru S. R. (2015), „Do new residential areas have optimum accessibility to urban parks? Case study – Bucharest”, *Al șaptelea simpozion internațional de geografie Peisaje: Percepție, cunoaștere, conștientizare și acțiune*, 29-31 mai 2015, București – Constanța, România.

4.2.6. Articole în presă

Nume, Inițială. (An). „Titlu” *Numele revistei*, data, pagina unică / pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex.: Arnăutu, D. (2012), „Distracție și relaxare la „marea” bucureștenilor”, *Ring*, 27 iulie 2012, pag. 8.

4.2.7. Teze, dizertații

Nume, Inițială. (An), *Titlu*, Tipul documentului, Facultate/Universitate, Locul publicării.

Ex.: Mureșanu, F. (2010), *Orașul în era informatională*, teză de doctorat, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.

4.2.8. Strategii, studii de fundamentare, memorii de urbanism și amenajarea teritoriului

Autor sau instituție elaboratoare (An), *Titlu*, Beneficiar sau instituție, Locul publicării.

Ex. 1: URBANPROIECT (2004), *Model conceptual și metodologic. Ghid de termeni de specialitate*, Programul AMTRANS 1A01, INCD URBANPROIECT, București.

Ex. 2: Președinția României (2007), *Strategia Națională de Securitate a României*, Administrația Prezidențială, București, România.

Ex. 3: Enache, C. (coordonator) (2012), *Reactualizare Plan Urbanistic General Municipiul Slatina*, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.

4.2.9. Legislație

Emitent (An), „Titlul legii” *Monitorul oficial, volumul* (ediția)[, pagina de început-pagina de sfârșit].

Ex. 1: Parlamentul României (2001). „Legea nr. 350 din 6 iulie 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul oficial*, **628**.

Ex. 2: Guvernul României (2008). „Ordonanța nr. 27 / 2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul oficial*, **373**.

4.2.10. Pagini Internet

Nume, Inițială. (An), *Titlul paginii*, [Online], Disponibil la: adresă, [Accesat data].

Ex.: Royal Architectural Institute of Canada – RAIC (2015), *Sustainable Architecture*, [Online], Disponibil la: <https://www.raic.org/raic/sustainable-architecture>, [Accesat 25 august 2015].